

• Luminița Radu

Adrian JICU

Anti-damblalele lui Radu Cosașu

pagina 3

Rodica LĂZĂRESCU

Enigma unui catastif de demult

pagina 6

Elena CIOBANU

O regină într-o reclamă

pagina 9

Ozana KALMUSKI-ZAREA

Festivalul Internațional „Zilele muzicii contemporane“

pagina 12

Vasile SPIRIDON

Suflet în imaginarul neamului său

pagina 16

Violeta SAVU

US, Dada, Moinești cu mămăligă

pagina 19

Fragmentarium

• Ziua Educatorului (5 oct.) a prilejuit Casei Corpului Didactic „Grigore Tabacaru” Bacău o dezbatere privind starea școlii de la noi. Despre limba română, cea care „dă ființa, împreună cu credința” (Gabriel Leahu), s-a rostit cu mâhnire: „Se vorbește și se scrie prost azi” (Alexandru-Florin Platon, istoric, Iași), după ce în perioada interbelică scopul disciplinei era „exprimarea într-o limbă corectă și, dacă se poate, frumoasă”.

• Președintele Comisiei pentru formarea poporului român și a limbii române de pe lângă filiala Iași a Academiei Române, Traian Diaconescu, a organizat o activitate model pe 17 octombrie, la sediul filialei, dedicată bicentenarului nașterii lui Vasile Alecsandri (14 iun. 1818, Bacău) și cercetărilor actuale în filologia ieșeană. În numărul dublu (nov.-dec.) al revistei noastre reputatul universitar va fi prezent cu versiunea latinească a pastelurilor de iarnă scrise de bardul de la Mircești.

• „Noaptea cercetărilor” de la Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău l-a avut ca invitat în acest an pe criticul și istoricul literar Constantin Călin. Cu certitudine tinerii au avut de învățat de la un intelectual exigent, care ne-a dat recent ultimul „Dosar Bacovia”.

• Constantin Ciosu, colaboratorul nostru, a devenit la 29 septembrie octogenar. „La mulți ani!” Și veseli!

• De la Craiova, Dumitru Gherghina ne trimite pagina din ziarul „Cuvântul libertății” (6 sept.) despre o manifestare lăudabilă: Expoziția de carte „Bacovia – 137 de ani de la naștere”, la Biblioteca Județeană „Alexandru și Aristia Aman”. Din cele peste 20 de rânduri ale comunicatului de presă lipsește numele orașului în care s-a născut poetul, semn că – zicem noi – oricine știe că e vorba despre Bacău.

• „Acoladele” de la RRC au difuzat, în două ediții, înregistrările de la Colocviile Revistei „Ateneu” pe tema romanului istoric. Au vorbit, de data aceasta întregii țări, Bogdan Alexandru Stănescu, Dan Petrușcă și Gabriela Gărmacea. Anterior, Oana-Georgiana Enăchescu a prezentat amănunțit numărul pe septembrie al revistei întemeiate în 1925 de Grigore Tabacaru și George Bacovia.

• Literatura băcăuană a pierdut doi slujitori de frunte: Sorina Munteanu și Dumitru Radu. Traducătoarea ne-a lăsat să meditam la spusele lui Iorgos Ieralis: „Doar marea a auzit/ din ce adâncuri se ridică, neadormit,/ un cântec”, iar autorul de haikuri și-a gravat pe piatra de mormânt o cugetare de acum patru secole: „Ce rămâne din toate?/ Scheletul unui evantai/ în vântul de toamnă” (Ocho, sec. 17).

AI. IOANID

d'ale lui Ciosu

Teatrul Municipal „Bacovia” - 70

S-au împlinit, pe 9 octombrie 2018, 70 de ani de la înființarea Teatrului de Stat Bacău, devenit Teatrul Dramatic Bacău, iar astăzi Teatrul Municipal „Bacovia”. Evenimentul a fost marcat printr-un adevărat festin teatral, la care au participat, fiind invitate cu spectacole, mai multe teatre din Moldova.

În an centenar, se împlinesc și 170 de ani de la prima reprezentare teatrală, din 1848, în interpretarea unui grup de tineri băcăuani, „predominați de ideile progresiste care dădeau imboldire întregii junimi culte [...] cu care împreună luptau și cântau, prin toate mijloacele, a lavi în sistemul arbitrar de cîrmuire de pe atunci, care împila poporul și nesocotea adevăratele merite”, după cum notează Teodor T. Burada, în „Istoria teatrului în Moldova”. Dar teatrul băcăuan are acum și el o istorie, consemnată de Alin Popa, Violeta Popa și Ivona Lucan, din a căror fericită colaborare a ieșit „Jurnalul unui teatru de provincie”, lansat la sărbătoarea despre care vorbim. Cartea nu este propriu-zis o monografie, având o structură mozaicată (ea cuprinde mărturii, confesiuni, interviuri, dar și un tabel cronologic cu premierele din toate stagiunile) și fiind prezentată de autorii ei drept un „proiect deschis”. Cea care a ținut foarte mult la apariția acestui volum a fost directoroarea Teatrului băcăuan, Eliza-Noemi Judeu, iar visul și dorința ei au fost împlinite. De altfel, ea semnează și câteva utile și inspirate rânduri în deschiderea Jurnalului.

Botoșani), *Steaua fără nume* (regia, Gheorghe Balint), *Uciderea lui Gonzago* (regia, Dumitru Lazăr-Fulga), Teatrul Municipal „Bacovia”. Cea de-a doua săptămână a debutat tot cu un spectacol al teatrului băcăuan, *Dragă Elena Sergeevna*, după Ludmila Razumovskaia (regia, Mădălin Hîncu), publicul fiind invitat în continuare la: *Visul unei nopți de vară*, de W. Shakespeare (regia, Eugen Gyemant, Teatrul Dramatic „Fani Tardini” Galați), *Angajare de clovn*, de Matei Vișniec (regia, Gheorghe Balint), *Nora*, de Ibsen (regia, Dumitru Lazăr-Fulga), *Crocodil*, de Elise Wilk (regia, Horia Suru), *Aventurile lui Habarnam* (regia, Oana Leahu), *Hainele cele noi ale împăratului* (regia, Ciprian Huțanu, Teatrul Municipal „Bacovia”), *Wolfgang*, de Yannis Mavritsakis (regia, Radu Afrim, Teatrul Tineretului Piatra-Neamț), *Arta conviețuirii*, după Yasmina Reza (regia, Petru Vutcăru, Teatrul „Eugen Ionescu” Chișinău).

A fost o frumoasă și mare sărbătoare, care va rămâne mult timp în memoria și în inima spectatorilor băcăuani iubitori de teatru.

La mulți ani!

• Bianca Rotaru

Revista de Cultură ATENEU
Inițiator al seriei noi (1964): Radu CÂRNECI
Director: Carmen MIHALACHE

Redactori: Ioan DĂNILĂ, Adrian JICU (redactor asociat),
Marius MANTA, Dan PERȘA, Ștefan RADU, Violeta SAVU

• Contabilitate: Alina GRIGORAȘ • Culegere texte: Mădălina Olaru •

• Redacția: Bacău, Str. Caișilor, nr. 7 • Tel./Fax: 0234-512497 •

• e-mail: ateneubc@gmail.com • Materialele nepublicate nu se restituie. •

• Tipărită la Tipografia ELENA Bacău • www.tipografiaelena.ro • ISSN 1221-5813 •

• Cititorii se pot abona direct, la redacție, sau cu plata prin virament la Trezoreria Bacău, cont: RO50 TREZ 0615 010X XX00 0317

Anti-damblalele lui Radu Cossașu

Prima mea amintire referitoare la cuvântul „dambla” nu e cea consacrată, legată de boală, ci una familiar-familială, căci mama ne spunea, uneori, în copilărie, cu năduf crengian, „dambla-giților”. Era modul ei de a ne certa, nu prea aspru, pe un ton ce sugera o supărare simulată, dincolo de care se ascundeau grija și afecțiunea. Nu-i de mirare deci că titlul propus de Radu Cossașu pentru recentul său volum, *Anti-damblale* (POLIROM, 2018) mi-a stârnit curiozitatea, căci nu-i doar chestiune de concizie, cum pretinde autorul, ci ascunde ceva mai mult(e).

Bănuielele mele aveau să se confirme încă din primele pagini ale cărții, unde este așezată, cu tălc, „o precizare” plină de miez, în care cititorul atent poate descoperi câteva chei de lectură. E vorba despre un articol publicat în 1998, la împlinirea a 30 de ani de la înființarea „României literare”, în care Cossașu își delimita, (auto)ironic & hătru, poziția față de revistă, dar și față de scrier sau de viață. O profesiune de credință, un autoportret (al artistului la dambla) și o ars poetica sub semnul lui „Oneste bibere!”, din care autorul își face, cu mândrie, scut și blazon.

Scrișul lui Radu Cossașu vorbește despre o lume pe dos, pe care a trăit-o și a scris-o. Și înainte, și după 1989. O lume la care se raportează cu luciditatea celui care își permite să facă pe nebulun, să stea strămb și să judece drept, să miște în front, să facă pe „damblagitul” pentru a-i submina conformismul. Enumerând toate aceste atitudini, nu am făcut altceva decât să descriu câteva dintre elementele definitorii ale acestui volum. O lume plină de „hazotragic”, categorie est-etică atât de potrivită pentru a sintetiza și pentru a ironiza în egală măsură balonul de săpun în care trăim. Caragialian până în măduva oaselor, Cossașu (se) joacă la modul cel mai serios cu puțință, oferindu-ne un îndreptar împotriva smintelii, un fir al Ariadnei care să ne ajute să nu ne rătăcim în lumea asta tulbură, în care sunt, vorba lui, atât de puține de sărbători...

Dar sunt destule de trăit și de gândit, fiindcă totul stă sub pecetea mottoului „Mintea e o boală a omului” (Gheorghe

zilele, pe care o drămlăuiește cu bonomie. Căci cum altfel pot fi interpretate pastilele sale dacă nu în această zonă a unei detașări simpatice & simpatice, care combat (neapărat bine!) maniheismul, înfierat (fără mânie) drept cel mai „cuprinzător totalitarism”?

Anti-damblalele lui Radu Cossașu nu sunt doar un autoportret, ci și un leac anti-smintea. Pentru că ele țintesc (și) spre acea zonă de confort a fiecăruia dintre noi, unde preferăm să fim comози, să nu ne batem capul, să nu ne implicăm etc. Inevitabil, gândul îmi fuge la somnul rațiunii (care naște știm noi ce) și la „simt enorm și văd monstruos”. Într-o lume în care până și nostalgia e politizată, iar judecata bazată pe argumente trece drept „gândire moale”, cum să nu te-apeuce damblaua? Cum să nu încerci să te detașezi acceptând că există doar două partide, între care gravitează zbatările noastre: Partidul Bunei Dispoziții (PBD) și Partidul Releii Dispoziții (PRD): „Aș fi însă măgar dacă aș reduce viața parlamentului meu doar la aceste momente schematic, când cele două partide dețin o majoritate confortabilă și paralizantă. Puseurile dictatoriale sunt și ele supuse vremelnice. La nicio Judecată de Apoi nu voi declara că am trăit sub dictatura îndelungată a Bunei sau Releii Dispoziții. Nici vorbă – aș exagera. Mai mult: trebuie să recunosc că alternanța lor la putere îmi oferă cel mai captivant spectacol de când posed o conștiință deliberativă. Ele pot intra într-o criză de autoritate dintr-un nimic, dintr-un te miri ce: Partidul Bunei Dispoziții poate cădea dintr-o emoție articulată pe ficat sau bilă, deschizând calea unui triumf pentru PRD. Imediat, un EKG bun este capabil să răstoarne domnia PRD-ului. O sărutare ratată, o îmbrățișare

neasteptată, o privire în plus sau în minus, sume de bani căzute din cer sau intrate în pământ, telegrame și telefoane de bine sau de rău, persoane și amintiri fulgurante, obiecte oarecare precum un pământ, o broască Yale, un pantof, un pulover (*che mi hai dato tu...*), o groază de melodii (de la *Fata și moartea* lui Schubert până la *Hora în căruță*) – toate intră în jocul acesta democratic și trepidant al parlamentului meu intim, care, țin să precizez, nu va fi niciodată transformat într-un Pantheon.”

Dincolo de considerațiile stilistico-atitudinale, e de amintit și problema, ceva mai complicată, a poziționării unui intelectual care avertizează, liminar, că „...e greu să fii evreu român”. Cum o vede Radu Cossașu? Cu convingerea că extremismele (indiferent de natura lor) sunt nocive și că doar echilibrul poate fi soluția. Cu puterea de a spune lucrurilor pe nume și a se lua peste picior, când e cazul. Vorbind despre ticăloșie și ticăloșire, despre inteligențele recente, despre patetismul american. Întrebându-se (retoric?) de ce nu există revoluționari fără certificat (și avantaje inerente). Cu același umor care îl caracterizează și care i-a fixat deja un profil de prozator distinct în literatura ultimelor decenii. Și, mai ales, cu un fragment din *Caragiale* lui Serban Foartă: „Trenul 163/ E al mai pentru cheferiști/ dacă, în crucea nopții, vrei/ ca damă, dom'le, să nu riști// căci sunt măgari ce n-au manieră./ călătorind mai mult din viciu/ că n-au acasă garsonieră și nici cupeuri de serviciu...”

În tot, *Anti-damblalele* lui Radu Cossașu nu sunt altceva decât un leac dulce-acrișor pentru iluziile noastre de tot felul. Un antidot.

Anuala de artă fotografică – Bacău, 2018

La inițiativa artistului vizual Viorel Cojan, membru U.A.P. Bacău, s-a desfășurat *Anuala de artă fotografică – Bacău, 2018*, sub genericul „Fotografia salvează România”. Vernisajul expoziției de la Galeriele „Frunzetti” a avut loc pe 12 octombrie și a fost deschis de Viorel Cojan, care a spus că fotografiile s-au adunat aici încercând să demonstreze că „pasiunea pentru artă, buna intenție, prietenia pot anihila conflictele, luptele care despart semenii”. Apoi, pentru fiecare dintre cei aproape patruzeci de participanți, s-a făcut o scurtă prezentare.

„Mia Nazarie a fost întotdeauna *perla coroanei* în acest Salon, fiind o maestră a înscenărilor, a glamourului. Fotografii ei emană o feminitate captivantă.” „Geo Barcan, student la Londra, la regie teatru și film, este prezentat cu un pictorial plin de substanță; o multitudine de nuanțe creează o atmosferă cu mult mister.” Singurul pictor băcăuan prezent în expoziție este Ioan Burlacu, etalând „fotografii cu un glas

aproape șoptit, de o sensibilitate specială”. Ovidiu Ungureanu, „masterand la Foto-Video la Facultatea de Arte Vizuale și Design Iași, cu rezultate extraordinare în producțiile media, impresionează prin determinare, tenacitate, intuiție”. Valentin Sarca, „artist plastic, restaurator, pictor de artă monumentală, propune un reportaj în care redă spectacolul avioanelor, făcându-le parcă să danseze”. Sarcasmul lui Victor-Eugen Mihai, „o celebritate în lumea caricaturii”, transpare și în fotografie. Constantin Brosu a fost apreciat pentru proiectele sale recente în care „promovează un concept fotografic în combinație cu arta haiku”. Cristian Macovei este „un portretist foarte subtil”, Liviu Maftai propune „un reportaj cinic, arătând adevărul că trăim într-o lume aproape de zero”,

iar personajele loanei Mardare sunt „insolite”. Au fost subliniate rolul lui Romeo Mărăndici „în tradiția fotografică din acest oraș” și ca o reușită spectaculoasă pictorialul „Daria Up!” al Gabrielei Drăgoi, studentă la Foto-Video la Facultatea de Arte Vizuale și Design Iași. Printre studenții de la Foto-Video cu realizări deosebite se numără și Maria Vlad, ea urmând în prezent cursurile Universității de Artă din Cluj-Napoca.

Lucian Popa, care „se erijează într-un fel de guru al adolescenților din Bacău, a adus un pictorial-manifest de la Berlin”. Cătălin Nițu, un excelent fotograf de natură, propune de data aceasta un reportaj realizat în Cuba, „unde e înconjurat de localnice superbe”, iar Doru Vântu, „personaj complex, chitarist”, a fost pe Sfântul Munte

Athos și ne împărtășește imagini de înaltă spiritualitate. Viorel Cojan e prezent și el cu fotografii în salon, un omagiu adus celebrului fotograf Helmut Newton, artistul băcăuan mulțu-

mindu-i în mod deosebit, pentru colaborarea la acest proiect, balerinei Maria Caba.

La această ediție a Salonului Foto, au expus pe simeze: Georgiana Barcan, Ioan Burlacu, Constantin Brosu, Ioan-Viorel Cojan, Gabriela Drăgoi, Alin Leancă, Anca Leancă, Romeo Mărăndici, Ioana Mardare, Cristian Macovei, Liviu Maftai, Doru Maftai, Victor-Eugen Mihai, Mia Nazarie, Cătălin Nițu, Lucian Popa, Dragoș-Cristian Finaru, Ovidiu Ronin, Doru Vântu, Maria Vlad, Valentin Sarca, Ovidiu Ungureanu, Iulian Păscăluță. Au expus și membri ai *Asociației pasionaților de fotografie – Colegiul Național de Artă, George Apostu* Bacău: Diana Iftime, Davide Neculcea, Dora Huiban, Bianca Vlad, Corina Burghelăa. (Ateneu)

1. Nu doar pentru mine, ci pentru multă lume care a participat la prima ediție a Festivalului de Muzică Bizantină de la Iași, Corul Mănăstirii Hamatoura a însemnat o mare revelație. Sunteți parte a unei comunități ortodoxe puternice de sute de ani. Dacă mi se permite o asemenea curiozitate, vă rog să precizați câteva particularități ale mănăstirii și cum sunt eventualele acestea legate de muzica pe care o cântați.

– Înainte de a răspunde, aș vrea să mulțumesc pentru interesul și aprecierile deosebite în ceea ce privește corul mănăstirii, cor ce caută să glorifice imaginea lui Dumnezeu și să îi mulțumească pentru toate darurile preaminate.

Mănăstirea noastră se laudă cu un peisaj de o frumusețe aparte, dar care totodată ne aduce multiple provocări. Este prin urmare săpată în munte, imposibil de ajuns cu mașina, nici nu mai amintesc de greutatea pe care o asemenea loc le ridică. Prima persoană care ne-a influențat și ne-a insuflat iubirea pentru a cânta a fost părintele nostru spiritual, Pandelimon, însuși starețul mănăstirii. De fapt, acesta este printre cei mai apreciați psalți din întreaga Antiohie.

Asadar, condițiile climatice de care vorbeam ne-au motivat parțial și mai mult în demersul nostru muzical. Cu siguranță, prezența Preasfintei Născătoare de Dumnezeu a constituit un alt motiv de a cânta și de a ne ruga din toată inima.

2. Într-un interviu pe care l-am luat lui Adrian Sârbu (liderul Byzantion) în 2017, acesta își amintea că ascultase cu mare bucurie înregistrări ale unor călugări libanezi și că, pentru el, întâlnirea cu Corul de la Hamatoura a însemnat o mare bucurie. În acel interviu, atrăgea atenția asupra câtorva trăsături specifice muzicii orientale, precum modularea vocilor în glissando, dar și despre alte nuanțe ce influențează retorică frazei. Sunteți de acord? Ce altceva ați adăuga?

– Da, sunt de acord, în ceea ce privește toate aceste caracteristici ale muzicii orientale ce pot fi găsite în psalții din regiunea noastră. Așa e, vocile diferă de la o țară la alta, iar pe de altă parte, și muzica tradițională populară își are influența proprie. Unele dintre aceste trăsături pot fi surprinse în chiar timpul actului interpretativ. În ceea ce ne privește, noi urmăm stilul tradițional bizantin, chiar dacă unele influențe orientale pot apărea din când în când.

3. Presupun că la mănăstire, fiecare călugăr participă activ, cântând, în cadrul slujbelor. Sunt curios totuși, care sunt calitățile pentru ca un călugăr să se poată considera deplin membru al corului?

Invitat în cadrul Festivalului Internațional de Muzică Bizantină Iași, Părintele Ioannis Hanna, Mănăstirea Hamatoura, Kousba, Liban:

„Muzica bizantină constituie un limbaj dificil; e calea psaltului de a comunica cu sfințenia“

– Motivul de a exista al unui călugăr și dorința sa cea mai intimă sunt constituite de rugăciunea neîncetată către Creator și la Maica Sa. Actul de rugăciune poate lua mai multe forme, iar cântecul este una dintre acestea. Prin urmare, monahul ar trebui să participe cu toată energia sufletului său în cânt, în special dacă a fost înzestrat cu un simț muzical. Mai întâi, trebuie să aibă voce și ureche. Aceste două condiții îi asigură posibilitatea de a învăța arta de a cânta. Unui monah i-ar putea lua circa doi ani până când să poată intra în corul mănăstirii. Dar acesta ar trebui să manifeste continuu dorința de a învăța, altfel nu ar putea reuși.

4. Am putea vorbi despre existența unei școli de muzică psaltică în Liban? Care sunt tendințele contemporane și mă întreb dacă „instituția” psaltului e îndeajuns de bine recunoscută.

– Îi mulțumim Domnului pentru existența mai multor școli în Liban. Acestea încearcă să promoveze un stil tradițional, fără influențe vestice ori orientale. Când mă refer la influențe orientale, mă gândesc la acel tip de a cânta care nu poate fi compatibil în niciun fel cu rugăciunea. De aceea, dacă aceste școli vor rămâne fidele tradiției, cred că vor atinge scopul suprem, acela de a se ruga lui Dumnezeu din toată ființa, păstrându-se în afara sonorilor lumești.

5. Care sunt azi posibilitățile de a face cunoscută muzica psaltică? Apoi, vedeți în cadrul

ortodoxiei vreo legătură firească între melodia psaltică și cea polifonică?

– Astăzi există mai multe modalități de a promova muzica bizantină, în ciuda dificultăților și a provocărilor aduse de secolul în care trăim. De exemplu, cu binecuvântarea și ajutorul preoților, am putea pune bazele unor școli de muzică chiar în cadrul eparhiilor. Totodată, am putea crea pagini pe net pentru promovarea acestor școli. Apoi, am putea organiza tabere dedicate studenților. Pentru a promova muzica religioasă, ar trebui mai întâi să motivăm și să îi atragem pe tineri. Ceea ce se întâmplă aici în România e foarte frumos și totodată important – mă refer la faptul că Festivalul presupune mai multe evenimente și concerte cu vădit interes atât pentru profesioniști, cât și pentru amatori. Cât privește relația de complementaritate între muzica polifonică și cea psaltică, aceasta nu există, bineînțeles.

6. Corul Vatopedului și cel al Simonopetrasului sunt recunoscute la nivel mondial. Cum vă situați față de aceste maniere interpretative?

– Da, ambele coruri sunt recunoscute, faimoase, fiecare având un stil interpretativ propriu. Noi păstrăm legătura cu ambele, dar în special cu corul de la Vatoped, care consider că ne-a influențat mai mult.

7. În general, care am putea considera că este funcția muzicii bizantine? Poate fi aceasta considerată drept meloterapie, este mai mult decât atât?

– Muzica bizantină constituie un limbaj dificil, e calea psaltului de a comunica cu sfințenia. E dificil deoarece este divin. Iar pentru a atinge o asemenea treaptă – atât în muzică, cât și în viața vremelnică –, psaltul trebuie să depună un efort sporit. Doar odată cu o asemenea strădanie, psaltul va învăța efectiv cum să transească către muzica

îngerilor. Dacă e capabil să reușească, va atinge un asemenea punct încât va putea să se tămăduiască de boile trupului. Astfel, atât pentru psalt, cât și pentru credincios, muzica poate însemna o armă îndreptată împotriva bolilor, un remediu pentru afecțiunile omului, care de multe ori îi determină o stare de confuzie. Așa că muzica ajută într-adevăr, însă doar omului care îi presimte posibilitățile. Sistemul bizantin cu opt note chiar are capacitatea de a ne desprinde de grijile lumești, mai ales dacă psaltul dovedește că poate cânta îngereste.

8. În societatea de azi, care ar fi legătura între frumusețe și echilibru?

– Sunt multe lucruri frumoase în lume, și fiecare dintre noi le percepe într-o manieră personală. Iar când cineva afirmă despre un lucru că e frumos, cu siguranță acesta i-a mișcat inima și i-a provocat emoție, dar toate rămân intrucâtva la nivelul lumescului. Muzica religioasă pe care o cântăm rămâne cu totul diferită față de orice alt tip de muzică laică, deoarece, așa cum am afirmat, poartă cu ea însuși Divinul. Nu poți compara niciodată sfințenia cu lumescul. Noi ne străduim în fiecare zi să ne lepădăm de lumesc și să ne asumăm divinul.

9. Ce ați apreciat cel mai mult în timpul Festivalului și cum ați perceput Iașiul?

– Ceea ce consider că e realmente minunat la acest Festival e chiar faptul că a oferit multor psalți posibilitatea de a se întâlni, iar mai apoi de a promova muzica bizantină, în așa fel încât aceasta să fie cântată în toate bisericile noastre ortodoxe, să ne apere de tot ceea ce ar putea fi străin bisericii noastre străbune. Ne-am simțit minunat în acest oraș, unde se simt peste tot mâna lui Dumnezeu și ajutorul Sfintelor Moaște. La final, aș vrea să mulțumesc domnului Adrian Sârbu, liderul Corului „Byzantion”, pentru invitația făcută, dar și pentru tot acest efort pe care l-a depus în organizarea Festivalului. Vă mulțumesc și dumneavoastră pentru tot interesul!

Vă mulțumesc în chip deosebit pentru deschidere și pentru amabilitate!

Interviu realizat de
Marius MANTA

Traducere din limba arabă
în limba engleză:
Părintele Siluan,
Mănăstirea Hamatoura

• Mănăstirea Hamatoura, Kousba, Liban

Ghiduri metodologice (3)

Imediat după 1990, instituțiile de coordonare a învățământului au încercat să-și ia în serios menirea pentru care au fost create cu multe decenii în urmă, când una dintre ele se numea „Casa învățătorului” sau „Casa școalelor”. Casa Personalului Didactic (azi, Casa Corpului Didactic) din Bacău și-a asumat mai întâi un patronim: Grigore Tabacaru, vestit pedagog și animator cultural, profesor de specialitate

pentru limba noastră

Ioan DĂNILĂ

Bacăul (pre)primar* (VII)

la Școala Normală „Stefan cel Mare”, formator al multor generații de învățători. Apoi a editat îndrumare pentru diriginți și directori, iar în 1991 a inițiat colecția „Sinteze didactice”, ca „File pentru «Caietul metodelor»”. S-a apelat la un reputat slujitor al Catedrei de pedagogie de la Liceul Pedagogic Bacău, profesoara (azi, conf. univ. dr.) Constanța Dumitriu, care a elaborat fundamentul viitoarelor „Caiete didactice”, gândite pe seri: A. Învățământ preșcolar, B. Învățământ primar, C. Discipline umaniste, D. Discipline realiste etc. Se dădeau publicității fragmente din lucrările pentru obținerea gradului didactic I și se propuneau diverse soluții pentru

îmbunătățirea procesului de predare-învățare-evaluare, convingși fiind că se „pune în circulație o prețioasă monedă – experiența de la catedră” (Ioan Dănilă, director al C.C.D., „Argument”). După un excurs teoretic sintetizat fără cusur, Constanța Dumitriu a ales să exemplifice cu secvențe dintr-o lecție de limba română, disciplina fundamentală în clasele mici, pe structura evenimentială modernă (captarea atenției, enunțarea obiectivelor, actualizarea cunoștințelor, prezentarea conținutului noii învățări, dirijarea învățării, obținerea performanței, feedbackul, evaluarea, retenția, transferul). A ales tema „Adjectivul”, la clasa

a III-a, prezentând detaliat proiectarea didactică a capitolului (p. 35), secvențe de învățare (pp. 36-37), o fișă de muncă independentă (pp. 37-38) și un test de evaluare (pp. 39-40). În aceeași lucrare (pentru identificare: Constanța Dumitriu, *Sinteze didactice. File pentru „Caietul metodelor”*); argument, postfață și coordonare, Ioan Dănilă; Bacău, Casa Personalului Didactic „Grigore Tabacaru”, Bacău, 1991-1992), este reprodusă prima parte a unui proiect didactic elaborat de Gabriela Serban, educatoare la Grădinița cu Program Prelungit Nr. 29 (azi, structură a Școlii Gimnaziale „Mihail Sadoveanu”) din Bacău, pen-

tru dezvoltarea vorbirii și a comunicării orale. Spre a dovedi că absolvenții liceului pedagogic sunt bine pregătiți la toate disciplinele (la limba română primordial, se înțelege), două eleve de atunci (Adina Curcuță și Daniela Lazăr) au imaginat o lecție de limba și literatura română de pe poziția învățătorilor, pregătindu-și astfel „terenul autoinstruirii” (p. 43).

Pe holul C.C.D. Bacău, în acel 1991-1992, exista un panou informativ pentru perfecționarea cadrelor didactice, cu un motto reluat și în „Sintezele...” Constanței Dumitriu: „O singură rugămintă am: «Doamne, să nu mă lași niciodată să fiu mulțumit cu mine însumi!»” Azi, vorbele lui Lucian Blaga ar trebui să ne trezească dintr-o automulțumire păguboasă.

* Serie de materiale menite a pleda pentru reintroducerea limbii române în programa de specialitate a liceelor/ claselor cu profil pedagogic, inclusiv la bacalaureat.

Premiile „Zilelor culturii călăresceniene”, ediția a L-a (Onești, 28-29 sept. 2018)

Juriul format din Nicolae Manolescu (președinte), Alex Stănescu, Tudorel Urian, Alexandru Cistelean și Constantin Th. Ciobanu a premiat pe scriitorul Nicolae Prelipceanu, sculptorul Vlad Ciobanu, criticul literar Vasile Spiridon, generalul Vasile-Jenică Apostol și Aspasia Baciu, executoarea testamentară a soției lui George Călinescu, Alice-Vera Călinescu.

PREMIILE Festivalului-Concurs Național de Creație Literară „Avangarda XXII”, ediția a XVII - a, Bacău, 23 – 25 septembrie 2018

Juriul: Mihai Cimpoi – președinte, Mircea Muthu, Radu Voinescu, Ioan Holban și Victor Munteanu

A. Pentru tinerii care nu au debutat editorial în anul 2016 și nu au depășit vârsta de 47 de ani

Poezie:

- Premiul I și Premiul Revistei „Convorbiri literare”: Ionela-Silvia Nușfelean, Bistrița
- Premiul II și Premiul Revistei „Hyperion”: Silvia-Ioana Sofineti, Slobozia
- Premiul III: Aurel-Emilian Horea, Ilva Mică, jud. Bistrița-Năsăud și Ionela-Nicoleta Crăete, Târgu-Jiu

Proză:

- Premiul II: Alexandra Ionela Andreucă, Bistrița
- Premiile I și III nu s-au acordat.

Critică literară/ eseu:

- Premiul III: Georgeta-Irina Rusu, Bacău
- Premiile I și II nu s-au acordat.

B. Pentru tinerii care au debutat editorial în anul 2017 și nu au depășit vârsta de 47 de ani:

- Premiile pentru poezie, proză, critică literară/ eseu și teatru nu s-au acordat.

Concurenți cu volume publicate care nu au depășit vârsta de 47 de ani

- Premiul pentru volumul de proză „Smecher cu carte” (Iași, Ed. „Junimea”, 2017), de Cristian Ghica, București
- Premiile pentru proză, critică literară/ eseu și teatru nu s-au acordat.

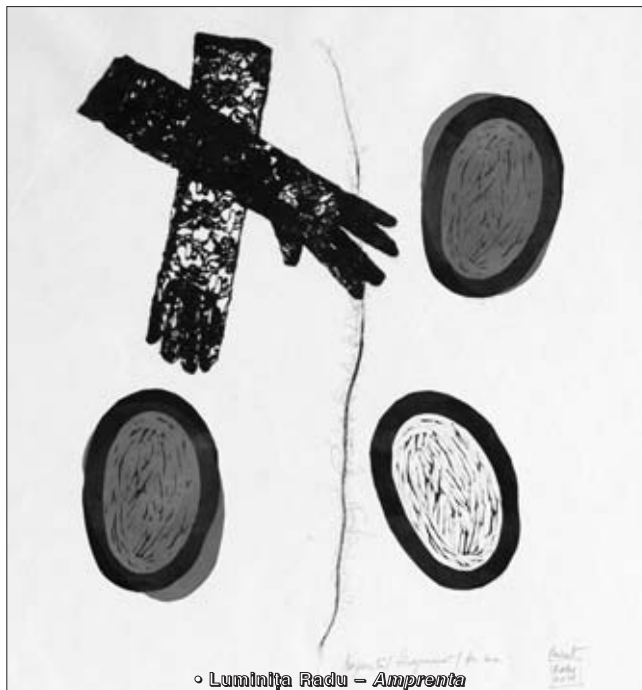
C. Scriitori profesioniști, manageri/ organizatori de evenimente culturale:

- Premiul OPERA OMNIA pentru întreaga creație literară: Nichita Danilov

- Premiul de excelență pentru contribuția la promovarea literaturii române prin Festivalul Național de Poezie „Colocviile George Coșbuc”: Alexandru Cățcăuan

D. Antologia de poezie a anului 2017:

- Renata Verejanu, *Poetul dintre milenii*, Chișinău, Ed. OMCT, 2017

◦ Luminița Radu – *Amprenta*

E. Cartea de poezie a anului 2017:

- Ioan-Romeo Roșianu, *Scrisori de dragoste expediate/ Letters of Delivered Love*, Cluj-Napoca, Ed. „Grinta”

F. Cartea de critică literară a anului 2017:

- Daniel Nicolescu, *Autori și cărți la interferența veacurilor*, Bacău, Ed. „Alma Mater”, 2017

G. Revista de literatură și cultură a anului 2017:

- „Hyperion”, Botoșani; director, Gellu Dorian

Premiile Fundației Culturale „Georgeta și Mircea Cancicov”

Juriul: Victor Munteanu – președinte, Theodor-George Calcan și Daniel Nicolescu

A. Pentru volumul de poezie:

- Dumitru Brăneanu, *Poeme pentru mai târziu*, Iași, Ed. „Tipo Moldova”, 2017

B. Pentru cartea de proză:

- Calioptia Tocală, *Năluca*, Iași, Ed. „Timpul”, 2017

C. Pentru cartea de istorie culturală:

- Mihai Buznea, *Instant story*, Bacău, Ed. „Ateneul scriitorilor”, 2017
- Constantin Tudose, „Obârșia Mioriței – moment și monument întru perenizarea sufletului românesc”, Onești, Ed. „Magic Print”, 2017
- Virgil Mocanu, *Rezonanțe*, Bacău, Ed. „Ateneul scriitorilor”, 2017
- Doru Ciucescu, *Condori, lame și... cornele bisericii și poliției din Peru*, Bacău, Ed. „Rovimed Publishers”, 2017

Premiile Asociației Culturale „Familia Lecca” (președinte, Dumitru Lecca)

- Premiul de excelență pentru realizarea revistei literare și de cultură „Expres cultural”: Nicolae Panait
- Premiul pentru cartea de poezie a anului 2017: Grigore Chiper, *Opera poetică*, Pitești, Ed. „Paralela 45”, 2017

Rodica LĂZĂRESCU

Enigma unui catastif de demult

După ce, în 2016, făcusem cunoștință cu George Corbu-junior din cartea „Comorile unui prieten tânăr” a unui alt împătimit al documentelor și cărților, poetul Ion Brad, bibliofilul colecționar apare acum în calitate de autor pe coperta unui impresionant volum, ce atrage atenția chiar din titlu: **Un catastif ciudat și personajele sale** (București, Ed. „Anamarol”, 2018, 479 p.).

Volumul este structurat în trei părți: prima – *Jurnal de redacție al revistei „Almanahul literar” (iunie 1951-martie 1952)* – cuprinde „catastiful” propriu-zis (în selecția lui Ion Brad), cea de-a doua – *Convorbiri, evocări, portrete* – reunește trei dialoguri purtate de Ion Brad: cel dintâi cu poetul George Corbu (Seniorul) și următoarele cu George Corbu (Juniorul), dintre care unul e „pe larg”, al doilea „pe scurt”, iar în Anexa sunt reproduse, în ordine: eseul lui Geo Dumitrescu „Pentru ascuțirea vigilenței în lupta împotriva naturalismului (Pe marginea nuvelei „Ana Rosculeț)”, apărut inițial, în 1950, în „Flacăra”; fragmente din volumul „Timpuri zbuciumate” al lui Dumitru Micu, cu referire la perioada „catastifului”; eseul lui Corin Grosu „Parcurgând paginile unui „Almanah literar”, datând tot din anul 1950; sumarul revistei „Almanahul literar” din perioada mai 1951-martie 1952 și două note, una a lui V. E. M. Galan, „Pe frontul culturii. O nouă revistă literară: „Almanahul literar”, și alta, nesemnăată, „Ce să citim: „Almanahul literar”, ambele apărute în „Scântea” în 1950. Evocarea lui Aurel Rău, „Un document de timp”, ce conține multe informații lămuritoare asupra vieții de redacție, a colegilor scriitori, a activității filialei clujene a Uniunii Scriitorilor ș.a., încheie această secțiune și, implicit, volumul.

Să revenim la conținutul „catastifului ciudat” care face obiectul cărții Juniorului, în alcătuirea căreia un rol decisiv l-a avut poetul Ion Brad, cel care, de altfel, a și scris prima oră, în 2007, despre jurnalul redacțional al „Almanahului literar” (în volumul „Aicea printre ardeleni”), apoi, în 2016, în amintita lucrare „Comorile unui prieten tânăr”. Și care semnează și Cuvântul-înainte (multe lămuriri) al acestui volum.

Dacă ar fi să-i facem un **portret fizic**, „ciudatului” jurnal – „catastif”, cum îl „alintau” redactorii –, se poate spune că acesta constă din patru caiete mari, format A4, cu scoarțele de carton, primul dintre ele apărând în redacția „Almanahului literar” adus de Geo Dumitrescu, responsabilul adjunct al publicației aflate încă sub conducerea întemeietorului ei – Miron Radu Paraschivescu (aflat însă internat în Clinica de Boli Neuroase). În deschiderea acestui prim caiet, sub genericul „Observații”, stă următoarea notă a lui Geo Dumitrescu, datată 21 iunie 1951:

„Tovarășii sunt rugați să scrie mai amănunțit și mai concret, indicând pe cât posibil stadiul materialului respectiv (predat la secretariat, predat la dactilograf etc.), calitatea lui, dificultățile pe care le implică, șansele de publicare etc. și evitând formulele vagi, birocratice («selecționarea

materialului pentru nr. 6» etc. – aceasta, de pildă, e o treabă care trebuie făcută în cursul întregii luni care precede apariția numărului respectiv; - n-are rost deci să se scrie zilnic această formulă generală). // De asemenea, tovarășii sunt rugați să noteze observații, propuneri, inițiative privind munca redacției, doleanțe sau critici privind condițiile de lucru, bunul mers al redacției. // Coloana din margine rămâne liberă pentru observațiile secretariatului și conducerii”.

Primul caiet acoperă lunile iunie și iulie 1951, semnatarul completează, mai mult sau mai puțin conștiincios, rubricile, apar și rubrici noi, precum „lectura săptămânii” și „cercul de studii”, se pomeneste și despre un „ziar de perete”, Geo Dumitrescu își îndeplinește rolul de conducător, observațiile sale menționează „caracterul haotic, întâmplător” al lecturii ori faptul că „resoartele” „tind să se înglobeze complet în mica muncă jurnalieră [...] pierzând astfel sensul și perspectiva muncii lor”, precizând că sunt necesare „întărirea spiritului de răspundere a responsabilului” cu biblioteca și documentarea, dar și „grija și preocuparea tovarășească, colectivă, a redacției”.

Cel de-al doilea caiet cuprinde următoarele două luni ale aceluiași an – august și septembrie, perioadă în care se duce „lupta pentru realizarea planului Nr. 8” al revistei, evident numărul dedicat aniversării zilei de 23 august.

Caietul al treilea include perioada septembrie 1951-ianuarie 1952, cu realizările („Am reușit să pun la punct ziarul de perete”, A. Gurgăhianu; „Am activat pe linie de cadru”, A. E. Baconsky), dar și cu lipsurile inerente („Nu s-a luat atitudine literară față de romanul lui Jar”, C. Regman). Este perioada pregătirii Centenarului Caragiale, prilej pentru M. Zăciu de a-și mobiliza colegii apelând la un argument... de neclintit: „Centenarul Caragiale nu se serbează decât o dată la... o sută de ani”!

Ultimul caiet corespunde lunilor ianuarie-martie 1952 și este marcat de o anume concurență/înfruntare între George Munteanu și A. E. Baconsky, ambii întrecându-se în notații marginale cât mai mobilizatoare, precum și de o dispută în care se angrenează A. Gurgăhianu și G. Munteanu.

Păstrat cu strășnicie de Geo Dumitrescu, departe de ochii curioșilor, chiar și ai unora dintre „personajele” din redacția „Almanahului literar”, „catastiful” a apărut la lumină abia după moartea poetului și preluarea locuinței de fratele său, Mircea, care, dorind probabil să scape de cărțile din apartament, a înstrăinat și cele patru caiete. Astfel, jurnalul redacțional de acum o jumătate de veac a ajuns în colecția lui George Corbu-junior. Nu se știe și probabil că nu se va

afla vreo dată dacă n-a existat cumva și un al cincilea caiet, așa cum se speculează.

Înainte de a merge mai departe, să precizăm și personajele inedite jurnal redacțional, în ordinea intrării lor în scenă: George Munteanu, A. E. Baconsky, Aurel Martin, Ion Brad, Aurel Gurgăhianu, Cornel Regman, Victor Felea, Aurel Rău, Tiberiu Tretinescu, Iosif Pervain, Zorina Mocanu (viitoarea doamnă Regman) și Mircea Zăciu.

Dacă încercăm a contura **portretul moral** al „ciudatului catastif”, l-am putea defini, precum G. Munteanu, „o formă de coordonare și de bilanț zilnic al muncii depuse” în redacție, „un instrument viabil de muncă redacțională”, ori, precum A. E. Baconsky, „o oglindă a muncii redacționale”. „Acolo – își amintește I. Brad – eram obligați, toți redactorii, să notăm zilnic ora sosirii și plecării din redacție, manuscrisele de care ne ocupam, observațiile convenite. Dar ne exprimam și asupra activității celorlalți colegi, discuții cu aceștia, corecturi de texte, scrisori de răspuns corespondenților”.

Pe lângă acestea, jurnalul înregistrează și întâmplări sau fapte, să le zicem extra-literare, precum cea referitoare la propunerea ca „tov. Vasilescu, noua dactilografă”, să preia „sarcinile sindicale”, anușul „pentru o nouă femeie de serviciu” ori acela „deosebit de gravitate”, și anume că „au dispărut cheile de la bibliotecă”.

Se evidențiază adesea munca de la om la om cu autorii textelor („Am discutat larg cu V. Nistor modul cum trebuie pusă problema luptei pentru pace în poezie”, A. Rău, 25 sept. 1951), desfășurată fie la redacție („Voi încerca să deschid capul autorului”, se angaja I. Pervain, la 12 oct. 1951; „Am încercat să-l aduc pe drumul bun”, menționa același, la 4 ian. 1952), fie prin locuri neconvenționale, de pildă „în localul farmaciei CFR Nr. 2 unde tov. Pamfil este salariat” (C. Regman, 30 aug. 1951).

Pot fi urmărite multe și tentante aspecte, o simplă cronică fiind insuficientă pentru a le epuiza: lista „lecturilor săptămâ-

nale”, numele celor propuși spre a fi trimiși la școala de literatură, autorii publicați, titlurile recenzate, chiar și năstrușnicele propuneri ale redactorilor.

Dar, înainte de toate, în deplină concordantă cu epoca, jurnalul a fost un loc de manifestare (mai puțin) a autocriticii („Greșeala mea a provenit dintr-o injustă credință asupra rostului jurnalului de redacție, pe care-l socoteam mai degrabă un receptacul al activității mele în redacție, nu pentru redacție”, A. Martin, 9 iul. 1951) cât, mai ales, a criticii, care uneori se transformă în atacuri mai mult sau mai puțin dure, fățișe, malicioase etc.

Asistăm la adevărate puseuri de autoritate din partea unora dintre redactorii, cu predelecție a lui George Munteanu și A. E. Baconsky, dar și a lui Ion Brad. Venit mai târziu în redacție, chiar și Tiberiu Tretinescu se consideră la un moment dat îndreptățit să întrebe, într-o manieră ce corespunde locuțiunii (neacademice, e drept, dar foarte expresive) *a băga bățul prin gard*: „De ce nu vine tov. Zăciu la orele 10 la redacție, când știe că are de lucru?”, 15 oct. 1951; „De ce lipsește tov. Regman?” – 19 oct. 1951; „Ce au lucrat în ziua de 23 tovarășii: Felea, Gurgăhianu, Rău, Zorina Mocanu, Zăciu?” – 23 oct. 1951.

Gama tonalităților în însemnări/note este foarte largă, de la constatarea aparent neutră („Am discutat cu tov. Martin asupra lipsurilor semnalate de mine. Nu a primit bine criticile. Le consideră – în parte – «acuze»”, G. Munteanu, 26 iun. 1951), ușor perfidă („Mulți tovarășii de la resort [printre care tov. Zăciu] au pierdut ziua degeaba”, I. Brad, 30 oct. 1951), ori de la naivitatea simulată („Tovarășii Brad și Gurgăhianu nu citesc nimic?”, notă marginală asumată de G. Munteanu, 30 iun. 1951), până la însemnări îmbrăcând uneori forma unor adevărate delatțiuni – „Țin să observ că tov. Baconsky, care a stat 4 ore la redacție, n-a refăcut decât 2-3 versuri (rânduri) din două poezii, deși secretariatul de redacție ne-a sugerat unele modificări utile”, I. Brad, 21 iun. 1951 – ori admonestări drastice: „Nu putem fi de acord cu notarea în jurnal a unor aprecieri făcute cu un aer de superioritate și de verdict definitiv («Anecdote nesemnificative, lo-zincarde» – și atât). Tov. Regman trebuie să se lupte pentru a scoate din acești tineri doi prozatori de valoare”, G. Munteanu, notă marginală, 18 iul. 1951.

(Tov. Regman) făcuse precizarea că schitele citite „sunt nepublicabile”). Sau chiar ieșiri aproape necontrolate: „situația lui Căprariu care este revoltătoare. O lipsă de responsabilitate, o indolență și poate chiar dispreț față de redacție, cum nu s-a pomenit”, A. E. Baconsky, 28 aug. 1951.

Criticilor respective unii le răspund vehement, astfel încât se ajunge la punerea în discuție în ședințe convocate *ad-hoc*, de pildă după ce A. E. Baconsky „demască și infierează” „fenomenul de infatuare cu totul îngrijorătoare” manifestat de Al. Căprariu (care afirmase că poemul lui e foarte bun și că nu acceptă nicio sugestie de la tov. Gurgăhianu, pretinzând și 50000 lei drepturi de autor!), este convocată „o scurtă ședință în care am pus la punct această atitudine”, iar Căprariu își recunoaște vina, „însă cu destulă superficialitate”. Nu scapă de admonestare nici Gurgăhianu – „Cred că este și vina tov. Gurgăhianu (și i-am atras atenția) de a se fi lăsat antrenat în asemenea discuții” (8 aug.).

Alții, precum Cornel Regman, reacționează cu multă ironie disimulată într-o înduioșătoare navităte: „Scriu în jurnal după un lung intermezzo. [...] Din cauza frigului n-am putut lucra nimic serios. Sunt o fire gîngășă, sensibilă la frig. În schimb, lucrez pentru Almanah acasă. [...] Totuși o mică activitate am avut chiar în sănul redacției: astfel am vorbit la telefon cu Sibiu. [...]”, 18 dec. 1951.

*

Desigur, catastiful și volumul care îi este dedicat pot fi întoarse pe toate fețele și aduse în prim-plan numeroase aspecte. Întrebarea cu care poate rămâne cititorul ar fi însă aceasta: ce a fost, de fapt, acest catastif?

O adaptare, de bună-credință și de bunăvoie, la noile comandanțe (A. E. Baconsky îi reproșează lui A. Gurgăhianu că „dușmanul de clasă este cu totul absent” în poemele sale despre moti)?

Un posibil paravan, un fel de „acoperire cu hârtii” pentru a arăta noilor diriguitori, chipurile, preocuparea scriitorilor de a se debarasa de „maniera epigonilor «salahorilor intelectuali» ai burghezo-moșierimii” (Pervain, 12 oct. 1951) și de a-și canaliza talentul „spre actualitate”, îndepărtându-se de acea „atitudine realist-critică despre societate” (A. Martin, 26 iun. 1951), de a reflecta realitatea social-politică a țării (Gurgăhianu este învinuit de Ion Brad că „nu-i știe trezi [citi-torului] ura împotriva acelei scorpuri care fură hrana de la gura copiilor necăjiți ai moșilor” 10 aug. 1951)? (Fiindcă am pomenit numele poetului Ion Brad, trebuie subliniată onestitatea celui care a făcut selecția și care nu și-a cenzurat însemnările din tinerete!)

Un loc de manifestare a orgoliilor, a ambițiilor, un exercițiu de a-și impune autoritatea spre a ajunge cât mai sus în ierarhia culturală?

Fiecare își poate da răspunsul care să-l mulțumească, dar ce a fost Catastiful rămâne un fel de „enigmă a Otiliei”, așa cum stă bine oricărui „personaj”, cu atât mai mult cu cât avem de-a face cu un catalogat drept „ciudat”!

Cu siguranță cronicarul poate să spună doar că volumul Juniorului, în ansamblul lui, este un tezaur de informații ținând de istoria literară, culturală în general (poate de aceea s-ar fi impus completarea lui cu un indice de nume), care are, pe deasupra, însușirea de a fi extrem de plăcut și de antrenant la lectură.

Dacă nu e șoc, nu e (deloc) – asta a fost concluzia formulată fără drept de contraargument în emisiunea unui post de televiziune cu rating de invidiat. Din ce în ce mai evident, tot ceea ce se situează în sfera normalității devine apriori cel mult subzistent, în tot cazul e semn al periferiei, al unei mode vetuste. Dacă îndrăznești să apelezi la elementele tradiției, judecățile îți se pun din start sub semnul îndoielii, ori mai rău, devin motivele unor injurii care încep să se înmulțească precum ciupercile după ploaie. Pentru cine intră în bătaia canalelor media, confruntarea e de la început pierdută, întrucât explozia sentimentelor va suplini de-acum mereu supletea demonstrației. Imaginea câștigă indubitabil, frenezia exclamațiilor convine noilor „formatori de opinie”. Rețeta nu e foarte grea; trebuie doar respectată, ideal chiar asumată. Peste toate, tirania viteze!

Cotidianul a fost invadat la rândul său de hollywoodian, scenarii apocaliptice se erijează în rețeta zilei. Zilele trecute supuneam atenției „publicului tânăr” poemul „Viața lumii”. Am încercat să îl aduc între „temerile” momentului: „A lumii cântu ca jale cumplită viața./ Cu griji și primejdii cum iaste și așa:/ Prea supțire și-n scurtă vreme trăitoare./ O, lume hicleană, lume înșelătoare!/ Trec zilele ca umbra, ca umbra de vară./ Cele ce trec nu mai vin, nici să-nțorcu iară./ Trec veacul destrănatu, trec ani cu roată./ Fug vremile ca umbra și nici o poartă/ A le opri nu poate. Trec toate prăvălite/ Lucrurile lumii, și mai mult cumplite./ Și ca apa în cursul său cum nu să oprește./ Așa cursul al lumii nu să contenește./ Fum și umbră sântu toate, visuri și părere./ Ce nu petrece lumea și în ce nu-i cădere?/ Spuma mării și nor suptu cer trecătoriu./ Ce e în lume să nu aibă nume murito-

cronofiabile

Marius MANTA

Emil Simion – „Furtună în liniștea gândului”

riu?/ Zice David prorocul: „Viața iaste floarea./ Nu trăiaște, ce îndată iaste trecătoarea”./ „Vii arme sântu eu și nu om”, tot acela strigă/ O, hicleană, în toate vremi cum să nu să plângă/ Toate câte-s, pre tine?/ Ce hălăduiaște/ Neprăvălit, nestrămutat?/ Ce nu stăruiaște/ Spre cădere de tine?/ Tu cu vreme toate/ Primenești și nimica să stea în veci nu poate./ Cerul faptu de Dumnezeu cu putere mare./ Minunată zidire, și el fărșit are”. Ce poate fi mai actual? Din păcate, puțini i-au simțit cadenta, au fost în stare să priceapă, măcar să intuiască sensul profund al poemului. Reproșurile s-au îndreptat parcă tot înspre mine...

Pe net – unde în altă parte? – un cunoscut exploda: „Firescul a devenit noul lux!” Deși e formulată din start în zona prețiosului, ostentativului, o asemenea butadă își găsește totuși imediat elementul corespondent. Ținând cont de toate de mai sus, apreciez în mod aparte întâlnirea (pe calea cărților!) cu Emil Simion, în special cu romanul „Furtună în liniștea gândului”, apărut la Editura „George Tofan” din Suceava. O fișă biobibliografică ar fi obligată să rețină cu titlu de obligativitate numele unor cărți care s-au bucurat de aprecierea criticii literare: „Urme în oglinda vremii” (2009), „Strigăt tăcut” (2009), „Ostatic în inima cuvintelor” (2009), „Popasuri înăuntrul clipei” (2009), „Teatru” (2010), „Tabelliste cu iz” (2011), „Confesiuni pe praguri de dureri” (2012), „Balans pe pânza retinei” (2013), „Frânturi din lumina cuvintelor” (2016), „Lacrima piezișă a destinului” (2017), plus două volume de memorialistică – „Poveste de poveste. Fascinația amintirii” (2016), „Mă cheamă amintirile...” (2018). Au scris despre acestea: Ioan Holban, Adrian Dinu Rachieru, Emilian Marcu, Ioan Țicalo, Alexandru-Ovidiu Vintilă. Apoi, o parte din distincțiile obținute: mențiune la Concursul Național de Proză „Liviu Rebreanu”, Bistrița (2010), Premiul pentru Literatură al Fundației Culturale

a Bucovinei (2013, 2015), premii la Concursul Național de Creație „Vrancea literară” (2015, 2016) etc.

Revenind la „Furtună în liniștea gândului”, apreciez din start acest chef reinviat al autorului de a se lua la trântă cu formula romanului clasic-realist, desfășurând în fața lectorului un calm imperturbabil, ce nu trece niciodată către atotsuficiență. Scriitura sa este extrem de limpede, conturează sentimente puternice, aducându-le credibil pe marel ring al vieții. În fapt, volumul îi încredințează cititorului o experiență de lectură și de viață, cu toate volutele adiacente. Povestea de dragoste pare să rămână singurul temel al existenței înseși. Maestrul al relațiilor interumane, Emil Simion creditează existența în pagină a câtorva tineri, în jurul anilor șaptezeci. Din perspectiva acestor studenți la medicină, autorul redefineste atitudini, idei recurente, subsumându-le singurei suprateme de o generozitate totală. Iubirea, căci despre ea este vorba, echivalează cu însuși motorul lumii, un univers codat prin însemne bine temperate. Nu de puține ori, actanții fac dovada unor adevărate conștiințe: aceștia sunt în stare să evalueze interdisciplinar. De exemplu, Melissa – femeia de o frumusețe aparte, cu o naturalețe înnăscută, capabilă de a surprinde atât prin seriozitatea sentimentelor, cât și prin capa-

citățile-i intelectuale – are deopotrivă darul de a picta și de a se lăsa surprinsă de sonorile muzicii lui Bach. La același pol, destinul acesteia este contrapunctat de El – tânărul romantic prin excelență, de ce nu, un alter ego al autorului ce pare să își trăiască din nou viața, odată cu excursul livresc asumat total.

Deși sunt tentat, nu voi intra deloc în desfășurarea evenimentelor; îl asigur totuși pe cititor de soliditatea unor experiențe umane, de felul netrucat de a surprinde realitatea anilor șaptezeci din perspectiva mai multor instituții. Nu lipsesc, printre altele, o radiografie a spitalelor, a mediilor studențești, a instituțiilor evident excesiv birocratizate, o corectă dimensionare a serviciilor secrete ș.a.m.d. Pe de altă parte, da, „Furtună în liniștea gândului” e în subsidiar și un exercițiu de recuperare a memoriei, ca reușită a individului de a înțelege lumea în întregul ei. Suntem continui în prelungirea zborului pescărușului „care părea ca o boabă de fasole pe valuri. Uneori se mărea, alteori devenea nedeslușit, doar tipetele lui, uneori dureros de prelungi, îi dădea viață. Sunt și eu acum în situația lui. El, pe imensitatea valurilor, eu, ros de gânduri, baricadat în propria-mi carapace, cu sufletul rănit, departe de tine, Melissa!”

Iar când viața romanului iese fluvial spre datele realității, certitudinile împrejmiesc cuvântul: dintr-un intervju publicat cu ceva timp în urmă, aflu despre Emil Simion că nu îi plac conflictele, nu îi plac fumatul, băutura, nimic din ce ar putea fi în exces. Altfel, mândria sa se definește prin proprii copii și nepoți. E tot despre iubire, evident. Cum altfel? E aceeași furtună în liniștea gândului, la care vă invit să deveniți martori!

• revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor •

ORAȘUL
revista de cultură urbană

XII, 44-45/2018

Revista „de cultură urbană” a universității clujene, editată de Fundația Culturală „Carpatica”, oferă o bine-venită lectură pe teme actuale ale anului în care ne aflăm. Primul text (*Cultura română și dimensiunea sa istorică națională*) aparține acad. Ioan-Aurel Pop și este un serios semnal de alarmă despre starea societății românești. Pornind de la constatarea că „40% din generațiile viitoare, din cei care vin din urmă și trebuie să susțină România din punct de vedere economic, social și politic, sunt analfabeți social și funcțional, adică [...] nu pot înțelege, nu pot exprima, nu pot explica ceea ce citesc”, președintele Academiei Române găsește și cauza: tinerii sunt „prost educați”. „Există educatori care cred [și aplică în practică această convingere] că dacă elevii învață azi cum să lucreze la computer, dacă știu (eventual) cum să deschidă o afacere, cum să

mănânce sănătos, cum să-și dezvolte anumite grupe de mușchi sau cum să practice metodele contraceptive, atunci ei nu mai trebuie sau nu mai pot să știe și conjugarea verbelor neregulate, să învețe versuri, să înțeleagă frescele Voronețului, să explice noțiunile de *horă* și de *doină* sau să știe *pe de rost* unde se află Pietrosul Călimanilor. Este aceasta, probabil, o gândire de tip digital: unii cred că memoria tinerilor, ca și memoria calculatorului, este limitată (că doar nimic nu este infinit pe lumea asta pământescă!) și atunci de ce să le-o ocupăm cu *vechituri*, cu aspecte *revolute*, cu *balast* și să-i lăsăm neadaptati la epoca Facebookului, a Instagramului sau a WhatsAppului? Toate bune și frumoase dacă ar fi așa, dar nu este, fiindcă mintea omului nu funcționează pe principii digitale, mintea omenească nu este un computer. [...] Nedotarea creierului uman cu noțiuni de cultură istorică precum cele menționate îl transformă pe om într-un ogor fertil necultivat”.

Cu interes se citesc și articolele semnate de Teodor Mateescu, Teodor Ardelean, Horia Bădescu, Mircea Popa, Lazăr Marian, Ionel Vițoc, Negoită Lăptoiu, Radu Munteanu, Viorel Hodis ș.a., într-un „număr dedicat

Centenarului Marii Uniri”. Despre Marcel Chirnoagă scrie Mihai Posada, propunând ca la Bușteni să existe un muzeu memorial închinat artistului. Salutăm ideea: la Poduri (Jud. Bacău) ar trebui să existe un pandant, dedicat vestitei familii Chirnoagă.

JURNALUL LITERAR
Director: Florin G. Călinescu

XXIX, 1-10, 2018

Publicația „de opinie și atitudine intelectuală” fondată de George Călinescu, revitalizată de regretatul Nicolae Florescu și condusă azi de Ciprian Dad rămâne o tribună a istoriei adevărate promovate de exilul românesc. Andrei Ionescu îl citează într-un editorial pe Ioan-Aurel Pop care, pentru a demonstra latinitatea limbii române, discută vocabularul celui mai vechi document, *Scrisoarea lui Neacșu* (1521). El amintescă că „proportia cuvintelor latine este de 94,06%”; mai precis, din cele 202 cuvinte, doar 12 sunt din alte limbi. Concluzia: „onoarea supremă a românilor a fost limba, situată mai presus chiar decât propria existență trecătoare a fiecăruia dintre noi” (Andrei Ionescu).

BAAADUL
literar

XII, 5-6 (42-43)/2018

Primele pagini ale revistei bărlădene sunt un posibil răspuns la provocarea lui Grăia Novac: „Am intrat de mult în CENTENAR. Și ce?” Mircea Coloșenco găsește că evenimentul de la 1 Decembrie 1918 a fost „kilometrul 0 al României întregite”, Magda Ursache recită „N-au liniște morții acestui popor...”, iar Daniel Dragomirescu comentează cele două volume ale lui Vasile Th. Cancicov, cu titlul „Jurnalul din vremea ocupației. Impresii și păreri personale din timpul războiului României” și subtitlul „Jurnal zilnic: 14 aug. 1917-31 dec. 1918”. Pe Horia Zilieru, la 85 de ani, îl omagiază C. Călin („Un domn”), Petre Isachi („Horia Zilieru, «cel cu părul alizeu»”), Ioan Holban („Poeme translate prin rune migratoare”) și Daniel Corbu („Experimental liric, între scenariul orfic și gramatica erosului”). (Ioan D.)

Anul acesta, 2018, a fost pentru români, cred, cel mai tensionat și agitat din ultimul deceniu. S-au adunat, în lunile din urmă, toate adversitățile politice, toate aiurelile economice și financiare, au ieșit pe val, precum gunoaietele la viitură, toți îngâlatii ce se încapățânează să conducă România cu oistea în gardul Europei și nu mai poți exprima o părere personală că ești luat la refec de toți rătăciții ce se declară de dreapta (în timp ce anunță sentențios că „ideologiile au murit!”). Societatea în întregul ei pare să o fi apucat pandaliile în Anul Centenar! Au căzut vreo trei guverne (degeaba!), politicienii s-au reclamat reciproc la Parchet pentru *înalță trădare*, cărțile școlare au atâtea greșeli încât s-a tipărit un *manual de erate*, Uniunea Europeană ne-a trecut pe lista derbedeilor șturlubatici, rușii intră neanunțați în spațiul nostru aerian, arabii fac recolte bune în Insula Mare a Brăilei, iar demonstrațiile violente în stradă au devenit un fel de ciudată normalitate. Pe fundal, răsună muzica populară de la chermizele dedicate sărbătoririi Marii Uniri...

Dacă aveți minima curiozitate de a răsfoi un compendiu de istorie și de a căuta numele celor care din 1914 și până în 1921 au condus România, veți înțelege, poate, de ce trăim astăzi așa cum trăim. În momentul intrării țării în Marele Război, prim-ministru era **Ion I. C. Brătianu**. În Consiliul de Coroană, alături de Rege și de premier stăteau: Emil Costinescu, Emanoil Porumbaru, Vasile G. Mortun, Alexandru Constantinescu, Alexandru G. Radovici, dr. Constantin Angelescu, Victor Antonescu, Ion G. Duca, Constantin F. Robescu, Mihail Pherekyde (președintele Camerei Deputaților), Basile M. Missir (președintele Senatului), foști președinți ai Consiliului de Miniștri (Theodor Rosetti, Petre P. Carp și Titu Maiorescu), șefii partidelor din opoziție (Take Ionescu, Nicolae Filipescu și Alexandru Marghiloman) și foști președinți ai Camerei și Senatului (Constantin Olănescu și Constantin Cantacuzino-Paşcanu). Căutați în bibliotecă, căutați pe net sau folosiți orice altă sursă serioasă de informații și veți vedea cine au fost acești eroi ai neamului. Există termeni de comparație pentru 2018?

În urmă cu o sută de ani, de la vladică până la opincă, românii au înțeles momentul istoric pe care îl trăiau și fiecare a pus umărul la salvarea Patriei. Marii artiști (precum Elena Zamora sau Constantin Tănase) au mers în garnizoane pentru a încuraja ostirea. Au jucat în spectacolele de divertisment (concerte, dansuri, teatru, cinema), cu rol de stimulent al sentimentelor patriotice. A rămas memorabil concertul lui George Enescu din 12 ianuarie 1917, atunci când a interpretat „*Rapsodia română*” în fața răniților din spitalul militar din Dorohoi. Nu trebuie uitat nici Petre Florea, oșteanul simplu care a scris „*Crezul soldatului român*”, devenit manifest patriotic distribuit în rândul Armatei: „*Sunt un brav Ostaș Român. Nu mă tem de nimic, nu mă tem nici de dușmanul cel mai aprig, nici de suferința cea mai grozavă, nici de moarte nu mă tem. VOI ÎNVINGE!... Îmi iubesc Patria, Neamul, Regele. Mă supun legilor și sunt gata să ajut Patria apărând-o; sunt gata în orice clipă a-mi jertfi viața pentru ea... SUNT ÎNVINGĂTORI!*” Sunt cuvinte simple, dar adevărate!

În urmă cu un veac, oamenii aceia își asumau jertfa fără târguie, fără dorințe de mărire. Ei au făcut Țara asta pe care unii o împart, acum, ca pe o moșie personală. Altfel chiar le este rușine să se declare români. În Anul Centenarului, un ins ce a ratat bacalaureatul și-acum își plimbă ceafa prin Anglia, punându-se problema situațiilor ce necesită mobilizarea militară, a declarat senin: „*Să lupt?! Pentru care țară?! Ce treabă am eu?! S-aștepte ei că mă voi prezenta eu în România!*” Culmea este că nici postul TV care i-a cerut părerea idiotului și nici vreo oficialitate a statului nu a comentat aberația. Dacă mancurtul cu volan pe dreapta crede că n-are vreo datorie față de țara unde s-a născut de ce mai păstrează cetățenia?

O sută de ani de la Marea Unire... Suntem în stare măcar să-i numărăm?

Mi-e pacea lumina și inima vina

mi-au crescut lopeți în loc de gheare
malul amintirilor se surpă grăbit
săp la umbra crucii osândit
tăcerea rădăcinilor mă doare
în mâna dreaptă port mereu o floare
ce și-a pierdut a zilelor splendoare

copacul meu cu ramuri retezate
în trunchiul încă verde, cuib de nimburi
împăturesc din frunze-atâtea schimburi
cât să-mi ajungă-un veac să-i fac podoabă
mă-ntreabă vântul, firele de iarbă
de ce slujesc la poale-i ca o roabă

Of, Doamne, of... un cuib de rădăcini
mormânt de oseminte putrezite
sub gene-ngenucheate-nzăpezite
cred c-am murit și-n mine-mi mor părinții
în fiecare zi când cântă sfinții
mă scutură vântul de frunzele gropii
alung negre umbre și-i cer ortul popii

eu n-am niciun vis, dar visul mă are
și-n el sunt călare pe roibul meu sur
trec mlaștini în zbor și bice îndur
odată cu el, cu calul... izvorul, pocalul
e gol și mi-e sete de visele mele
pe-apusul de maci sunt negre perdele

mai am universului vorbe să-i spun
mi-s brațele ramuri, picioarele reci
noroi pe genuchi, pe triste poteci
îngân rugăciunea și cânt din psaltire
învăț cum să mor cu-atâta iubire
ce-mi spintecă pielea să iasă din trup
resimt barda morții și colțul de lup

ce vină am eu?... mi-e inima vină
sub voal de-ntinerie mi-e pacea lumină

Gingășia macilor

din ciocul porumbelului sămânța cade
dacă pleci urechea mai auzi inima fluturului
colier de chihlimbar la gâtul miresei
ce rece e stânca
crapă la prima picătură de ploaie
un lăstar caută lumina prin firida întredeschisă
ca buzele maicii ce-și spune ruga
o lacrimă și din firul plâpând
mătasea roșie a petalelor florii de mac
își flutură gingășia alintând azurul
măine
petale luate de vânt vor fi fluturi
cu aripi roșii
în părul despletit al fecioarelor

Catacombe

pereți scoroșiți cu inscripții mizere
seringi folosite
aruncate pe jos
ecoul durerii fugind prin tunele
erupt din gâtlejul străinului domn
trecutul îl cheamă o clipă-napoi
să-și moaie gândirea-n culorii
tablou disipat de griji și nevoi
s-a rupt șevaletul privirii în sine

o, Doamne, din artă făcut-am măcel
mă plec la pământ fără vlagă
în ciobul de-oglină sunt veșnicul el
un pictor
te rog mă dezleagă
de lanțul durerii
de vina plăcerii
mi-s venele ciur
dar tac și îndur
otrava în mine e pâine și sare
în jur univers de mirare
pic pic
din tavan parcă plouă mărunț
pe frunte
pe ochi și pe buzele-i arse
un vâl de căldură
cu miros stătut
e timpul când somnu-i furtună
iar lupii în minte se-adună

Polii opuși

Nu poți să spui că n-am iubit sărutul
Ce mi l-ai dat cu-atâta-ncrâncenare
Sau când ai sfârșit în mine scutul
Punându-ți crucea-mi pe a ta spinare.

Nu poți să spui că n-am iubit căldura
Ce a topit din mine sloi de gheață,
Eram un om târându-și viitura
Sub pașii grei și sarea-mi de pe față.

Erai speranța ce creștea în mine
Odată cu-avalanșa de zăpezi
Ce-mi îngropa durerea sub ruine
Sub înclăștarea mugurilor verzi

Și am luptat precum un pui de fiară
Ce-a fost închis în cruntul adăpost,
Simțeam iubirea pentru prima oară
După un timp steril și fără rost...

Nu știu de-a fost iubirea o minciună,
Eu te-am iubit și veșnic am iertat.
Când ai venit cu-acea inimă bună
Să-ți fiu iubită, eu am cutezat

Și după clipe pline de tandrețe
Sfârșite-n roua lacrimilor reci
Am învățat o mie de povețe
Și-am învățat că vei putea să pleci.

Tu, pol opus al gândurilor mele,
Atracția iubirii din decor...
Spre raiul părăsit de rândunele
M-ai învățat că zborul nu-i ușor,

Dar nu m-ai învățat ce-nseamnă ura
Păstrând în suflet gramul de iubire,
Ca un viclean ce-și țese țesătura
M-ai prins în lațuri cu a ta privire.

Mi-e mai adâncă rana și mai coaptă
Cuvinte grele scrijelesc durerea,
Iubirea-i osândirea cea nedreaptă,
Dulceața ei se-aseamă cu fierea.

Rămân în urma frunzelor căzute
După furtuna nopții păcătoase
Un ram strivit de patimi neștiute
Sub un covor cu marginile roase.

Val
MĂNESCU

Simfonia orgasmică

Orașul soarbe spiritul planetei pe repede-nainte fără să știm că aromele lui îmbietoare ne atrag înspre peștera unde fără lanterna iluziei lesne te poți rătăci pentru o sută de ani prin subsolul betonat al teatrului municipal tencuit cu iluzii

În estul Europei regnul uman se droghează cu mirosul de mămăligă pe când asfințitul se prăbușește imperial peste oraș trăgând după el trenul nopții fără sfârșit

și nu știi de ce tricolorul prefecturii zdrențuit de furtuna legilor strâmbe e o umbră stridentă pe sufletul de român iar autostrăzile noastre se surpă reflex ca o dragoste de o noapte pe sens interzis

pun mâna pe cinzeaca de absolut și o golesc până se sparge banal într-un orgasm simfonic

Domnul A

Lui Constantin-Volodea Amăiei

Orașul devine foarte tăcut când domnul A se plimbă pe străzile lui o reculegere apasă inert pe acoperișuri pe blocurile izolate termic ca un nămet apocaliptic cioriile își sugrumă croncănitul isteric iar copiii-ncetează brusc hărmălaia

timpul încremenește cu un genunchi îndoit pe trotuarele lumii într-un proiect neterminat

avioane plutesc cât pot ele de sus și dacă n-ar lăsa urma aceea ca dăra pe calc a unui rotring alb ai zice că s-a instituit interdicție la zbor

cam asta e atmosfera la noi când domnul A iese din blocul lui cu praful de stele sclipindu-i pe mâini și face un semn aproape imperceptibil spre un geam termopan de vizavi prevăzută cândva cu doi ochi albaștri apoi pleacă la o mică șuetă cu balcoanele grădinile și scuarurile ce urmează să sară de pe planșeta lui direct în mijlocul vieții cu teribile dimensiuni

cetățenii nici nu-l salută nu-i tulbură actul creației îl privesc strecurându-se printre axele iubirilor lui secrete cu privirea atîntită-ntr-un punct spre niciunde căutând perfecțiunea unghiului drept în lumea românească încă jenat de catapeteasma ei strămbă unde proporția de diamant ar face orașul compatibil cu visele noastre

cei care au privilegiul să-l vadă doar își șoptesc între ei lăsați-l într-ale lui când se plimbă e de-al nostru e Domnul A singurul care știe măsura vremurilor în spațiul orizontal

domnul A cunoaște toate secretele urbei pe unde curg apele subterane ale dragostei temperatura granitului de care ne lipim tălpile vara spirala inversată a timpului reflexia ritmată a lunii în ferestre pulsul inimilor respirația plantelor și animalelor inteligența unui sărut cu multe etaje

totul în echilibru stabil și durabil când pășește încovoiat sub poveri nevăzute Domnul A este mereu năpădit de volute și muchii

și pentru că de la el începe totul i s-a spus Domnul A

într-un contract cu natura domnul A se frământă cum să așeze mai bine liniile aleilor pentru îndrăgostiți și calculează raza anilor atent la cercurile din tulpina arborilor abia răsăriți prietenos în alveolele de pe marginea străzii pe diagonalele urbei

de aceea un prost nu poate juca rolul Domnului A chiar dacă știe și el pe de rost ce înseamnă taxe mizerie conducători idioți isteria mult prea fericiților slujba televizorul cât un perete doamnele-ajută familia impozitul pe mașină fatalitatea românilor și defectele lor factura la gaze amanta care-l înșală România frunzei și România oaie sănătatea colesterolul dentistul mâncarea cu euri corupția gropile din șosea purcelul carpatin serbările primăriei poeții cu prea multe cărți stresul traversării orașului prin mocirla politicii

deși trăiește aidoma Domnului A în țara care nu face niciun centimetru de autostradă din cauza unei familii de lilieci un prost nu poate fi arhitect

Petrecerea neagră

Cu partitura tragică bine învățată ies din nou la protest în arenă contra nimicului nemuritor și a vânării de vânt schiopătând în pantalonii de piele indestructibili solidari cu tinerețea mea hippy

huiduiesc cu pălăria lui Dylan pe cap și chitara isterică fără bemoli de parcă ar fi important

sufiu în cărja din lemn de alun legea-mi permite să cred în obsesia purității cavalului fără de găuri mi-adaug flegma în vandanja defectă ce zace pe marginea gurii de canal în așteptarea mecanicului providențial

n-aveam cum să fiu altul decât un schiop mereu ostil situației pășind antipatic prin istoria de două parale a municipiului global liber să-mi iau bilet către niciunde

mă topesc în proteste perpetue mereu contra gravitației sughițul planetei mă indeasă în noroiul rece nud în marele frig ce urmează după inevitabila declarație de libertate fără conotații sexuale

până la capăt un huo răspicat oboselii plecării fără de țintă aroganței paharului gol cancerului evazionist la impozitul pe respirație comunitară în timp ce patria mea România mărește taxa de urgență pe aer muzică și răsfăț

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

O regină într-o reclamă

Într-o stație de metrou londoneză, pe un perete de beton auster, neatins de vreun grafiti, un afiș neostentativ, așa cum le place englezilor să fie, îmi atrage suveran privirea într-o dimineață nehotărâtă. Aș putea pierde trenul uitându-mă la imaginea alb-negru, sobră, în care severa figură a reginei Victoria tronează posomorâtă, ai spune depresivă de-a dreptul, deasupra unui text așezat pe trei coloane, însoțit, în dreapta jos, de imaginea unei sticle colorate de Jack Daniel's.

„Whiskey demn de o regină”, anunță mândru titlul. În momentul în care a fost făcută fotografia folosită de către autorii reclamei, suverana imperiului „unde soarele nu apunea niciodată” era deja înaintată în vârstă și de o obezitate evidentă, accentuată de mica înălțime a trupului (sub un metru cincizeci). Privirea ei, pe jumătate stinsă de neabătută și lungă suferință provocată de moartea mult iubitului ei soț, Prințul Albert, la vârsta de 42 de ani, are, în același timp, puterea de a transmite un fior rece tuturor aceluia care s-ar împotrivi în vreun fel ordinii prestabilite a lumii. Te întrebi de ce au ales autorii reclamei tocmai această figură emblematică pentru stricta morală victoriană, cu toate îngrădirile și prescripțiile ei frustrante, cu accentele ei intens moralizatoare și cu ipocrizia ei.

Răspunsul vine din două direcții: una mai explicită, reprezentată de povestea spusă de text, iar alta mai subtilă, legată de însăși înfățișarea fizică a Victoriei. Povestea, mai lungă decât într-o reclamă obișnuită, îți cere totuși un minut sau două din viață. Începe prin a spune că regina longevivă, renumită pentru lipsa ei de umor și pentru caracterul posac, avea totuși o mare poftă de viață și că savura plăcerile ei, printre care, evident, aceea de a bea uneori câte un pahar de whiskey. Afirmatia este cu siguranță întemeiată, pentru că regina Victoria, așa cum relatează biografii, era nu numai degustătoare de băuturi tari (se spune că îi plăcea îndeosebi o combinație de whiskey și vin de Bordeaux, lucru care îi oripila pe mulți), dar și o mare gurmândă. Nu-și refuza nicio plăcere culinară, iar mesele ei erau alcătuite din multe feluri sofisticate, cu deserturi dintre cele mai consistente.

Psihanaliștii zilelor noastre ar zice că toată această poftă nestăvilă de mâncare și băutură era un simptom al depresiei cauzate de moartea soțului, dar, în cazul special al Victoriei, lucrurile stau puțin diferit. Ea a avut tendința de a mânca peste măsură încă de la vârste fragede, producând îngrijorare mamei sale și doctorilor curții, care i-au impus diete pe care ea le ura și pe care nu le-a respectat nici mai târziu când, regină fiind, a ajuns la o greutate periculoasă pentru propria sănătate. Se spune că, atunci când a primit sfatul să adopte un regim alimentar, ea nu a făcut decât să adauge mâncărurile recomandate la șirul felurilor pe care le mânca deja...

Dacă adăugăm la aceste detalii apetitul sexual ridicat al reginei (a avut nouă copii, iar când i s-a sugerat că un al zecelea nu ar mai fi indicat, a strâmbat din nas, refractară la asemenea renunțări), cât și excentricitățile ei afective din partea a doua a vieții, legate de scoțianul John Brown sau de secretarul indian pe care l-a umplut de onoruri, vom înțelege de ce figura ei funcționează bine în tandem cu reclama la whiskey. Pentru o epocă ce cultiva oficial cumpătarea, restricția, limitarea și pentru care un trup feminin era cu atât mai acceptabil din punct de vedere etic cu cât era mai slab (lipsa cultivată a apetitului era văzută ca echivalentă cu un libidou redus, deci respectabil), atitudinea vădit intransigentă și mohorâtă a reginei constituia simbolul absolut. Dar pentru ochiul contemporan, îndelung datat jocurilor interpretative demascatoare, obezitatea și plictiseala Victoriei devin simboluri ale unei răzvrățiri mai mult sau mai puțin inconștiente.

Și tocmai această subtilă revelație a acelei realități ascunse este puncta eficientă de legătură între fotografie și textul care ne relatează simplu cum Jack Daniel, un producător de whiskey din Lynchburg, Tennessee, a vrut să câștige aprecierea regală a băuturii sale și a trimis un butoi reginei britanice, a cărei soartă rămâne necunoscută până azi. În trecut, lipsa oricărei reacții din partea casei regale ar fi însemnat eșecul, însă pentru oamenii mileniului al treilea contează mult mai mult visul tipic american și presupunerea că „o înghițitură din licoarea ușor afumată a adus zămbetul pe buzele unei anumite persoane”. Textul îi face o reverență reginei prin stilul său sobru, echilibrat, modest, decent. Iar regina posomorâtă din imagine devine simbolic, percutant, patenatul mult visat al băuturii cu cea mai lungă campanie publicitară din istorie.

17 martie 1994, ora 7 și 25.

Oana-Mihaela SAVIN

Îl cheamă Victor Marcu. Este inginer mecanic, locuiește în Ploiești și are 27 de ani.

L-au adus ieri-seară, în jurul orei 22. A fost găsit în parc, pe o bancă; complet dezbrăcat. Alături se afla geanta lui de voiaj conținând îmbrăcămintea, obiecte de uz personal și actele de identitate.

L-au cazat în salonul numărul 4, cu alți doi pacienți, a căror evoluție comportamentală mi-e bine cunoscută.

N-au reușit să-l facă să comunice; a refuzat. În biroul profesorului Negoescu a privit întruna pe fereastră, ignorându-i constant întrebările. De fapt, trei psihiatri au încercat să-l evalueze, pe rând, în ultimele 24 de ore, dar neavând un „material” cu care să lucreze, s-au descurajat. Desigur, s-au așteptat la o atitudine ostilă, sfidătoare, poate chiar agresivă – pe care personalul ar fi știut să o țină sub control –, dar el n-a făcut altceva decât să zâmbească și să se uite afară...

[...] Am telefonat scurt, la câteva instituții din Ploiești. Victor a fost la lucru până alaltăieri. Acasă la el mi-au răspuns părinții, care au susținut că băiatul lor era cât se poate de fericit și normal și că nimic nu prevedea un astfel de comportament.

Ca psiholog al lui, am decis să ne vedem zilnic, în ședințe de terapie prelungite. Să vedem cum reacționează... Voi încerca, cu orice preț, să-l rețin.

Sunt foarte incitat; simt, în sfârșit, provocarea. Aștept să se trezească și-l chem.

ora 9 și 15

„Se știe că limbajul reprezintă instrumentul gândirii și al comunicării, fiind un indicator de bază în aprecierea și diagnoza pacienților”, i-am explicat lui Victor. Nici măcar n-a clișit. A stat în scaun, fără să se miște, fără să tresară, deși, în mod intenționat, m-am plimbat prin cabinet, făcând zgomote care m-au obosit și pe mine.

La un moment dat, am crezut că o să strănute: și-a ridicat pieptul, și-a umflat nările, apoi a expirat cu putere. Atât.

L-am urmărit foarte atent: Nu și-a schimbat nici un moment poziția capului. N-am reușit să-l fac curios. A privit doar, în continuare, într-un punct îndepărtat, undeva, prin fereastră...

[...] Ceva i-a afectat latura expresivă. S-a produs, probabil, o perturbare în organizarea și sistematizarea activității lui psihice. Aș vrea să știu cum s-a întâmplat, aș vrea, măcar, să știu cam ce gândește acum.

[...] Îi observ pleoapele umflate și căzute, care abia lasă să se vadă albul ochilor. Măinile lungi, cu osatură fină, și le sprijină pe genunchi. Aceeași nemișcare și același refuz. Încep să obosesc, dar nu-i arăt. Am deja un alt plan...

Pun muzică. Mă îndrept alene către fereastră și mă prefac că mă prăpădesc de răs. Din poziția în care mă aflu nu-l pot însă urmări, așa că încep din nou să mă plimb.

Îi ignor prezența. Sunt „singur” și mă simt extraordinar de bine cu mine. Într-un sfârșit, mă prăbuesc fericit în fotoliu, fredonând...

[...] Si iată, în sfârșit, REACȚIA: s-a întins, a luat fișa lui de întinare aflată pe birou, a citit pe sărite, i-a răsfoit paginile în grabă și a trântit-o la loc, cu zgomot.

Nici n-am respirat...

Victor

27 martie, ora 9 și 15

Am inițiat cu Victor experimentul asociativ verbal, forma dezvoltată. I-am propus unele începuturi de fraze pe care iată cum le-a completat:

Pe mine mă frământă „în primul rând NEPUTINȚELE mele. Incapacitatea mea de a fi consecvent, logic, cerebral. Îmi urăsc angoasele și tocmai pentru că le disprețuiesc, nu înteleg de ce nu le pot controla.”

Am reușit „să-mi câștig dușmani spunând de fiecare dată adevărul. Când am încercat să nu-l spun, m-au crezut naiv, simplu de condus, și m-au repudiat. Așa că acum strâng din dinți și spun adevărul. Care mă costă, în mod evident.”

Eu gândesc „mult în folosul meu și acționez cu regularitate în pofida intereselor mele. E perfect adevărat: nu suntem altceva decât propriii noștri dușmani”.

Cred că „este normal să plătim pentru ceea ce facem, iar omul este, într-adevăr, măsura faptelor sale. Spaimele, înfrustrarea, prizonieratul sunt doar urmări ale incapacității mele de adaptare. Și acum, pentru că steapra contemplației a stării de fapt nu-mi ajută, plătesc.”

În orice caz „sunt conștient că acest chestionar reprezintă o imixtiune. De ce am acceptat? Probabil pentru că am vrut să-ți demonstrez ceva. Probabil pentru că mi-era dor să stau de vorbă cu mine. A fost atât de greu! Sunt cât se poate de normal. Dar singur.”

Una dintre premisele terapiei cognitive este aceea că visurile, gândurile și credințele oamenilor au puternice consecințe emoționale. De pildă, Victor: convins că se află prizonier în această lume, a sfârșit prin a fi un însingurat. Important, în cazul său, e faptul că am reușit să-l fac să-și recunoască dificultățile caracteriale. Există, astfel, șanse de succes rezonabile.

2 aprilie, ora 10 și 20

Victor s-a schimbat mult în două săptămâni. Identificându-i și atacându-i frontal temerile, am reușit să-i suprim neliniștile, sursa profundă a depresiilor sale.

A crezut că se poate schimba, și asta l-a făcut să-și rezolve o mare parte dintre conflictele interioare; mult mai devreme decât mă așteptam... M-a ajutat însă enorm.

Căci A VRUT, cu adevărat. L-am văzut cum transpiră, cum își impune, cum se autoeducă, cum strânge din dinți. Iar rezultatele sunt cu adevărat spectaculoase.

[...] Îl văd echilibrat, senin, imper-turbabil. Ar trebui să mă bucur. (!?)

5 aprilie, ora 13 și 10

Duminică, singura mea zi liberă, am simțit nevoia să-l văd.

Stătea cu un pacient de vârstă mijlocie, pe banca din fața pavilionului, și-i povestea ceva gesticulând. Nu m-a observat. Își băgase capul între umeri, limba îi atârna caraghios în afară și își ridicase mâinile la cer. A izbucnit în

Dintr-o dată s-a întors, m-a „descoperit” și, surprinzător, m-a întrebat zâmbind dacă natura reală a celorlalte ființe are, cu adevărat, vreo importanță pentru mine. N-am știut ce să-i răspund. Au fost primele lui cuvinte și prima lui întrebare, iar eu m-am simțit total descoperit...

Foarte curând însă, am intrat într-un lanț de interacțiuni. Am vorbit eu mai întâi și am constatat că nu era deloc simplu. Încercările mele, aproape disperate, de-a mă arăta destins și „controlând perfect situația” n-au semănat nici a joc și nici a obisnuință. Victor este inteligent și incisiv. Mi-a povestit despre sine, amintindu-și totul cu mare precizie. Am înțeles că părinții, lipsindu-l de manifestările lor afective, i-au indus un comportament individualist... Am observat, însă la el tendința clară de a-și asuma, în mod automat, vina. Am mai aflat că nu i s-a oferit, practic, nicio dată posibilitatea de a alege, fiind obligat, după spusele lui, la experiențe timpurii de socializare...

Victor mi-a amintit de Epicur, care spunea că natura umană nu trebuie forțată, ci convinsă. Ceva în felul în care a zis acest lucru m-a tulburat puternic. M-am simțit ca la începuturi, pierzând controlul conștient asupra propriilor mele emoții.

[...] Au trecut două ore și suntem amândoi epuizați. E timpul să plece. Îl anunț că ne vedem și mâine, iar el dă din cap în semn de aprobare... La ușă, îl întreb ce făcea aseară în parc. Mi-a răspuns, simplu, că a vrut să probeze sentimentul supremei libertăți a ființei.

18 martie, ora 8 și 16

Victor e acolo, lipit de perete. Mă așteaptă.

Între mesteacănd și îmi oferă jumătate din cornul lui cu gem. Îi mulțumesc și-l pun deoparte, spunându-i că-l păstrez pentru mai târziu. Înghețe cu mult zgomot, iar pupilele i se dilată într-un mod neobișnuit.

E vesel. Îmi spune că existența l-a scutit de tendința de a se evalua pe sine după felul în care au gândit ceilalți despre el. „Așa că nu-mi cere să mă port de parcă mi-ar păsa de ceea ce-ți închipui.”

Râd tare și acest lucru îl descumpănește. Și pentru că nu vrea ca eu să observ, mă întreabă sarcastic dacă la universitate m-au învățat să-mi privesc emoțiile ca pe o afecțiune handicapantă sau totul a venit... natural. Încep să mă simt ca la școala primară...

[...] Îi prepar un ceai, timp în care el rămâne așezat, cuminte, așteptând. Constat că se simte mult mai în largul lui atunci când vorbește.

Îl invit la o discuție sinceră, spontană, în jurul oricărui subiect ales. Așa cum am remarcat și ieri, povestește cu aceeași plăcere despre colegii de muncă ce îl ignoră, vecinul său de la etajul patru, care crește, în secret, potârniche în propria-i sufragerie, ca și despre fanteziile personale. Vorbește și despre părinți...

Curios, dar n-a acumulat niciun resentiment.

Sustine că dacă ar fi avut de la început înțelepciunea să nu depindă de afecțiunea alor săi, s-ar fi plăcut mult

mai mult pe sine. Încerc să-i explic că aprecierile greșite cu privire la propriul copil și atitudinea lor inflexibilă s-au datorat poate ignoranței și nu neapărat indisponibilității lor sufletești.

Mă ascultă atent, dar nu pare să fie de acord cu mine. Îmi spune apoi că fricile instinctive sunt mai greu de ucis decât cele dobândite. Și că lui i-a fost o frică instinctivă de oameni... „Am scăpat însă de obiceiul de a mă crede tâmpit.”

[...] Am descifrat pas cu pas cum și-a dezvoltat structura de protecție a sinelui. A construit cu răbdare o motivație după alta, până și-a creat o imagine idealizată despre sine, care îl înfățișa ca pe-un bloc de oțel. Există teama de a nu-i fi descoperită cumva adevărata identitate?

23 martie, ora 11 și 30

Ieri am aplicat pentru prima oară cu el tehnica relaxării sugestive. Victor s-a opus la început, a devenit neliniștit. Mi-a motivat că nu poate accepta o situație în care corpul lui să își facă de cap. L-am convins că, în orice moment, mentalul său va deține controlul și că poate ieși din starea de transă oricând dorește. A zâmbit, în cele din urmă, și a spus că asta e o chestie de încredere și că, întâmplător, mă consideră persoana potrivită. Mi-a convenit.

„Imaginează-ți neliniștea, i-am sugerat. Dă-i o formă, dă-i un nume. Vorbește cu ea, stați împreună la discuții și întreab-o ce vrea de la tine. Să n-o grăbești! Și abia după ce te vei fi lămurit și i-ai pus toate întrebările, roag-o să plece.”

Victor și-a imaginat propria-i neliniște ca un nor în formă de opt; consistență lăptoasă, profiluri rotunde. Chiar așa a și numit-o: „Optul meu”. A spus că această cifră îi sugerează **zborul**. „Avea și mâini. Când a plecat, a tinut să mă îmbrățișeze. Apoi s-a ridicat în aer și, ajungând departe, s-a transformat într-un zmeu de hârtie roșu, cu dungi albăstrii, pentru ca mai apoi să devină o pasăre; un vultur, cred, care a tipat.”

„Era un tipăt de izbândă, de disperare, înfrânt?” „Nu, era un strigăt de libertate.”

Am răsuflat ușurat. Victor tocmai raportase o victorie răsunătoare asupra subconștientului său.

Constantin GHERASIM

Fotografia

cascade de râs. Nu l-am văzut nicio dată așa de relaxat. Mi s-a părut de-a dreptul fericit și, mărturisesc, am învidiat puțin postura celui de lângă dânsul. Îmi va lipsi...

6 aprilie, ora 8 și 10

Este ultima zi cu Victor. El nu știe încă. Măine va pleca spre casă, lăsând în urmă o bună parte din trecutul său. A reușit!

[...] Azi-noapte am fost de gardă. Conform obișnuinței, am făcut serviciu împreună.

Pe la două și jumătate ni s-a făcut o foame nebună. Am mâncat ochiuri cu șuncă – specialitatea lui și una dintre cele mai mari plăceri ale mele – și am băut ceai de cimbrisor. Am ieșit, apoi, la plimbare, prin parc, căutând la lumina lanternei veche.

Victor m-a întrebat, dintr-odată, dacă mi-a povestit despre cele două mari iubiri ale lui. Am făcut ochii mari. A vorbit cu căldură, aproape cu duioșie, despre cele două fete, una frumoasă, cealaltă urâtă, dar pe care le-a îndrăgit în egală măsură. M-a tulburat. N-am mai fost bun de nimic.

Nu vreau să plece!...

Ora 9 și 20

Victor n-a înțeles de ce trebuie. Ar fi vrut să mai rămână aici măcar o săptămână, așa cum apucaserăm să-i promet. Cu șahul sub braț, furios, s-a retras în grădina. Mi s-a strâns inima...

Gârziile vor fi atât de lungi și plicticoase după plecarea lui!

[...] Poate am făcut o greșală, dar am preferat să-i spun adevărul. I-am spus că-mi pasă de ce o să i se întâmple de-acum înainte. I-am zis, de asemenea, că aceasta este însă una dintre situațiile complicate, în care indivizii, neavând de ales, se conformează cerințelor exacte, impuse din exterior.

„Putem, desigur, să creăm iluzia că ne vom întâlni adese și că nimic pe lumea asta n-o să ne împiedice să rămânem prieteni. Dar amândoi știm că n-o să fie așa... De ce am avea noi dreptul la revendicări speciale? Și cine mi-a permis mie să mă implic?”

Acestea au fost ultimele cuvinte pe care i le-am adresat. El se afla cu mâna pe clanța ușii biroului meu și a tăcut, privind pe fereastră, ca atunci, la începuturi.

Apoi a plecat.

7 aprilie, cred

Pe noptiera lui am găsit un început de frază, inspirat din experimentul asociativ verbal, completat de el cam așa (foaia păstra urmele sandwich-ului cu șuncă și salată verde pe care i l-am adus eu, ieri după-amiază):

Mă tem că „voi permite, în continuare, timpului să treacă fără să întreprind nimic, fără să provoc situații care m-ar putea elibera de sentimentul acesta greu și năclăit de... pustiu. Sunt realmente supărat pe mine. Constat că eu sunt foarte important, boala mea este foarte importantă, trăirile mele sunt foarte importante. Eu și numai eu?!...”

Victor s-a sinucis.

Fără să mă întrebe, fără să-i pese. Este sfârșitul încrederii mele. Este cea mai cumplită zi din viața mea.

Trânti rucsacul sub bancă. Era puțin supărat și nervos. Acele stări de angoasă specifice ultimelor zile zile de școală. Mai ales că se apropia „bacul”. O nebulie. Auzise întâmplător la știri, pentru că nu era un fan al televizorului, că examenele se decalaseră cu două săptămâni. Diriginta le-a confirmat informația, trimițându-le mesaje. Mai precis la cei conștientizați că sunt obligați să aibă conturi personale pe net. El nu avea așa ceva. Era printre singurii din clasă. Oricum îl interesa prea puțin. Se gândea la examene ca la o prăpastie peste care trebuia să treacă fără a ști ce urmează după. Fratele său fusese șef de promoție la liceul industrial din oraș. A fost admis, printre primii, cu bursă, la facultate în Capitală. A făcut un an, după care s-a combinat cu o fată și s-a apucat de muncă. A revenit acasă și acum stau toți trei în același apartament. Noroc cu părintii, plecați în Italia la muncă, care le trimit bani lunar.

Se așeză, trăgând cu coada ochiului la colegii adunați lângă fereastră. Băieții și fetele se hizeau în fața unui smartphone. Se întinse ca o rămășiță vadă despre ce era vorba.

– Nu-i loc, frate, nu vezi? – îl repezi Cezar. Suntem ocupați. Stai în banca ta, că începe ora acușica!

– E cool! Priviți, bă! G. a adunat 250.000 de vizualizări pentru fotografia asta. Vă dați seama? E cel mai bun! – strigă altul.

– Mi-ar plăcea să-l văd cum reușește așa ceva. Este un geniu, continuă una dintre fete. Dacă mai strânge câteva aprecieri, va primi și premiul pentru cea mai tare poză. Să fii cel mai votat și să câștigi și atâtia bani...

El oftă și-și scoase o carte. O răsfoi câteva zeci de secunde. Se simțea idiotul care stă cu mâna pe culegerea de matematică. Ba nu, mai era, în penulti-

ma bancă, și Andreea. Singura privire tristă din întreaga clasă. De fapt, era o combinație între tristețe și nostalgie. O urmărise încă din clasa a IX-a, dar nu avu curajul să-i facă vre o confesiune. Acum era convins că este momentul. Au trecut patru ani și urmau să se despărț. Fiecare cu drumul său.

Zarva colegilor îl făcu să ridice din sprânceană. Ar fi vrut să răbufnească. „Hei, fetelor, ați uitat? Până mai ieri, G. era un tâmpit, semi-analfabet, care a primit cadou un telefon inteligent, după ce trecuse la limită în clasa a XII-a. Un telefon mult mai inteligent decât întreaga lui familie. S-a filmat sărind cu placa peste un șanț. Și-a fracturat piciorul stâng. Ei bine, piciorul rupt și chipul lui desfigurat de durere au dat lovitură. Best photo. Treziți-vă, fetelor!” Își dădu o palmă peste cap să se potolească. Ce rost ar avea să le spună? Se ridică și se duse lângă colega din spate.

– Tu nu ești cu gașca?

– Nu. Nu mă interesează fotografiile și scorul lor pe net...

– Normal, dacă ai fi avut și tu un telefon deștept, ai fi...

Se opri brusc, dându-și seama că a spus o tâmpenie. Andreei îi murise tatăl pe vremea când abia își făcuse buletin, iar mama era învățătoare la o școală într-un sat aflat la 30 de kilometri de oraș. Se deplasa zilnic cu microbuzul. O navetă care-i mâncase și sănătatea și o parte din salariu. Iar 700 - 800 de euro, cât ar fi însemnat un telefon „deștept”, nu puteau intra nici măcar în calculul unui împrumut așa cum făcuse, de exemplu, cole-

gul din prima bancă. „Deșteptul de Diua”, cum îi spunea el, și-a luat cu buletinul unul de ultimă generație, plătindu-l în rate, cu banii din alocație.

– Îmi pare rău... continuă el. Mi-aș fi dorit să participăm și noi la concurs. Să câștigăm bani. Să devenim cunoscuți.

– Nu-i nimic, îi răspunse fata, privindu-l compătimitor. Sunt obișnuită.

„Ce-o fi fost în capul meu?” se întreabă în sinea lui. „Ce-ar face Andreea cu turma asta de tembeli, care de câteva zile stă și comentează cum îi crește valoarea pozei lui G.?”

– Uite, reluă el discuția, am primit de la fratele meu un telefon. Nu e cine știe ce, dar face poze la o rezoluție OK. Mai ales afară, în aer liber. Adică de ce nu putem încerca și noi? Am putea încerca o fotografie super, care să depășească pragul de voturi online. Gândește-te ce-ar însemna! Facem echipă? Am avea șanse de a câștiga premiul de pe net. Sunt atâtia bani în joc...

– Ești un drăguț, dar momentan mă preocupă examenele. După aceea mai vedem.

„Are și ea dreptate, dar să fii băgat în seamă... să fii în centrul atenției nu e de ici-colo...”

Își scoase telefonul, deschise geamul și vru să apese tasta. „Voi încerca eu, dar nu acum” și se retrase în bancă.

La sfârșitul orelor, fără să-și dea seama, ochii o ținuseră tot pe Andreea. De data asta, o observă cum, scoțând o hârtie din buzunar, o podidiră lacrimile. Simți că e ceva în neregulă.

O ajunse din urmă pe stradă. O opri în gangul din spatele blocului unde locuia.

– Voiam să-ți spun... să te întreb... S-a întâmplat ceva?

– Nu. Mulțumesc, îi răspunse fata. Doar că, știi, mama este bolnavă și are nevoie de medicamente. Și nu prea...

– Ți-am spus eu că ar trebui să încercăm. O fotografie bună ar putea fi o soluție. Te rog să te gândești. Timpul e scurt.

O strânse de mână și plecă spre casă. Uitase că trebuia să cumpere pâine. Minteia îi zburase la cea mai bună poză. Auzise de

unii care mai încercaseră câteva metode senzoriale de fotografiere. Citise și reviste de specialitate. A cercetat pe net să vadă și premiile din anii trecuți. Era convins că putea și el. Evident, cu oareșice riscuri. Acum, înțelegând situația dificilă a Andreei, se mobiliză și mai tare. Știa că merită să o ajute. Că trebuie să se implice.

Ajunș în casă, fu luat la rost de gura viitoarei cumnate, care se grăbi să-i reproșeze că nu a adus pâinea, că, din cauza lui, iubitul ei este nevoit să lucreze mai mult. Câteodată avea impresia că se obișnuise cu această cicaleală. Însă venirea fratelui și a prietenei în apartamentul părinților i-a bulversat tot universul. Existau momente când inima îi spunea că se săturase de amenințări, de acuze fără rost. Iar astăzi, parcă s-a pus capacul. „Dute în...” îi spuse femeii. Ieși trăind ușa. Nu-i mai păsa că urma să-l sune mama să-l întrebe de pregătirea pentru bacalaureat. Minteia-i zbură spre fotografia care trebuia să câștige marele premiu.

Hoinărea pe stradă fără a-și da seama cum se scurge timpul. Ca trezit dintr-o reverie, privi în jur și realiză că ajunsese în cel mai îngrat cartier din oraș. Era zona amenajată cu gherete pentru persoanele fără adăpost, situată la marginea urbei. Trecuse pe acolo de câteva ori cu autobuzul. I se păruese ca mai infectă imagine. Acum, fiind pe înserat, o lumină stranie modifica întregul peisaj. Dintre două barăci observă o sferă imensă, roșie, cu reflecții albastre, care transfigura tot. Era luna Superbă. „Gata! Asta e!” își zise. Scoase telefonul din buzunar, se așeză cu spatele la lună și făcu o fotografie. Un selfie: chipul răvășit de frământări, adumbrit de construcțiile ce se înfățișau ochiului asemenea unor diamante scânteind amețitor în paloarea astralor. Era fericit. Se simțea împlinit. Îi scrisese repede Andreei un mesaj.

„Cu această fotografie vom câștiga premiul cel mare”. În euforia momentului, nu auzi pașii din spatele său. O lovitură puternică după ceafă îl aruncă la pământ.

Ca prin somn, un glas răgușit îi ajunse la urechi: „Bă, ia-i telefonul mai repede și hai să fugim. Nu vezi că-i curge sânge?” Cu o ultimă forțare, apucă să apese „send”. Era prima lui fotografie.

© Luminia Radu

Întrebat ce părere are despre atmosfera muzicală din România, într-un interviu pe care ni-l acordă în toamna anului 2009, Liviu Dănceanu răspunde: „Trăim într-o ceată densă. Pe de o parte smogul gros, incontinent al muzicilor de divertisment, pe de altă parte, aerul din ce în ce mai rarefiat al muzicilor savante. Una peste alta, e o negură care pre-dispune la astm și sufocare. Cel puțin eu mă sufoc de atâta *bruiaj* sonor (zgomot de fond) întreținut de *conducele* media, dar și de canalele audio în care fiecare toamnă indiscret lături muzicale de tot felul, și sufăr totodată de astm alergic la *experimentele* unor compozitori ce își propun să audă ceea ce scriu și nu să scrie ceea ce aud.

O.K.-Z: – Se poate vorbi de un succes de public în cazul muzicii noi?

L.D.: – Sintagma *succes de public* presupune, nu-i așa, existența unui public. Or, asistența muzicii savante este alcătuită eminent din specialiști. Publicul larg, ca să fiu elegant, nu are curajul să *incerce* gustul muzicii noi. Iar fără de curaj, celelalte toate sunt sortite unei pieiri leucemice, unei schilodii care nu se poate încheia altfel decât prin anemie pernicioasă și rușinoasă. Se vede treaba că în ziua de azi muzica nu mai constituie un produs al vieții, ci viața însăși este o componentă a unei modalității nefaste de a face muzică”.

După ce ani de zile, Liviu Dănceanu – profesor universitar doctor la Universitatea Națională de Muzică din București – a fost președinte de juriu al Concursului „Primăvara artelor” de la Colegiul Național „George Apostu” Bacău, îmi amintesc și citez ce afirma, în același interviu: „Dacă așa fi trăit în zorile Renașterii și așa fi perorat preceptele unui învățământ muzi-

Ozana KALMUSKI-ZAREA

Festivalul Internațional „Zilele muzicii contemporane”

• dedicat memoriei lui Liviu Dănceanu •

cal integralist, neîndoios colegii de la Universitatea din Rotterdam nu m-ar fi ocolit, întorcându-mi respectuos salutul. Și nu-i de mirare, căci muzica făcea parte din quadrivium, alături de aritmetică, astrologie și geometrie. Era, cu alte cuvinte, deprinsă ca un întreg ce desemna cele patru arte matematice, și nu aidoma unei felii vechi de pâine împrăștiată în nenumărate firimituri. [...] Întâmpierea a făcut să fiu contemporan cu o lume ahtiată după hiperspecializare și înregimentată ideii de localizare extremă a câmpului de activitate. Un câmp parcelat cât mai mărunț și ticsit de haturi zdravene, greu de cîntit, chiar dacă interdisciplinaritatea, după cum se zice, face posibile unele ocheade în ograda vecinului. Mi-aș fi dorit un model de tip *happening*. Adică acel personaj lămuritor care să coboare de la catedră în sală, să părăsească scena și să se amestece în traiul concret al spectatorilor ori să convingă că suntem cu toții osândiți la libertate și la opțiune, iar în componistica muzicală, că nu te poți orienta decât printr-un act de curaj, bătând mai curând spre temeritate. Și peste toate că în viață (implicit în creație și mântuire) trebuie să răzbați de unul singur, tu cu tine și cu ființa ta, de multe ori tot atât de necunoscută ție ca și

celor din jurul tău. Aș fi vrut să am un prototip (și să fiu un prototip) care să nu povătuiască decât pentru a constrânge să se înțeleagă ceea ce nu-i de amănare ori de refuz, să limpezască gândirea și să trezească din somnolență. Atât și nimic mai mult”.

Am ales să scriu despre muzică și despre Festivalul Internațional „Zilele muzicii contemporane”, editia a XXXII-a, pregătită minuțios de regretatul compozitor născut în 19 iulie 1954 la Roman, decedat la Slănic-Moldova în 26 octombrie 2017, deoarece am dorit să aflu – cei ce nu știu – cât de riguros, tenace și obsedat a fost de munca sa. Poate că dorințele îi vor fi respectate și va avea acea Casă memorială/ de creație menită tinerilor muzicieni, în locul unde și-a sfârșit parcursul.

nimeni. Palierul practic a fost dublat de cel teoretic, de o cunoaștere a formelor, stilurilor, expresiei de exprimare în muzica contemporană, pe care le-a studiat cu mari muzicieni – de ar fi să-i amintim numai pe Ștefan Niculescu, Aurel Stroie, Iannis Xenaxis, Włodzimirz Kotoński și Paul Patterson –, dar și de o pasiune căreia și-a dedicat întreaga viață. Avea dreptate: „în viață trebuie să răzbați de unul singur”.

Festivalul Internațional „Zilele muzicii contemporane” din acest an, 3-7 octombrie, a fost tribut, omagiu lui Liviu Dănceanu, compozitor și om de muzică ce nu trebuie amintit și prețuit doar cu ocazia unui festival. Memoria trebuie păstrată, vie.

Compozitor, profesor universitar doctor, dirijor, eseist, Liviu Dănceanu este autor al volumelor de muzicologie: *Eseuri implozive*, *Cartea cu instrumente*, *Cartea cu dansuri*, *Introducere în epistemologia muzicii*, *Anotimpurile muzicii*, *De 20 de ori Archaeus*, *Estetica muzicală*, al unor scrieri precum *Mesaje @ de dragoste* și al ultimei cărți, *Grav-Acut*. A scris sute de articole, pe care le-a publicat în Revista *Ateneu*, unde colabora de 34 de ani, și la *România literară*, unde a început să scrie după Revoluție.

Liviu Dănceanu a înființat ansamblul *Archaeus* în anul 1985. A mers cu acest ansamblu în 25 de țări și 200 de orașe, în turnee europene și americane, a compus 181 de lucrări pentru diferite formații camerale, orchestrale, vocale, a susținut nenumărate conferințe, clase de master, în Germania, SUA, Italia, Franța, Rusia, Spania, în care a explicat atât felurile experimente contemporane, cât și modul lor de interpretare.

Liviu Dănceanu – fondator al primului festival de muzică nouă, membru al „The European Conference Promoters of new music” (ECPNM), a slujit muzica contemporană, pe care a cunoscut-o în profunzime, neegalat de

realizat o interpretare sensibilă, dar fermă, evidențiindu-se prin pasajele solistice și integrându-se în întregul orchestral, atunci când o cerea partitura.

În încheierea programului am ascultat *Simfonia a 2-a – Opus Dacicum*, de Ștefan Niculescu. Un adevărat corifeu al componisticii românești, Ștefan Niculescu relevă în creația sa o gândire profundă, în multe cazuri arhetipală, ce îmbină meșteșugul cu spiritualitatea. O lucrare cu o sonoritate ca desprinsă dintr-o altă lume, ce transmite ideea de spațialitate, universalitate, datorită construcției unitare, presărată cu motive a căror simplitate dezvăluie racordul la primordialitate și, implicit, la Divinitate. Prezența unor pasaje mai dinamice, redată în special de alături sau de instrumentele de percuție, sugerează ideea de ritualic. Lucrarea impresionează prin monumentalitatea construcției, bazată pe o continuitate a muzicii și pe o evoluție gradată a discursului. Corelația pe care a făcut-o autorul între marele sanctuar din incinta sacră a Sarmisegetuzei și elaborarea simfoniei transpare din transmiterea unei stări speciale, revelatoare în interiorul fiecărui ascultător. Prin acea neliniște, curgere, lucrarea pare să îți dea senzația de revenire acasă, de reîntoarcere la esență, în sensul descoperirii Adevărului suprem. O idee grandioasă, redată impecabil în cea seară de orchestra Filarmonicii din Bacău, sub bagheta dirijorului Ovidiu Bălan. Încă o dată maestrul dovedește o capacitate insonorizabilă de înțelegere a mesajului unei partituri, pe care îl transmite cu atâta degajare și siguranță la nivel de gest și intenție expresivă.

Aliona PACIURCĂ

Profil componistic românesc sub bagheta maestrului Ovidiu Bălan

• Ozana Kalmuski-Zarea

Filarmonicii „Mihail Jora” –, prezentată publicului de Pavel Ionescu, Dumitru Brăneanu și Ioan Dănilă. Prezentă de peste 20 de ani în activitatea artistică a Filarmonicii din Bacău, Ozana Kalmuski-Zarea ne oferă prin prezentul volum o retrospectivă completă și originală asupra celor 60 de ani de existență a acestei instituții de suflet pentru publicul băcăuan.

În acest context de evocare a unor momente semnificative din evoluția Filarmonicii, concertul s-a deschis cu lucrarea „Nord-Sud” a lui Liviu Dănceanu. Străbătută de un fior dramatic în registrul grav, ce în acut capătă nuanțe violente datorită culorii orchestrale, lucrarea „Nord-Sud” este construită, în principal, în jurul dialogului celor două planuri ale registrelor. Alternanța și uneori suprapunerea lor creează dramaturgia sonoră a opusului, care încă din titlu ne sugerează prezența a două imagini sonore antinomice, ipostaziate generic în cele două noțiuni, respectiv Nord și Sud. Compozitorul a introdus și un element-surpriză de un efect cu totul spe-

cial ca impact asupra publicului – utilizarea chitarei electrice, care pare să dizolve toată construcția, tot dialogul creat până atunci. Maestrul Ovidiu Bălan a realizat împreună cu orchestra Filarmonicii o interpretare cu o puternică încălzire emoțională și trăire intensă, ce a angrenat publicul, din punct de vedere semantic, în această dispută antagonică.

Cea de-a doua lucrare din prezentul concert a fost „Ipostaze III pentru violoncel și orchestră”, de Adrian Iorgulescu. Având un limbaj muzical complex, dar provocator, lucrarea incită auditorul de la început până la final. Parametrii definitorii în construcția discursului muzical sunt ritmul și timpul, întrucât materialul sonor este într-o perpetuă dinamizare. În spiritul modernității și al inovației, compozitorul Adrian Iorgulescu inserează efecte și timbruri speciale, menite să amplifice încărcătura semantică a lucrării. În cazul dat, autorul potențează timbralitatea sonoră, incluzând în efectivul orchestral un ferăstrău. Alcătuită din două părți relativ contrastante, „Ipostaze III pentru violoncel și orchestră” are o construcție echilibrată din punctul de vedere al dialogului dintre instrumentul solist și orchestră, păstrând, totodată, firul logic al desfășurării și dezvoltării sonore. Deși încă foarte tânăr, violoncelistul Mircea Marian are un palmares consistent în ceea ce privește activitatea sa solistică. Câștigător a numeroase concursuri naționale și internaționale, a

Simpozionul Național de Estetică sau nevoia de cunoaștere

Între 17 și 19 octombrie s-a desfășurat cea de-a XXIII-a ediție a Simpozionului Național de Estetică, organizat de Centrul de Cultură „George Apostu” din Bacău. Tema acestei manifestări, dedicate „istoriei, culturii și civilizației românești”, la care au participat academicieni, istorici, universitari, oameni de cultură și artă din țară și din Republica Moldova, a fost „Timp și ficțiune”. Inedita asociere a celor două reprezentări a stimulat dezbateri interesante, în care au fost citați mari filosofi din toate timpurile, s-au făcut trimiteri la mitologie, dar mai ales s-au enunțat idei originale, captând atenția unui public select (din care nu au lipsit tinerii, liceeni și studenți), stârnind curiozitatea și deschizând apetit pentru cunoaștere.

Prezent la deschidere, Sorin Brașoveanu, președintele Consiliului Județean Bacău, a descris Simpozionul ca „tot mai vizibil, tot mai puternic, tot mai necesar”.

Prima seară. Vernisaj „Dispersie temporală”. Lansări de carte

S-a început cu vernisajul expoziției „Dispersie temporală”, a artistului Tudor Zbârnea (Republica Moldova), în prezentarea criticului de artă Maria Bilasevski și a universitarului Petru Bejan. Despre „misticismul” și „dimensiunea umanului” întâlnite la Tudor Zbârnea a comentat Maria Bilasevski, iar Petru Bejan a caracterizat artistul drept „un experimentalist”, „un expresionist”, „un cosmopolit”.

În aceeași seară s-a anunțat apariția nr. 49 al Revistei „Vitalii” și s-au lansat cărțile: „Perfectul (des)compus”, de Ion Hadârcă (Chișinău, Editura Prut, 2017), „Prin subteranele dostoevskiene”, de Ion Fercu (Iasi, Ed. Junimea, 2018), „Jurnalul unui trăsnit”, de Mircea M. Ionescu (Libris Editorial, 2018). Multe capitole din cartea lui Ion Fercu au fost publicate timp de mai bine

de zece ani în Revista „Ateneu”. Despre această impresionantă carte de peste 600 de pagini format A4, prof. univ. dr. Petru Bejan a spus că este importantă pentru că „ne arată cealaltă față a lui Dostoievski, cea nocturnă”.

A doua zi. Prima parte a Conferinței Naționale de Estetică „Timp și ficțiune”. Spectacolul Cărții

Dimineață, la Universitatea „George Bacovia”, au conferențiat prof. univ. dr. Cătălin Turluc, prof. univ. dr. Petru Bejan, prof. univ. dr. Ștefan Afloreaei, prof. univ. dr. George Bondor și acad. Alexandru Boboc. Cătălin Turluc a vorbit despre „ficțiunile din istorie, care populează imaginarii social”, Petru Bejan despre „ficțiunea ca iluzie”, raportând-o la acel adevăr care „înseamnă de multe ori evidentă”, iar Ștefan Afloreaei și-a susținut așertiunea plecând de la conceptul „voindă de aparentă” (Friedrich Nietzsche), exemplificând apoi cu

tabloul lui René Magritte „Trădarea imaginilor”. În tablou, pictorul suprarealist nota sub reprezentarea obiectului: „Aceasta nu este o pipă”, subliniind distincția obligatorie și necesară dintre imaginea unei realități și realitatea propriu-zisă. Alexandru Boboc a explicat în ce mod pot fi asociate cele două noțiuni, timp și ficțiune, insistând asupra faptului că „o operă se află într-un raport de apariție”, anume „ceea ce este opera ca atare și ceea ce este ea ca formă determinată”.

Seara, la Teatrul Municipal „Bacovia”, la Spectacolul cărții, ne-am întâlnit, desigur imaginar, cu... Rainer Maria Rilke. De cel mai recent volum de eseistică al lui Gheorghe Iorga, „Rainer Maria Rilke. Epifanii dintr-o biografie interioară” (Bacău, Ed. Babel, 2018) s-au apropiat și au prezentat publicului impresiile de lectură Constantin Călin și Marius Manta. În universul poeziei ne-au introdus actorii Geo Popa și Daniela Vrâncău, care, într-o atmosferă

caldă, au format un cuplu frumos pe scenă, completându-se unul pe celălalt, într-o armonie perfectă. De armonii, de data aceasta muzicale, ne-am bucurat și la concertul pop-opera al cvartetului „Ad libitum Voices”.

Și a fost ziua a treia. A doua parte a Conferinței Naționale de Estetică „Timp și ficțiune”. Seara de gală

Conferința Națională a continuat vineri dimineață, la Universitatea „Vasile Alecsandri”, cu Alexandru Boboc, Dorel Vișan, Eugen Simion, Ioan Cristescu, Nicoleta Popa-Blanariu. Continuându-și prelegerea, acad. Alexandru Boboc a teoretizat noțiunea de ficțiune, spunând că este „model creator în toate domeniile”. „Funcția constructivă a ficțiunii este aceea de a ne scoate din prezentul cotidian și a ne duce la prezentul valoric”, a afirmat Alexandru Boboc. În aceeași dimineață s-a lansat albumul omagial Dorel Vișan, „Cântecul trecerii”, după care monumentalele volume (I-III) ale criticului și istoricului literar Eugen Simion, „Ficțiunea jurnalului intim: „Genurile biograficului” (vol. I-II), apărute în 2018, la Editura Tracus Arte (București), au fost prezentate de directorul Muzeului Național al Literaturii Române, conf. univ. dr. Ioan Cristescu, și de conf. univ. dr. Nicoleta Popa-Blanariu. Ioan Cristescu a considerat că, în aceste cărți, Eugen Simion se apropie de literatura comparată, iar Nicoleta Popa-Blanariu a apreciat „rigoarea

instrumentelor de analiză”. În discursul său, Eugen Simion a deștăruit care a fost motorul temerării lui demers: curiozitatea de a-și răspunde la întrebarea dacă există sau nu o poetică în jurnale. Interesul pentru acest gen literar a fost generat și de succesul de public. „Astăzi, jurnalul este literatura cea mai citită. Omul postmodern are multe păcate, dar are totuși o virtute: o dorință de adevăr, de autenticitate”, a conchis Eugen Simion.

Seara, s-a desfășurat ceremonia de decernare a Marelui Premiu „George Apostu” pentru anul 2018 actorului Dorel Vișan. Au vorbit empatic poetul Daniel Corbu și eseistul și traducătorul Gheorghe Iorga, care a spus despre Dorel Vișan că este „un actor polimorf” ale cărui roluri, în teatru și film, sunt „veritabile studii vii despre om și condiția sa”. Laudatio a fost susținută de regizorul Alexa Visarion, care, cunoscându-l de mai mult timp pe omul și actorul Dorel Vișan, a descris treptele suferinței și luminii, „permanenta pregătire și rostuire”, „febra vitalității”, umorul și tristetea, hătrșoenia și patima. „Prin Dorel Vișan pot să vorbesc și eu cu înțelepții din Tibet”, a șoptit cu emoție regizorul Alexa Visarion, lăsând deschise spații ale enigmatice.

A urmat un adevărat regal, spectacolul „Vai, epoca mea!”, de Dorel Vișan, în tandem cu Alexandru Tomescu, care la viora „Stradivarius Elder Voicu” a susținut un recital excepțional, cu muzică din Bach, Paganini, George Enescu ș.a. M-am dus să văd în acea seară doi mari artiști, un actor și un adevărat virtuoz al vioarei. În mod surprinzător, în „Vai, epoca mea!”, un spectacol care, fără a fi deloc patetic, e răscolitor prin patriotismul măturisit în tușe grave, chiar cu tragism, l-am descoperit și pe poetul Dorel Vișan, un poet bun, căci atinge suflutele.

Violeta SAVU

Parcă ar pluti în aer

360° – pictură/ grafică: Luminița Radu și Bianca Rotaru, Galerieile Karo, 19 sept.-19 oct. 2018. Curator: Constantin Ținteanu

manifestă cele două artiste. Prins între ciocanul și nicovala activităților zilnice cu varii îndatoriri familiale sau profesionale, cumva, găsesc timp și pentru exprimarea sensibilității prin intermediul liniei sau culorii. Demersul nostru nu s-a dorit a fi unul feminist, nu ne-a interesat nici să demolăm, nici să revoluționăm ceva. Bineînțeles că feminitatea respiră prin toți porii în configurația creată, grația și suavitatea fac, în mod miraculos, ca totul să pară a pluti în aer. Se dovedește aici încă o dată că arta nu înseamnă doar forță, ci și delicatețe, nu numai frământări, ci și serenitate. Angoasei i se arată pacea și echilibrul interior, mărețele ideale și strategii sunt puse în perspectivă de intimitatea detaliului și familiaritatea lucrurilor știute. Bocancii lui Van Gogh au fost înlocuiți cu ghețuțele copiilor în gravurile Luminiței Radu, senzualitatea siluetei lui Man Ray a migrat în discrete anatomii sugerate în pictura Biancăi Rotaru. Temele abordate de Luminița Radu sunt din imediata apropiere: hăinuțele fiilor săi, jocuri X și

0, pungi de plastic sub formă de baloane, ilustrate londoneze sau din anumite locuri exotice, primite prin poștă.

Bianca Rotaru înfățișează în delicate acuaarele lumi imaginare, cu arhitecturi supraetațate, din care oarecum straniu lipsesc oamenii. În schimb, personajele ei sunt dezvăluite discret și nicodată până la capăt, feminine întotdeauna, poartă ca podoabă case efigii. Lucrările sale pot fi privite dinspre mai multe laturi, acestea adeseori sunt pictate apoi rotite, rotite și apoi pictate, căpătând astfel diverse înțelesuri. Semnătura totdeauna pe verticală poate fi un indiciu dacă știi acest obicei, până la urmă o convenție peste care se poate trece cu ușurință: imaginea are multiple fațete, privitorului i se lasă libertatea de a alege cum vrea să vadă. Căci libertatea este cuvântul-cheie care definește conceptul expozițional, ușurina și plăcerea de a interacționa cu un ambient senin și primitor fără divagații încifrate cu pretenții demiurgice, capcane în care din păcate prea mulți cad cu o matematică regularitate. 360° deschis de lumină se închide în cerc, în împrejurire echilibrul este perfect, un ochi al furtunii unde avem calm absolut, o oază în care te poți adăposti vremelnice de zbraterii și frământările lumii de peste tot. Proiectat dincolo, în ținutul nimănui, simțul ager și atent ar putea desluși înscrisul din memoria locului: ce era de arătat a fost arătat, ce era de știut se știe.

Constantin ȚINTEANU

Simpozionul Național „Vasile Pârvan”

La Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău a avut loc, în zilele de 4-5 octombrie 2018, o nouă ediție a Simpozionului Național „Vasile Pârvan”, manifestare de tradiție aflată în acest an sub egida Centenar, organizat de instituția-gazdă în parteneriat cu Arhivele Statului Bacău, la fel ca și la ultimele ediții.

Ca în fiecare an, și-au dat întâlnire specialiști din centre universitare (București, Iași, Suceava) și reprezentanți ai unor instituții de cercetare și muzee (Institutul de Arheologie Iași, Institutul „A. D. Xenopol” Iași, muzeele din Botoșani, Neamț, Vaslui, Sfântul Gheorghe, Caransebeș, Constanța, Timișoara etc.). Printre participanți s-au numărat și specialiști din cadrul unor servicii naționale sau județene ale Arhivelor Naționale, dar și cadre didactice din Bacău sau din țară, cu preocupări științifice în domeniul arheologiei și istoriei. Evenimentul a fost deschis de managerul Muzeului băcăuan, prof. Mariana Popa, urmat de salutul președintelui Consiliului Județean Bacău, Sorin Brașoveanu.

În cadrul lucrărilor în plen, cercetătorul dr. Corneliu Ciucanu (Centrul de Istorie și Civilizație Europeană Iași) a susținut conferința științifică *Armata și biserica în timpul Războiului de Reîntregire Națională și al Unirii din 1918*, un amplu excurs asupra rolului Bisericii Ortodoxe Române în timpul primei conflagrații mondiale, cu accent pe activitatea preoților militari și a mitropolitului Moldovei Pimen Gheorgescu. Deoarece instituția organizatoare dorește să-și modernizeze expozițiile permanente de arheologie și istorice, dr. Elena-Lăcrămioara Istina, șefa Secției

arheologie-istorie, împreună cu designerul Florența Bogdan, a prezentat un interesant proiect de reorganizare. Astfel, scopurile acestui proiect sunt creșterea atractivității expozițiilor și realizarea unor activități interactive, mai ales cu publicul tânăr. De asemenea, se urmărește completarea expozițiilor cu rezultatele cercetărilor din ultimii ani.

În cadrul lucrărilor în plen a avut loc lansarea ultimelor numere ale unor publicații băcăuane de tradiție, de acum, în spațiul științific românesc, și nu numai. Este vorba de anuarul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu”, „Carpica”, vol. XLVII, 2018, prezentat de prof. Costin Scurtu, directorul filialei Constanța a Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”, și „Acta Bacoviensia”, nr. XIII, 2018, editat de Arhivele Naționale Bacău, prezentat de prof. Vilică Munteanu. Cele două anuare cuprind între coperțile lor articole foarte interesante privitoare la aspecte importante din istoria națională, ale unor personalități din țară și locale, precum și comunicări dedicate activității specifice celor două instituții – arheologie, genealogie, numismatică pe de o parte, arhivistică pe de alta. Multe dintre materialele publicate sunt dedicate evenimentelor importante și unor personalități din perioada luptei pentru Unirea cea Mare, realizată în anul 1918 prin adunările plebiscitare de la

Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia. O mențiune aparte trebuie făcută pentru revista *Carpica*, ajunsă în acest an la 50 de ani de existență, fiind una dintre revistele de specialitate cu o apariție regulată (doar trei ani a lipsit din peisajul revistelor științifice).

Simpozionul „Vasile Pârvan” a avut și câteva momente emoționante. Este vorba despre sărbătorirea reputatului profesor universitar ieșean Ștefan S. Gorovei, un istoric cu o bogată activitate științifică și didactică, unanim recunoscut în mediile istorice din țară și străinătate. Personalitatea sa a fost evocată de prof. dr. Anton Coșa, muzeograf la Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău.

Un alt moment l-a reprezentat vernisajul expoziției „Alexandru Artimon și civilizația medievală urbană din sud-vestul Moldovei în secolele XIV-XVII (Bacău – Tg.-Trușeș – Adjud)”, prezentată de dr.

Elena-Lăcrămioara Istina. Expoziția este un omagiu adus personalității celui care a fost dr. Alexandru Artimon, un reputat arheolog preocupat de istoria medievală, cu importante contribuții la cercetările din cele trei orașe medievale din Moldova sud-vestică, dar și un pasionat de muzeografie (a lucrat o perioadă foarte lungă la muzeul din Bacău, ca muzeograf, șef de secție și director adjunct). Anul acesta s-au împlinit 80 de ani de la nașterea sa și 10 ani de la trecerea în eternitate. Ca o recunoaștere a întregii activități științifice, conducerea Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” a avut și laudabila inițiativă de a acorda *Diploma de onoare* lui Iulian Antonescu (primită de soția sa, Eugenia Antonescu), lui Alexandru Artimon (acordată Elenei Artimon, soția acestuia), dar și domnului prof. univ. dr. Ștefan S. Gorovei, un constant colaborator al instituției.

Au urmat lucrările pe cele patru secțiuni: arheologie, istorie, personalități, muzeografie, viața religioasă. În programul manifestării au fost înscrise 70 de comunicări, cu teme diverse. Fără a nominaliza, pentru a nu nedreptăți pe nimeni, trebuie să specificăm faptul că temele comunicărilor au fost diverse, de la prezentarea rezultatelor cercetărilor arheologice din neolitic până în perioada medievală, incursiuni în anume momente și evenimente istorice, până la prezentarea unor personalități mai mult sau mai puțin cunoscute din istoria noastră.

Cum ediția din anul acesta a Simpozionului Național „Vasile Pârvan” a stat sub egida Centenarului, numeroase comunicări au abordat teme privitoare la evenimentele care s-au desfășurat în perioada Primului Război Mondial și a luptei pentru „Unirea cea Mare”. Pentru cei interesați, nu putem face decât o invitație: să parcurgă paginile celor două anuare lansate la Simpozion, în ele fiind publicate multe dintre comunicări.

În final, considerăm că și în acest an organizatorii au reușit să ofere publicului o manifestare de ținută, atractivă atât pentru mediul științific, cât și pentru publicul larg, un dialog între personalități recunoscute în domeniu și tineri aflați la începutul carierei. La realizarea Simpozionului au colaborat Asociația Arhiviștilor din România – filiala Bacău și Fundația Cultural-Științifică „Iulian Antonescu”.

Marius-Alexandru ISTINA

În perioada 26 septembrie-3 octombrie s-a desfășurat, în localitatea Bogdana, județul Bacău, simpozionul „Zone strategice de creație «Centenar»”, sub mottoul „pe urmele răzeșilor lui Ștefan cel Mare”. Simpozionul a făcut parte din „sfera manifestărilor dedicate de Consiliul Județean Bacău și Asociația Culturală, Educațională, Umanitară „Zaharia Art” Centenarului. Coordonatorul acestui proiect a fost Geanina Ivu; asistent proiect, Maria Vlad. Simpozionul a fost găzduit la Pensiunea „Ferma Veche”, situată la marginea pădurii încă inverzite la început de toamnă, doar vârfurile frunzelor fiind ușor îngălbenite. A fost locul unde, vreme de o săptămână, opt artiști profesioniști au pictat. Activitățile din simpozion au fost reflectate fotografic de Viorel Cojan și Geanina Ivu. Lucrările au fost expuse la Galeria „Frunzetti”, vernisajul a avut loc pe 26 octombrie. Pe lângă tablourile și fotografiile realizate la Bogdana, de plasticienii Vasile Crăiță-Mândră, Elena Samburic, Viorel Cojan, Ion Mihalache, Marius Crăiță-Mândră, Geanina Ivu, Luminița Radu, Bianca Rotaru, Bogdan Antochi, în expoziție au fost panotate și lucrări ale regretatei pictorițe Viorica Zaharia.

În acest simpozion, m-am alăturat celor nouă artiști, având șansa unică de a urmări etapele unui proces de creație plastică. Conceperea unui tablou începe, cu siguranță, chiar înaintea alegerii spațiului de lucru, dar ochiul meu fizic a putut urmări doar din exterior acest proces. Fiecare pictor și-a ales, cu freamăt, „zona de lucru”, „zona de creație”, unii găsindu-și, mai repede decât alții, un spațiu compatibil. Au fost pictori care au lucrat, fără a se incom-

Zone de creație

da, unul în apropierea altuia, dar câțiva dintre ei au simțit nevoia de izolare, alții de spații cât mai largi (unul dintre pictori a pictat la marginea unei livezi de meri). S-a creat o efervescență cu totul specială, s-a lucrat mult, imediat după micul dejun și cafeaua de dimineață, uneori de o eventuală documentare (contemplarea naturii, fotografii, analiza micului, dar dichisitul muzeu etnografic din curtea pensiunii, lecturi, audii muzicale, discuții despre artă etc.), toți pictorii se aflau în fața sevălului, iar fotografiile se înarmau cu aparatele de

fotografiat. Am urmărit fascinat ritualul pregătirii de lucru, alegerea culorilor, fixarea sevălului în funcție de căderea luminii. Și apoi, marea confruntare: artistul în fața pânzei albe. De cele mai multe ori, există o inevitabilă spaimă, atât de hău, cât și de infinit, pe care, în mod asemănător, o trăim și noi scriitorii când ne aflăm în fața foii albe. Ușor, pictorii au depășit acest prag, iar pânzele, după ce au fost atinse cu pensula, îmblânzite, au tot implorat mângâierea colorilor. Ceea ce s-a și săvârșit.

Chiar pe locul pensiunii, cândva a existat o fermă veche, păstrându-se câteva elemente din vechea arhitectură. Astfel, Bogdan Antochi, lucrând cu vopsele acrilice, a avut ocazia de a dezvolta o temă mai veche a sa, *ziduri*. Luminița Radu a lucrat colaj/ tehnică mixtă. Având culori armonioase și odihnitoare pentru ochi, tablourile ei au „aer”, *respiră*, sunt poetice. Elena Samburic a lucrat în acrilice, inspirată de vârtejul frunzelor moarte, de cerul albastru, una dintre lucrări explodând energic de la galbenul foarte intens, o culoare reprezentativă în pictura artistei. În ulei, au lucrat Bianca Rotaru, Geanina Ivu, Marius Crăiță-Mândră, Vasile Crăiță-Mândră și Ion Mihalache. Fotografii expuse de V. Cojan sunt suprarealiste.

Bianca Rotaru a optat pentru continuarea temei de la recenta sa expoziție, un studiu foarte bine gândit și transpus plastic despre mișcare. Sunt lucrări care se remarcă prin dinamică. Picturile Geaninei Ivu

abordează teme și motive etnografice, iar culorile se împletesc frumos, așa cum altădată o făceau firele de urzeală în războaiele de țesut ale bunicii de la țară. În subsidiar, e și o trimiteră la dispariția unor tradiții. Marius Crăiță-Mândră a lucrat abstract, în stil minimalist, amintindu-ne parcă de versul lui Sferis: „Mai bună-i o picătură de sânge decât o cupă de cerneală”. În fondurile sale grizate, peisajul e psihedelic. Dacă am pomenit de peisaj, trebuie spus că aici au excelat, parcă luându-se la întrecere, Vasile Crăiță-Mândră și Ion Mihalache. Culoarele aramii ale toamnei, *amurgul de toamnă violent* le regăsim deopotrivă în picturile celor doi. Peisajele pictate de Ion Mihalache, în tușe de culoare groase și păstoase, în care aproape poți simți suflarea vântului peste pădure și iarba câmpului, sunt melancolice, vag angoasante.

Eram de față atunci când Vasile Crăiță-Mândră îi mărturisea fiului său, care picta în imediata vecinătate, că în tabloul său, doi stâlpi de beton s-au transformat în trunchiuri de copaci. Maestrul spunea că se află în dilemă dacă să intervină sau nu asupra acestei metamorfoze. Sunt sigură că întreba era retorică. Au rămas trunchiurile de copaci, dând echilibru și imprimând un caracter ușor abstract întregii compoziții. Întâmplarea m-a făcut să mă gândesc la peisajele lui Vasile Crăiță-Mândră, care au un specific al lor greu de explicat în cuvinte. Fiecare element un trunchi de copac, o frunză, cornișa unei clădiri etc. are propriul său metabolism. Și poate aceasta ar fi o explicație pentru inefabilul din peisajele seniorului Crăiță-Mândră.

Viorela SAVU

Privind înapoi cu mândrie, așa ar fi îndreptățită să spună o instituție mereu tânără, cum este teatrul din Piatra-Neamț, care a împlinit în această toamnă șazeci de ani de existență și a marcat cea de-a treizecea ediție a unui festival care i-a sporit faima. Cel mai vechi festival de teatru din România! Ediția aniversară s-a desfășurat între 20 septembrie și 1 octombrie, fiind cea de-a doua curatoriată de Gianina Cărbunariu, noua directoare a TT-ului. Care a îmbogățit și diversificat mult formula Festivalului, continuând, în mod creator, racordarea acestuia la temele actualității, despre care vorbea, încă din 1971, Emil Mandric, directorul de atunci al Teatrului.

Tema ediției cu numărul treizeci a fost una interesantă, inspirat și memorabil numită *Arhivele insecurității*, încercând să surprindă „fragilitatea relației teatru-timp-realitate”. În prefața la caietul-program (bine alcătuit, cuprinzând și o succintă istorie a Festivalului pietrean), Gianina Cărbunariu precizează că jocul de cuvinte din tema amintită mai sus „face referire la trecut, inclusiv la arhivele fostei securități, dar accentul este ironic și cade pe faptul că astăzi am devenit chiar mai harnici arhivari ai fricilor, iluziilor, obsesiilor sau aspirațiilor noastre”. Cu un așis deosebit de ofertant, cu peste treizeci de spectacole și mai multe reprezentări, cu numeroase activități conexe, laboratoare de creație, lansări de carte, proiecții de film, expoziții, Festivalul și-a recăpătat și dimensiunea internațio-

Festivalul de Teatru de la Piatra-Neamț

Pasionanta racordare la temele actualității

nală (au fost invitate producții din Franța, Italia, Portugalia), s-a extins, având o secțiune și la Târgu-Neamț, și a cultivat, intens și consecvent, spiritul critic, dialogul, dincolo de orice abordări convenționale, de circumstanță. Discuțiile de după reprezentații, moderate de un critic teatral, au fost întotdeauna vii, au ridicat probleme reale, au răspuns curiozității spectatorilor. Am observat, cu bucurie, în cele câteva zile petrecute la Piatra-Neamț, prezența masivă și constantă a adolescenților în sălile de spectacol, ei fiind și protagoniștii unor producții teatrale, și cei care au alcătuit juriul, alegerea lor oprindu-se la spectacolul „Înainte erei noastre”, producție Frilensăr și Teatrul Luni de la Green Hours, București; text și regie, Daniel Chirilă.

Și acum, voi face o scurtă trecere în revistă a ceea ce am văzut. Încep cu „Amintiri”, spectacol-concert de Ada Milea, după povestile lui Ion Creangă, o premieră a teatrului-gază. O gură de aer proaspăt, de năstrușnică și tandră copilărieală, aducând cu „Visătorul”, o altă mică bijuterie ludică, încântătoare, ale aceleiași inspirate Ada Milea, care a găsit o cheiță

fermecată, deschizătoare de lumi minunate, pline de imaginație, fantezie, de culoare. Cunoscutele întâmplări năzbătioase din povestirile hătrului humuleștean sunt puse în scenă cu multă vervă și sunt actualizate, aruncând niscaiva ascuțite săgeți la unele stări de lucru perpetuate de o îndărătnică tradiție, vezi metodele învechite de învățare (tip mesteșug de tâmpenie) și cele coercitive de educație, cu „bătăia ruptă din rai”, cu amestecul religiei în toate cele. Echipa actoricească are o grozavă poftă de joc, e plină de energie și de vioieșie, dar în spectacol se strecoară și olecuță de nostalgie după lumea

copilăriei, cea plină de farmec și candoare. În ritmuri de muzică populară, mixate cu rock, metal, hip-hop, blues – în scenă se află însuși Sir Blues Vali Răcilă, humuleștean, și care-și „pune talentul pe degete”, ca să-l întruchipeze pe Ion Creangă; cu belșug de umor sănătos și sevos, îi vedem pe scenă și îi aplaudăm pe Cătălina Ieșanu, Nora Covali, Corina Grigoras, Emanuel Becheru, Valentin Florea, Andrei Merchea-Zapatoțki (un trio formidabil de Nică-Ionică), Dragoș Ionescu (un vajnic popă plesnind abitur din bici), Cătălina Bălăilău, cu un nostim accent unguresc. Ei încropesc din te miri ce o veselă orchestră, suflând în sticle, bățând în ca-

nistre cu linguri, folosind o răzătoare și alte obiecte casnice din gospodăria rurală, totul fiind de un haz enorm, care trece rampa și dăruiește publicului bucurie curată.

Celelalte spectacole pe care le-am văzut au fost: „Pisici”, în aceeași formulă a spectacolului-concert, realizat de Bobo Burlăcianu și Bobi Dumitras la Teatrul „Matei Vișniec” din Suceava, o savuroasă fabulă urbană, cu puternice accente de satiră la adresa corupției endemice din lumea românească, „Work in progress”, pe care Gianina Cărbunariu l-a creat în Italia, la Emilia Romagna Teatro Fondazione, punând grave, neliniștitoare întrebări despre felul în care trăim într-o Europă cu tot mai multe probleme sociale, „Colibri”, cu Daniel Popa și Irina-Margareta Nistor, o utopie neagră despre piața muncii la negru și terorism, „Familia fără zahăr”, de la Centrul de Teatru Educațional Replika și Teatrul Mic București, în regia lui Radu Apostol, și „Boyz and Girlz”, o coproducție a Centrului Replika cu Teatrul Beznă, radiografiind realități distorsionate și fenomene actuale îngrijorătoare, care pun în pericol intimitatea ființei umane.

Închei într-o notă optimistă totuși, deși multe dintre piesele din festival ne-au pus serios pe gânduri, afirmând că la Piatra-Neamț tânără generație este pregătită temeinic pentru a deveni un public bun, avizat, activ și reflexiv. Viitorul sună bine aici.

Maratonul teatral al adolescenților a continuat în acest an, la cea de-a IV-a ediție a *Teen-Fest*-ului, desfășurată între 28 septembrie și 7 octombrie, la București. De bunul mers al acesteia, asigurându-i reușita, s-a ocupat echipa formată din Adrian Găzdaru, directorul Teatrului „Excelsior”, Oana Borș, directorul artistic al Festivalului, și Maria Rotar, directorul executiv. Organizat de Primăria Capitalei prin Teatrul „Excelsior”, Festivalul a fost, timp de zece zile, un loc al efervescenței creatoare, pentru că tinerii spectatori nu numai că au văzut o serie de spectacole de un foarte bun nivel profesional, dar s-au și manifestat prin atelierele puse la dispoziția lor. Bloggeri, vloggeri, ei și-au făcut cunoscute impresiile, părerile, prin transmiterea de știri pe canalul de Youtube al Festivalului, considerat a fi „cel mai cool & young eveniment al toamnei din București”. Fiind, totodată, o platformă educativă și un spațiu al dialogului, al schimbului de idei, manifestarea a cuprins 9 secțiuni, având drept temă *viitorul imagineaT*. Amintim câteva dintre secțiuni: *Reborn Classics*-propunând re(citiri) regizorale ale unor texte din literatura universală, *Teen-Attitude*, cu spectacole care reflectă problematica adolescenței, *Maratonul adolescenței*, reunind creații ale tinerilor. Aici, partenerii de tradiție au rămas Centrul de Teatru Educațional Replika și Asociația T.E.T.A. Nu au lipsit din program spectacolele destinate celor cu deficiențe de auz și de vedere (#împreună), teatrul documentar prezentat în licee, și nici jocurile copilăriei (#incotro?). În cadrul unor ateliere, pe

Excelsior Teen-Fest

Să vezi teatrul cu ochii unui adolescent de azi

care le-am pomenit deja, adolescenții au putut afla câteva noțiuni de bază despre actorie și dramaturgie. Spectacolele de teatru radiofonic și scurtmetrajele realizate de tineri, la care s-au alăturat alte evenimente conexe, întregesc imaginea unui festival cu însemnate valențe educative, ample, dens, divers și atractiv.

Anul acesta, pe lângă trupele din București și din țară, au fost invitate și două din străinătate (din Italia și din Lituania), reprezentațiile acestora

având un real impact emoțional la public. Punctul forte al ediției 2018 a fost valoarea artistică ridicată a celor 18 producții profesioniste prezente în Festival, ceea ce este un merit indiscutabil al selecției operate de teatrologul Oana Borș. Producții semnate de mari regi-zori, cum sunt Andrei Șerban (voi reveni la *Pescărușul* său, montat la *unteatru*, un spectacol de excepție), Mihai Măniuțiu (care, împreună cu Ada Milea, s-a jucat, fermecător și muzical, în „Jurnalul lui Robinson Crusoe”, la

Odeon) și de mai tinerii Vlad Cristache, Alexandru Măzgăreanu, Erwin Simsensohn, Radu Apostol, Eugen Gyemant, Andrei Măjeri, Radu Iacoban, Nicoleta Lefter, Oana Răsuceanu, Catinca Drăgănescu. Dintre spectacolele acestora, juriul adolescenților, care a avut o misiune dificilă, dată fiind deosebita calitate artistică a montajilor vizionate, a ales *Mamă, mi-am pierdut mâna* (Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț), despre care am scris, în revista noastră, la data premierei. Amintesc excelenta distribuție: Aida Avieritei, Emanuel Becheru, Cristina Mihăilescu, Cătălina Bălăilău, Corina Grigoras, Sabina Brânduse, Cătălina Ieșanu, Loredana Grigoriu, Tudor Tăbăcaru, Gina Gulai, Dan Grigoras, Florin Hrițcu.

Din ce am văzut la *Teen-Fest* (puțin, pentru că am ajuns doar spre finalul manifestării), menționez premiera Teatrului „Excelsior” cu *Minunata lume nouă*, traducere și dramatizare după romanul omonim al lui Aldous Huxley de Catinca Drăgănescu, ea semnând și regia unui spectacol care atinge câteva puncte sensibile privind viitorul omenirii. Dystopia lui Huxley – vorbind despre un rai pe pământ, în care oamenii li se asigură un maximum de confort, fericeirea fiind o stare obligatorie – este pusă în scenă într-un chip inventiv, credibil. Numai că fericirea aceea programată, artificială, indusă, aseptică și inumană, în fond, este înspăimântătoare. Mai mult despre spectacol, într-o cronică din viitorul număr al revistei.

Pagină realizată de
Carmen MIHALACHE

De-a lungul cărții sale „Poezia lui Grigore Vieru. Structuri ale imaginarului și construcția sensului poetic” (Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, 2018), Liliana Grosu militează, alături de alți puțini critici literari din țară, pentru scoaterea literaturii din partea stângă a Prutului de sub calificativele de „literatură regională” și de „literatură provincială”. Identificăm explicit încă din titlu aria de cercetare propusă, atenția autoarei fiind canalizată asupra creației adulatului poet, în special urmându-se perspectiva imaginarului în calitatea sa de construct al sinelui poetic și metamorfoza imaginilor și simbolurilor existente în cadrul poeziei supuse analizei.

În privința elementelor de nouitate ale abordării, acestea țin, în primul rând, de asocierea analizei propriu-zise cu teoriile asupra imaginarului și de propunerea unei repositivări a poeziei din Basarabia, din perspectiva comparării și a sincronizării cu aceea din România. Aici s-a avut în vedere conceptul de „generație de creație”, al lui Tudor Vianu, pe care Liliana Grosu a încercat să-l ancoreze impactului operei lui Grigore Vieru cu poezia generațiilor care i-au urmat, fie prin asumarea acestui model, fie prin detașarea de acesta. Astfel că un alt element de nouitate pe care îl prezintă studiul de față ține de corelarea actului creator poetic cu factorii de natură sociopolitică ce au influențat opera respectivă și, în special, de modul de a se fi constituit imaginarul și discursul poetic.

Nu în ultimul rând, sunt de semnalat identificarea și analizarea cu atenție a imaginarului și a rețelelor de imagini pe care le comportă opera lui Grigore Vieru, în sensul coagulării unei etici a salvării identității de neam. Fapt cu atât mai demn de remarcat, cu cât literatura basarabeană a fost supusă, după cel de-al Doilea Război Mondial, unei alienări față de arealul cultural românesc, față de sursa națională

modelizantă. După cum știm, alienarea s-a dovedit a fi parțială și inconsistentă, întrucât conștiința românismului a rămas neadulterată în tot acest timp, chiar dacă regimul sovietic a impus adoptarea tematicii specifice preceptelor literaturii realist-socialiste.

După o analiză sumară a tendințelor literaturii basarabene postbelice și a generațiilor de creație, Liliana Grosu pune în evidență caracteristicile majore sub influența cărora se cristalizează structurile imaginarului specific lui Grigore Vieru: ruralismul și regionalismul, ca reminiscențe ale pașoptismului și ale sâmbătorismului în sens programatic; promovarea ideii naționale și punerea în prim-plan a omului ca parte integrantă a naturii, a pământului străbun și, nu în ultimul rând, a divinității. Acestor caracteristici li se adaugă conservatorismul funciar, polemișmul esopic sau subtextualismul, ținând cont de faptul că literatura basarabeană a trebuit să-și asume însemnele unei adevărate rezistențe culturale, în condițiile opresiunii sovietice. O altă caracteristică vădită, de raportat la bogata zestre folclorică, dar și la tragismul istoric, este mioritismul, care, în varianta autohtonă de pe plaiul înstrăinat de țară, se identifică cu moldovenismul sau, mai bine zis, cu basarabenismul. Este ceea ce poartă semnificația unui dublu exil: față de mediul românesc și chiar față de cel basarabean.

Analizând simbolurile telurice și astrale ale poeziei lui Grigore Vieru, Liliana Grosu realizează o incursiune în spațiul imaginar proiectat între cer și pământ, unde lucrurile iau o nouă întorsătură, unde norocul surăde celor doi îndrăgostiți, unde are loc cunoașterea prolifică a omului și a universului, în care perechea viețuiește ca în unele poezii din primele două volume ale lui Nichita Stănescu. În acest areal în care viața se măsoară în răsărituri și apusuri, soarele devine martor al tuturor lucrurilor, reprezentând natura, lumea vegetală, căldura și mângâierea. Alături de toate acestea, un element al universului surprins este „steaua”, care apare configurată, sub diferite aspecte, în șase „colțuri”: 1. semn distinctiv în descrierea portretului mamei; 2. condiție esențială a autodefinirii eului creator; 3. călăuză în coordonarea destinului umane, fie de om de rând, fie

de geniu; 4. element ce realizează legătura între spațiul terestru și ceres; 5. verigă imagistică în relații asociative cu „ochii” și „lumina”; 6. element romantic în anturajul celor doi îndrăgostiți sau, cel puțin, cu referire la iubită. Astfel, motivul stelar posedă multiple valențe, simbolizând infinitul, destinul, oglinda sufletului, vechia și ordinea universală.

Elementul-cheie al întregului imaginar al poeziei lui Grigore Vieru este considerat de autoare a fi de surprins, cum este și normal, în imaginea mamei, percepută atât în ipostazele consacrate, cât și în devenire, căpătând noi și noi semnificații. Astfel, din creația respectivă se desprind mai multe ipostaze simbolice ale mamei: Mama-Patrie, Mama-Cuvânt matern, Mama-Libertate, Mama-Dor și Mama-Principiu universal. Prin urmare, proiecția principiului matern străbate întregul imaginar poetic și este de aflat atât

în lirica destinată vârstei infantile, cât și în aceea pentru maturi.

Citatele extrase din poezia lui Grigore Vieru sunt bine alese și pertinent analizate, fără a se evita întotdeauna automatismele didactice și, nu în ultimul rând, accentele patetice. Acestea din urmă sunt de așteptat, în fond, când este vorba de spațiul basarabean și de un poet atât de iubit precum Grigore Vieru, dar sunt neadecvate unei cercetări științifice. Studiul de față este marcat uneori de obediență (ceea ce dovedește totuși și o anumită onestitate a demersului) față de opiniile consacrate emise pe marginea temei. Dar există și o diferență de ton între partea teoretică și aceea analitică. Emisiei obiective, științifice, îi succede o linie incantatorie când este vorba despre abordarea creației lui Grigore Vieru. Autoarea trăiește cu impresia că o poezie lirică va cere implicit și întreprinderea unei exegeze pe măsura acestui gen. Totuși, inspirată a fost netrecerea în revistă a biografiei poetului, păcat în care cad mulți monografiști ai unei opere sau ai alteia. Însă aici fac o remarcă ce rezidă în faptul că se realizează o întreagă radiografie a poeziei basarabene, pe generații, fără a se preciza ce legătură au acestea cu Grigore Vieru.

Mai am o observație: prima parte a studiului, teoretizantă, este puțin ruptă de a doua, deoarece se fac volute imense până la a se ajunge la analizarea operei poetului luat în discuție. Din tot ceea ce s-a spus în capitolul teoretic, sunt doar reamintiți Gilbert Durand, Jean Burgos și Jean-Jacques Wünnenburger. Ar fi trebuit făcută explicitarea teoretizantă punctual când se analiza opera în cauză. De exemplu, semnificațiile crucii, așa cum le vede Gilbert Durand, în celebra carte „Structurile antropologice ale imaginarului”, puteau fi explimate în momentul când era analizată această simbolistică în cadrul poeziei. La modul general, o lectură bachelardiană a operei lui Grigore Vieru ar fi fost mai profitabilă decât abordarea mitocritică prin grila teoretică a lui Gilbert Durand.

Argumentele care s-au cerut validate în studiul „Poezia lui Grigore Vieru. Structuri ale imaginarului și construcția sensului poetic” au avut ca suport ideea că opera respectivă ar putea fi cercetată din perspectiva unei noi investigații critice, diferite de cele care au fost efectuate până acum (de tip tematic, cronologic, stilistic, etic-social). Este vorba despre un anumit tip de abordare care depășește ceea ce a premers, în încercarea de a nuanța, diversifica și completa referințele critice despre opera lui Grigore Vieru. În aceasta constă și meritul cel mai mare al demersului efectuat de Liliana Grosu.

Constantin E. Ungureanu, *Pe vârtul de dor de țară*, prefață de Zenovie Cârlușea, Târgu-Jiu, Editura „Măiastra”, 2018

Ioan Catană, *Salutări din Bacău/Greetings from Bacău*, Bacău, Editura „Babel”, 2018

Angelo Montonati, *Când credința poate costa viața*. Istoria medicului franciscan Martin Benedict”, traducere de pr. Eugen Blăjuț-jr., Roman, Editura „Serafica”, 2017

Petre Isachi, *„La Curțile aforistului Vasile Ghica*. Glose critice”, cu CD („Și ce frumos poem ar fi putut să fie omul!”), prefață de A. G. Secară, postfață de C. Ardeleanu, București, Editura „Andreas”, 2018

Ion N. Oprea, *Istории, comentarii, miscelaneae*, vol. 2, Adjud, Editura „Armonii culturale”, 2018

Petronela Savin, *„Bucate din bătrâni*. Frazeologie și cultură românească”, prefață de Stelian Dumitrăcel, Iași, Editura „Institutul European”, colecția „Academica”, seria „Științele limbajului”, 2018

Petre Isachi, *Docuficțiuni critice. I. Critica criticii*, Bacău, Editura Rovimed Publishers, 2018

Petre Isachi, *Docuficțiuni critice. II. Critica poeziei*, Bacău, Editura Rovimed Publishers, 2018

Petruș Andrei, *„Focul și cenușa*. Aforisme în versuri”, Bârlad, Editura „Sfera”, 2018

Virgil Mocanu, *Îndreptar popular de etică și de conduită pentru tineret*, prefață de Ioan Dănilă, Bacău, Editura „Ateneul scriitorilor”, 2018

Dumitru Balan, *„Viața unui cărturar*. Studii, polemici, memorii, comentarii”,

București, Editura „Ideea Europeană”, colecția „Istoria mentalităților”, 2015

Cinghiz Abdullaev, *Beznă sub soare*, ediția a II-a revăzută, traducere, prefață și note de Dumitru Balan, postfață de Victor Stănculescu, București, Editura „Ideea Europeană”, colecția „Enigma & Suspense”, 2018

Cinghiz Abdullaev, *„Drongo – o eroare admisibilă”*, traducere, prefață și note de Dumitru Balan, București, Editura „Paideia”, 2004

Mihail Artîbasev, *La limita extremă*, traducere, prefață și note de Dumitru Balan, București, Editura „Ideea Europeană”, colecția „100 CAPODOPERE”, 2010

Bogdan F. Romondaș, Vasile-Jenică Apostol, Vilică Munteanu, *„O istorie a Oneștiului*. Restituiri (1458-1921)”, cuvânt-înainte de Nicolae Gnatiuc, Onești, Editura „Magic Print”, 2018

Gheorghe Gându, *Printre sute de șarade*, prefață de Ioan Dănilă, Bacău, Editura Rovimed Publishers, 2018

Raluca-Miruna SOISUN

De la un caiet-program, la Europa contemporană

Teatrul de Comedie din București a venit la Bacău cu o piesă de actualitate, construită pe tema „unitate în diversitate”, care aspiră să conștientizeze relativizarea unor concepte consacrate: „național”, „națiune”, „naționalism”, prin intermediul artei. Dincolo de conferințe și întâlniri oficiale, apar problemele concrete ale conviețuirii pe continentul european. Nu știu dacă toți spectatorii au înțeles și aprofundat mesajul, dar sunt convinsă că le-ar fi fost de ajutor caietul-program al spectacolului. Acest instrument de educare a publicului deschide ferestre între scenă și lume căci, uneori, comunicarea intrafuncțională trebuie mediată. Bine gândit și structurat, el compune elementele potențiale ale textului dramatic, devenind un agreabil ghid de receptare.

Recunoscut, am cumpărat bilete la **FIERARII**, după Milos Nicolici (regia: Horațiu Mălăele) atrasă de afișul care anunța distribuția: Horațiu Mălăele, Maia Morgenstern, George Mihăiță, Valentin Teodosiu/Mircea Rusu. O surpriză a fost caietul-program. De regulă, acesta e predispus la reproșuri: „Povestește piesa”, „Nu povestește piesa”, „Plictisește”, „N-are rost, tot vedem reprezentarea”, „Nu mă interesează biografia actorilor”, „E prea scump”. Am învins prejudecățile, „Captatio benevolentiae” s-a produs rapid, căci înainte de ridicarea cortinei citisem „autobiografia” lui Milos Nicolici, care m-a amuzat și mi-a stimulat receptarea. O reproduc pentru hazul ei.

„M-am născut într-o zi cu ghinion în 13 iunie 1939.

Când eram mic, eram mai mic decât acum.

M-am angajat la Televiziunea Belgrad pentru că acolo ecranul era mic.

Mi-am ales să mă nasc sârb deoarece sârbii sunt un popor mic.

Mi-am ales să trăiesc în aceste vremuri deoarece acum șansele de supraviețuire ne sunt mici.

Patriei i-am dat puțin, patriei i-am luat puțin.

La teatru am dorit să fac publicul să rădă puțin, însă, după părerea mea, uneori el a răș puțin mai mult!”

Titlul piesei, **FIERARII**, ca element de paratextualitate, nu m-a ajutat, dar prima pagină a programului m-a informat că ea s-a jucat, începând din stagiunea 2001, și cu alte titluri: **Cu capu' de nicovală** (Teatrul „Nottara”, București), **Cu mâna pe ciocan** (Teatrul „Andrei Mureșanu”, Sfântul Gheorghe), **Între ciocan și nicovală** (Teatrul „Ariel”, Râmnicu-Vâlcea). După decodarea sintagmelor, devenim sigură că fierarii nu se bucură de o viață idilică. Deci sunt la strâmtoare, între două situații la fel de rele. Restul programului a rămas pentru lectura de acasă. O oră și 10 minute am urmărit un

spectacol alert, în care actorii au folosit subtil textul, iar replicile au trezit ropote de aplauze, confirmând înalta clasă a interpreților.

Faptele s-au petrecut de mult, iar ceea ce se prezintă prin dialogul dintre personaje este consecința acestora. Grigorie, un fierar român (Horațiu Mălăele), află, peste ani, că fiul său are un alt tată, un ungur, Peter (George Mihăiță), ajuns în timpul ultimului război mondial să aibă o relație pasageră cu soția sa, Matilda (Maia Morgenstern). Ungurul își dă seama că nici copilul pe care-l crește el nu-i aparține biologic, ci este al unui rus, Ivan (Valentin Teodosiu), pe care aceleași vremuri turburi l-au adus pe tărâm românesc. Personajele masculine sunt fierari din tată în fiu și se mândresc cu breasla lor. Matilda își pledează nevinovăția, virtutea ei majoră fiind păstrarea tradiției (fierăria) prin aducerea pe lume a moștenitorului. Situația conflictuală se atenuază, sfârșitul e feroc.

La primul nivel al decodării, **FIERARII** ar putea rămâne o comedie de moravuri, care satirizează adulterul, explicabil în condițiile unei conflagrații mondiale. Interpretarea ar fi facilă (au ajuns la ea majoritatea liceenilor) ar trăda textul, care sugerează complexe și complicități. Nu se prea rade sau răsul e amar.

Ajunsa acasă, am răsfoit micul meu document inițiat, privind coperta și ilustrațiile din interior. Spațiul: o banală fierărie, aglomerată de arsenalul meșterului. Personajele rămân tot timpul aici și, în semiobscuritate, încearcă să descopere și să redescopere identitatea lor și a celorlalți. Este ceea ce programul de sală titrează: „Despre identitatea națională sau ceea ce te face să fii ceea ce ești”. Actorii din fotografii (admirabile!) par, ca și pe scenă, ființe care ascund ceva: sunt preocupate, curioase, nesigure, surprinse, dezamăgite, indiferent de etnie. Am bucuria să-mi regăsesc opinia în explicația dramaturgului: „Cum comical și tragicul sunt ca două surori gemene, în această comedie apar deseori în același timp, pe scenă, ajutându-se una pe cealaltă să aducă la nensens orice război, orice manifestare de ură și orice naționalism”.

Fiecare experiență culturală e benefică. Din caietul-program am aflat „Câte ceva despre fierari”: specificul meseriei, proverbe și zicători pe baza acestora, transpuse în limbi vechi și noi. Inspirată mi s-a părut trimiterea la vocabularul profesional al românei, care reunește cuvinte moștenite din latină, dar și altele împrumutate din slavă, maghiară, ucraineană etc. (cu indicarea etimologiilor).

Concluzia e vizibilă și interesează Europa unită: „Istoria este marele alchimist care, cu ciocan și nicovală, forjează națiuni, limbi și culturi”.

sertarul cu fișe

Constantin CĂLIN

Între „Dosare” (9)

• Succesiunea acestor fișe nu ține seama nici de cronologie, nici de conținutul lor tematic. Le transcriu la întâmplare, luându-le cînd de la fundul sertarului, cînd de deasupra: vechi și noi; noi și vechi. Modul acesta de a proceda e similar cu modul aleatoriu în care ele au fost alcătuite. Dezordinea de aci imită, asadar, ordinea lor inițială. Cu ce consecințe? Rezultă – cum și doresc – niște „zigzaguri” care, în momentul trecerii de la unul la altul, frînează lectura, iar uneori obligă la popasuri. Acest fapt e, sper, în avantajul cititorului, întrucît îi dă libertatea să verifice afirmațiile ce i se par hazarde sau incorecte, să reflecteze la ele și, eventual, să le adnoteze. Zigzagurile sînt mai stimulative decît secvențele care se continuă linear. Și să mai spun ceva: eu nu transcriu pur și simplu. Ca să intre ici sau colea, o fișă trebuie adaptată. Cel mai adesea e nevoie să-i modifici începutul, s-o motivezi, apoi s-o transformi în fragment literar, să-i imprimi o anumite simetrie. Cîteodată atari „ajustări” iau tot alt tip cit și prima ei scriere.

• Am spus, nu o dată, că înțelegerea lui Bacovia vine abia după o anumite maturizare. Exagerăm cînd le cerem unor adolescenți să-l priceapă. Fără să-mi știe opinia, m-a confirmat Emil Brumar. La acordarea „Premiului de excelență” al Revistei *Ateneu* (25 noiembrie 2005), el a declarat că poetul nostru nu i-a plăcut de la început, dar că l-a descoperit cu viața sa, trăind. Acum e unul dintre cei pe care îi citește cel mai des și singurul în care se recunoaște pe deplin, nu ca scriitor, ci ca om. Luat de amintiri, autorul lui *Julien Ospitalier* a mai mărturisit (lucru repetat și recent, în alocuțiunea de la Bac-Fest 2018, cînd i s-a decernat Premiul „Opera omnia”) că, la prima ediție a Festivalului „Bacovia”, beat fiind, a tras noaptea cearșaful de pe statuia poetului, ceea ce ar fi putut compromite festivitatea din ziua următoare. Martor al acestui gest, Petre Stoica l-ar fi terorizat, mimînd îngrijorarea, că îl caută miliția!...

• „Evident orice operă, cit ar fi ea de completă, de „rotundă”, nu e «salvată» decît prin valoarea excepțională a citurii din scrierile care o alcătuiesc.” Afirmația lui Mircea Eliade din *Memorii* (Ed. „Humanitas”, 1991, p. 328) se verifică și în cazul lui Bacovia. Citim *Comedii în fond* cu interes pentru că există *Plumb și Scânteii galbene*. La fel și *Postumele*. Iar cînd e vorba de proză, citim *Impresii de roman* pentru că există *Bucăți de noapte*. Însă odată stabilite capodoperele, crește și valoarea restului, lucru ușor de demonstrat. Astfel, dacă m-aș limita în determinarea specificului bacovian la ele, n-aș mai putea susține, pe deplin confortabil, ideea că Bacovia e un mare poet. (Unul dintre cei mai originali, da!) În schimb, adăția unor elemente bacoviene extrase din scrierile așa-zise de planul doi mă ajută. Au rolul de suport, aidoma fondului într-un basorelieu.

• Uneori, în autobuzul care merge spre centrul orașului, urcă un „negrisman” de aproape 60 de ani, scund, îndesat, cu acordeonul la piept. Cineva, nu știu cine, l-a poreclit „Greieraș”. Îndată ce pornim din stație, își scoate pălăria și și-o prinde sub gît, întoarsă, ca un căuș. Apoi deschide instrumentul și cu o voce nelucrată, aspră, cîntă „Bucovină, plai cu flori” și „Constantine, Constantine”. îl ascult – probabil și alții – cu oarecare stînghereală. Sentimentalizează excesiv, cu fiecare vers. O analogie mi se impune: „Greieraș” e corespondentul flașnetarului de odinioară, categorie cunoscută foarte bine de Bacovia.

Epoca cuprinsă în *Plumb și Scânteii galbene* a fost „epoca de glorie a flașnetelor care poposeau sub ferestre și-și desfășurau repertoriul fix, cu un fel de ritual de abonament” (cf. Cella Delavrancea, „Un drum de umbre luminoase”, interviu de Romulus Rusan, în *România literară*, 10, nr. 50, 15 decembrie 1977, p. 18). Bacovia evocă o scenă de acest gen, dramatică, în „*De iarnă*”: „În ecouri bocitoare/ Vine iarna, vine-acuși –/ Pîngă copile pe la uși/ Din armonii cerșetoare”. „Harmoniile” sînt înrudite cu flașnete; acestora, în Moldova, sub influența rusă (ucraineană), li se spunea și caterinci. La Bacovia termenul din urmă figurează de mai multe ori. În poemul în proză „Iarmaroc”, „o caterincă [veche, hodorogită] plînge ca o babă beată”, obsedant și inutil. De asemenea, în „Panoramă”, „caterinca-fanfară” plînge „lugubru în noapte, tîrziu”. Cuvîntul e folosit în trei versuri. Pentru variație, o dată, poetul spune și că „flașnetă plîngea cavernos”. Epoca flașnetelor s-a încheiat prin anii '60. După venirea mea în Bacău, cam pe la mijlocul deceniului amintit, le-am auzit doar de două ori: o dată în Pasajul de la Teleoane, altă dată în cartierul de peste linia ferată, spre Letea. Nu m-a interesat atunci, dar mă interesează acum: din ce era alcătuit „repertoriul” lor? Mi-a rămas în memorie o muzică repetitivă, un vals mecanic. Bacovia zice „o arie tristă, uitată...”, Avea ea un autor?

• „Il [Moréas] – îi spunea Barres lui Tharaud, secretarul său – a toujours été tres secret et derriere de cet homme de café il y a beaucoup de solitude” (v. Jérôme et Jean Tharaud, *Mes années chez Barres*, Ed. Plon, 1928, p. 289). Bacovia a zăbovit deseori prin cafenele, dar fără a-și descărca sufletul. Însă discret, el nu s-a impus în memoria acestei „instituții”, în care zgometoși atrag toate privirile asupra lor. [...] Fiindcă tăcea – spune Cezar Petrescu –, [ceilalți] l-au lăsat la o parte ca pe o cenușăreasă vitregă” (v. „G. Bacovia, poet al desnădejdelor provinciale” [semnat Ion Dărie], în *Gîndirea*, 3, nr. 7, 5 decembrie 1923, p. 162). Faptul s-a repercutat, îndeosebi în primul deceniu postbelic, asupra recepțiilor volumelor sale.

• Bacovia urmează (cu un cuvînt frecvent azi) un „trend”, o direcție ireversibilă, imprimată imediat după mijlocul secolului al XIX-lea: deplasarea interesului poeziei către ceea ce-i anormal, bizar, controversat. „Poezii damnați – observa bine Victor Eftimiu – regizează de la o vreme viața literară și au început prin a răsturna pe cei normali, pe cei împăcați cu ei înșiși și contemporanii lor. Baudelaire a detronat pe Victor Hugo, Verlaine pe Alfred de Vigny, Mallarmé pe Lamartine, Eminescu pe Alecsandri” (v. *Amintiri*, EPL, p. 103). Bacovia vine în opoziție cu Coșbuc, căruia i-a fost de altminteri (dacă socotesc distanța de la debut) contemporan aproape două decenii.

• La o întîlnire cu membrii Cercului de critică al Facultății de Litere din Bacău (29 noiembrie 2005), o studentă m-a întrebat dacă Bacovia poate fi considerat un „demitizator”. I-am spus că da. Plumbul lui a acoperit o parte din lustrul cu care erau evocate realitățile epocii, a surdinizat și echilibrat discursul ei dominant, încărcat de acute.

Gheorghe IORGA

Limba amintirii. Poezia ca discurs enigmatic

„Ochi con-/vinsi la orbire./ A lor – «o/ taină-i pura/ Izvorăre» –, a lor/ amintire a/ plutoarelor turnuri ale lui Hölderlin, de pescăruși in-/ vârtejite./ Vizite ale-necaților dulgheri la/ aceste/ cufundate cuvinte:// De-ar veni,/ de-ar veni un om,/ de-ar veni un om pe lume, astăzi, cu/ barba de lumină a/ patriarhilor: el ar putea,/ vorbind despre-acest/ timp, el/ ar putea/ doar bolborosi și bolborosi./ iară-, iară-/ șiși./ («Pallaksch. Pallaksch.»). Poetul care a scris aceste versuri e Paul Celan, despre care Peter Horst Neuman afirma că e un „evreu european în mediul poeziei germane” (se născuse la Cernăuți, la 23 noiembrie 1920, din părinți evrei vorbitori de limba germană, și avea să se sinucidă la sfârșitul lui aprilie 1970, la Paris, aruncându-se în Sena, după ce stătuse aproape trei ani și în România – între aprilie 1945 și decembrie 1947 – înainte să ajungă la Viena și, apoi, în capitala Franței). Poemul se intitulă „Tübingen, ianuar” și e unul dintre cele mai invocate și „obscure” texte celanieni. A fost inclus în volumul „Roza Nimănu” (1963) și îl găsim în excelentul volum „Opera poetică”, I (Editura „Polirom”, 2015; traducere din limba germană: George State; cuvânt-înainte: Andrei Corbea). „Tübingen, ianuar” e un text dificil ca aproape întreaga lume verbală a lui Celan. Accesul imediat îi este interzis. E în el o fascinație ce pare a veni dintr-un discurs enigmatic (în sens antic). Impresia pe care ți-o face rămâne extrem de difuză și sfidează minima înțelegere. Pare a fi de o îndeterninare absolută, în ciuda unei materii verbale organizate sintactic. E unul dintre acele poeme impenetrabile ce se cer interpretate, chiar descifrate. Așa cum se întâmplă în fața unor astfel de provocări, trebuie descifrate, într-un text, interpretările înscrise în el. În acest sens, declarațiile limitate despre poezie ale lui Celan nu ne ajută prea mult.

Limbajul celei de-a doua părți a textului (strofele 3 și 4) se concentrează și se pierde în repetarea verbului „ar veni”. Parcă ar fi forma unei involuții ce se articulează în jurul unui cuvânt (o silabă): „om”. În germană („Mensch”) sună ca o șoaptă. Din câte ne putem da seama din traducerea lui George State, desfășurarea fonetică transformă limba tradițională într-o „spunere” reajustată. Timpul invocat nu e al nostru, e al poemului care l-a creat; el se structurează în limbă. Demonstrativul „acest” reorganizează compoziția elementelor silabice pentru a articula un limbaj, o vorbire. Am observat asta în majoritatea textelor poetice ale lui Celan. În „Tübingen, ianuar”, în vecinătatea măreții forme a imnurilor, poetul își croiește drum către adevărul poetic învățând să „bolborosească” („lallen”), să descompună cuvintele, „lal-ler”, să le recompună într-un nou „lallen”. Reducția nu se limitează la redefinirea semnificațiilor în cadrul idiomului: „atomii”

lingvistice capătă contur și se consacră forme poetice a discursului. Astfel, bălbăiala nu e, cum ne-am imagina, semnul distinctiv al unei alienări sau disoluții, un produs al limbii; epoca nu se reflectă în el. O limbă se poate constitui prin raportare la o logică perimată, cum ar fi cea a discursurilor imnice și religioase. În această optică, vorbirea silabică, fatalmente fragmentată, rămâne perfect potrivită vechii sacralității. La sfârșit, adverbul „iarăși” e desfăcut în două elemente. Regula descompunerii semantice e pusă în slujba transformării. Disilabicul e repetat („iară-, iară-); „zgomotul” cadent și insistent „șiși” inserează o alunecare semantică (am putea „citi” asta într-un registru subliminal: *închis, da, pentru totdeauna, pentru totdeauna*, ca „lalie” sau „bolborosire” („lallen”), repetate, închizându-se fiecare în sine și având un ecou identic. Repetiția provoacă, în ambele cazuri, un efect opus. Limba lui Hölderlin, dincolo de poet și dincolo de ce a fost poezia sa, spunând la sfârșit „pal” și „lak”, și-a găsit accentul definitiv în simpla figură a repetiției. Și, atunci, care sunt șansele unei *supraviețuirii*? Să încercăm să le determinăm recurând la o formalizare cvasiabstractă. Dacă am avea a și b, iar această reuniune a două calități excepționale ar fi, ca într-un experiment, puse la încercare într-o împrejurare deosebită, rezultatul scontat, c, obținut în urma transformării, poate fi dinainte cunoscut. Eventualitatea e aproape irealizabilă: n-am putea trece la o descriere de sine, adică la un autportret mascat? Caracterul ireal e accentuat prin iterație: dacă ar fi existat un om, în sensul plin al cuvântului, dotat cu toate calitățile ce fac din om un om (cum spunem despre Dumnezeu că e Dumnezeu), iar această ființă ar fi fost ineztratată, precum Hölderlin, cu o desăvârșită cunoaștere a marilor tradiții ale artei și înțelepciunii, atunci limba acestui om s-ar fi sfârșimat, atomizată în mii de elemente, o imagine a glosolaliilor primitive. În contextul speculativ și demonstrativ de mai sus, putem înțelege sintagma „barba la lumină” ca pe un oximoron, iar în „patriarhi” să vedem succesiunea strămoșilor în care strălucete tradiția radiind în rândurile stabile. Barba poate fi la fel de bine a unui evreu, a unui grec sau a unui creștin, dacă e vorba despre o știință ce se proclamă printr-un cuvânt autorizat și autoritar, răspândindu-și ideile într-o cascadă la fel de luminoasă pe cât de înșelătoare. Lumina disimulează; tenebrele dezvăluie. Conform cu logica unui text ce ia în considerare moștenirea la scară istorică, văzând-o, încă din titlu,

asociată cu perfidia (răutatea?, ticăloșia?), în optica unui refuz definitiv. Negarea e radicală și sistematică. Il auzim pe Hölderlin spunând „Pallaksch”, departe, indiferent dacă e vorba despre o acceptare sau despre un refuz. Silabele consonantice dau impresia că sunt superflue în poem; paranteza marchează această distanță îndepărtată; e vorba despre o referință explicită. Ne întoarcem în urmă ca să înțelegem cu mai multă precizie un viitor. Mărturia este elocventă. Pronunțând profeția aproape de o bornă a neîntoarcerii, poetul suab putea încă din timpul vieții, profetic în orbire, s-o fi opus chiar el propriei poezii imnice. N-a spus-o el însuși? Silabele unui delir n-au dat o formă adecvată nenorocirilor produse de eliberarea însăși și au anticipat cea mai radicală descompunere prin care a trebuit să treacă spre a le exprima?

„Tübingen, ianuar” datează din ianuarie 1961. Dualitatea iese la suprafață încă din titlu. Tübingen nu mai este orașul unde a studiat Hegel și a murit Hölderlin (1770-1843), ci locul unde, în 1943, a fost comemorat marele romantic german cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la moarte, în prezența celor mai înalți demnitari politici și culturali ai național-socialismului. Luna ianuarie este legată, în opera lui Celan, de Conferința de la Wannsee, unde a fost ratificată exterminarea, deja hotărâtă, a evreilor. Titlul formulează o opoziție: poezia se confruntă cu evenimentul; iar confruntarea trebuie să arate că nu e niciodată imposibil să-ți asumi un eveniment fără să te referi la el. „Ianuar”, spre a păstra cuvântul folosit de traducătorul român, are sens doar dacă îl punem în relație nu numai cu istoria ce l-a marcat pe Celan, ci și cu ansamblul opereii sale. Același cuvânt („Jänner” pentru „ianuarie”) apare la Georg Büchner, într-o frază din „Lenz”, pe care Celan o citează în „Meridianul”: „El: adevăratul [...] el al cărui «20 ianuarie mergea de-a lungul muntelui», el ...”; și, mai departe, în acest discurs, citarea și data capătă semnificație cu două texte pe care, de asemenea, le citează poetul: un catren din poemul „Voci”, ce deschide volumul „Gratii de vorbă” (1959) și „Conversație în munte”, prezentate drept întâlniri cu sine. „O dată și altă dată m-am legat de un «20 ianuarie», de «20 ianuarie» al meu./ M-am întâlnit cu mine însumi.” Fiecare poem, înainte de a fi datat ca atare, are înscrisă o altă dată: „20 ianuarie” al său. E adevărat, uneori Celan n-a fost citit! E de observat că spre acest centru cuvântului „Jänner”, a cărui formă, reținută de Büchner și Celan, e curentă în Austria,

deviază o întâlnire care, în acest loc, nu-l conduce pe cititor la Hölderlin, ci pe autor la el însuși, nu mai puțin maestru în stăpânirea calităților holderliene ale unei limbi nobile, devenită desuetă. Într-adevăr, germana creează ceva probleme, dar nu mai multe ca alta; e vorba despre a o traversa, în răspăr, într-un sens opus istoriei sale, ca să spunem așa. Obiectul se sustrage celui care ar vrea să vorbească așa cum a putut-o face altădată în acest loc, cu accentul grav pe care devine „Meridianul” îl distinge de cel ascuțit. E un esec și, astfel, o reușită paradoxală. Poetul actual, cu accentul ascuțit al actualității, urmează calea pierdută și interzisă, incluzând și lucrurile pe care se ferește să le spună. Asta schimbă tot. Bălbăiala stabilește baza, o modalitate de a repeta sancționând renunțarea la imediat, devenit impracticabil; poate așa a fost dintotdeauna. Mereu ești trimis la moarte, la o „abateră” ce include și neantul. Revenind la titlul poemului, „ianuar” nu este, prin urmare, o lună pur și simplă, ci valoarea numelui în limba amintirii. Reproduce, cu sonoritatea lui dură, ecoul abisului. „Tübingen, ianuar” deschide tensiunea ce se adâncește între loc și istoria lui, atâtea vreme cât nu-l desfaci în elementele sale, și un transfer pe care îl operează memoria exterminării. Numele locului, Tübingen, cuprinde „Bingen” (pe Rin), un oraș nu suab, ci renan, reconstrucție a unei filiații a istoriei lirice și germanice. Numele trimite la orașul natal al lui Stefan George, poet german, reprezentând, împreună cu Norbert von Hellingrath, nașterea, în secolul al XX-lea, a unei noi prezente a lui Friedrich Hölderlin, național și nietzschean. Topografia poetică se întâlnește cu oroarea istorică... Numele, cu tot ceea ce semnifică, își croiește calea smulgându-se din desemnarea obișnuită a unui oraș. Data sugerează o transpunere hibernală și posterioară, interpretând configurații noi, regrupându-se într-o sferă a căreia îi este centru. Luna Conferinței de la Wannsee, unde, în 1942, a fost luată decizia de pune în aplicare planul lui Heydrich, poetul o „vede” ca pe o stare de permanență a scrisului. Iar în primul cuvânt al titlului am putea vedea un soi de autocitare a utilizărilor lui anterioare. Un cuvânt de căpătâi. Interpretul nu e trimis la o suferință comună a umanității, la un fel de condiție universală și transistorică. El trebuie să se întrebă, mai degrabă, ce relație există între eveniment și idee, în ce mod ideea se propagă și se fixează în poezie. Celan explorează mijloacele ce-i permit să nu se alieze prin folosirea unei limbi, să nu

împărtașească o responsabilitate ce-i revine poemului. Operele mari sunt citate în fața tribunalului istoriei, la orizontul unui context ce era și el poetic. Se cânta cum se ucidea, simultan. Se cânta, de asemenea, ca să uciți mai bine, de numeroase ori chiar cu Hölderlin, chiar când poetul suab nu dădea, cu precizie, cuvântului „patrie” semnificația pe care i-o atribuia propaganda oficială. Contralimba pe care o construiește Paul Celan îl eliberează de constrângerile acceptate încă din epoca în care scria. Le evită; mai mult, și le apropiază pentru a le nega și a face din ele, până în cele mai mici detalii, ceva greu de identificat. Nu e suficient, dacă vrem să ajungem la capătul semnificației, să vorbim despre negație sau opoziție, nici chiar într-un sens al reconstrucției – dacă ideea e posibilă și necontradictorie. Niciun catharsis de acest tip n-ar putea fi gândit în comparație cu durerea impusă omului, plecând de la punctul de vedere al neîntoarcerii. Totul trebuie să fie reconstruit în perspectiva asta: literele, consoanele și vocalele, silabele. Dintru început, de la primul vers, o frontieră este depășită („Ochi con-/vinsi la orbire”). În lumea unde este intrusă cititorul, cecitatea măsoară distanța față de lumea vizibilă. Proximitatea cu lumea morților deschide posibilitatea de a reface limba. Coborârea în infern se face prin mijlocirea cuvintelor. Verticala ascendentă este înaltă ca o contralinie peste neant. Ea confirmă o forță a opoziției, în tensiunea celor doi poli, opunându-se pozițivității distructive a tradiției poetice. În acest proces, un rol central revine ochilor. Re-semantizarea își are obârșia în acțiunea ochiului, de la un punct îndepărtat. Ochiul sunt niște actori în acest domeniu separat de limbă, o instanță de veghe și de supraveghere în opera de refacere. E întotdeauna vorba despre limbă, numai despre limbă. Să spui înseamnă să știi să spui: să nu fii convins să spui împotriva voinței tale. O mișcare întreruptă, apoi reluată și ajustată; ochii corectează; în acest finit nocturn și îndepărtat, au puterea asta suverană de a arăta prin cuvinte, în cuvinte. Materia verbală se transformă sub efectul unei onomatopie transcendente. Discursurile nu lipsesc în acest domeniu: ele au întârit refuzul, făcând posibilă trecerea limbii de *cealaltă parte*, în acest „dincolo” deschis de o negație inițială decisivă. Persuasiunea pe care ele o exercită se clarifică în cuvintele care compun acest „dincolo”. Ca niște trecători, complici sau instigatori, cuvintele au purtat ochii până pe celălalt „part” al clariviziunii în orbire – departe de ziua și în apele unei noi treceri, cum am spune despre o armată că traversează un fluviu, despre un „a ajunge-de partea-cealaltă”. Mișcarea urmează o atracție, putem vedea în ea o veritabilă transcendță. Dacă „malul” celălalt a fost atins, cuvântul, prin cecitatea sa, se află în situația de a vorbi adevărat.

Cu certitudine, Chris Tanasescu, alias Margento, e un maestru al provocărilor. Cunoscut poet performer în țară, și cel puțin la fel de mult în Statele Unite ale Americii și Canada, unde își desfășoară activitatea de profesor de „discipline umaniste digitale”, la Universitatea din Ottawa, este și un neobosit și inspirat traducător. Ultima sa *Ispravă*, o antologie pe care o coordonează, despre care ne spune că este „asamblată computațional”, se numește „**Noi poeți «americani» poeți străini!**”/ „**«US» Poets Foreign Poets**”, publicată recent la Editura „frACTalia”. Din echipa de traducători au făcut parte Chris Tanasescu, Raluca Tanasescu, Marius Surleac. Alături de notele de subsol, cuvântul-înainte, scurtele biografii ale autorilor prezenți în culegere, analiza „grafurilor și expansiunea corpusului”, realizate de antologator, aparatul critic este asigurat de prezentările făcute de Antonio Patraș și Christopher Funkhouser pe coperta IV și de postfața lui Ion-Bogdan Lefter, „«Americani»,” adică «străini» sunt poeții toți sau Noi isprăvi ale lui Chris Tanasescu/ MARGENTO”. Criticul, eseistul, universitarul Ion-Bogdan Lefter ne atrage atenția asupra a „trei (dintre mai multe) chei de lectură”: „ca sondaj în poezia americană a perioadei, excurs practică într-o realitate literară vie, în plină efervescență; ca explorare din perspectivă preponderent teoretică a unor soluții diverse de generare și de asamblare a textelor; și ca nouă etapă în evoluția unui anumit autor, și anume Chris Tanasescu”.

Cartea cuprinde două capitole principale, poeziile sunt împărțite în două tabere distincte: „digitale” și „de pagină” („Digital poets”, „Page poets” – volumul este bilingv, în română și engleză); la acestea se adaugă un fascicul cu o preocupare mai veche a lui Margento, *poemul graf*. În „Explorări și expansiuni ale corpusului prin algoritmi ai poemului-graf” îl întâlnim și pe Șerban Foartă, mentorul spiritual al Editurii frACTalia (merită reamintit aici volumul său de versuri purtând același titlu).

Întorcându-ne la cele două categorisiri, probabil că vor fi unii cititori care nu-i vor „priza” pe digitali. Poezia experimentală, la fel cum se întâmplă cu muzica clasică contemporană, are un public destul de restrâns. Poezii digitale sunt niște *vrăjitori* ai computerelor, ai limbajelor informaționale. Atât autorii, cât și traducătorii au apelat la tot felul de algoritmi, aplicații, programe, ce unora le vor părea bizare: BigData, Botnik, GTR Language Workbench, Automate Spawning Perigram Reader etc.

cartea din colet

Violeta SAVU

US, Dada, Moinești cu mămăligă

Pentru cineva care nu este acomodat cu poezia computațională (recunosc, cu modestie: nu mă număr printre cunoscători), primul capitol este plin de tot felul de semne la prima vedere indescifrabile, arătând să zicem ca niște *rune* sau ca și cum în programul de editare s-a întâmplat ceva și computerul a generat erori (cărui editor nu i se poate întâmpla?!). Însă cine se va bucura de tentația jocului, nici nu-i nevoie să fie un inițiat pentru a ajunge la substanța poetică. Până la urmă, dacă săpăm mai adânc, câteva rădăcini le-am putea găsi și în caligramele lui Apollinaire, însă acelea erau grafice, cu contururi precise. Ceea ce nu se întâmplă, spre exemplu la Alan Sondheim, în poezia sa „zz”, un vers poate arăta așa: „beneath or within the tight, 11 / _ '1V _ '1' _ \1 / _ 111 /”, în traducere: „dedesubt sau înăuntrul strămei 11 / _ '1V _ '1' _ \1 / _ 111 /”. Mare psihic Alan Sondheim, codul său nu-i deloc complicat, poemul e de fapt o cimilitură grozavă, cititorul fiind indirect invitat să înlocuiască acel „cod” (echivalentul unor banale puncte de suspensie) cu un cuvânt. Dacă intuiția lectorului funcționează, distracția-i asigurată:

„Ești tot mai apropiat de Jennifer și de 11 / _ '1V _ '1' _ \1 / _ 111 / ' _ \1 / _ \111 / / ei? Te-ai topit în pielea lui Julu pentru totdeauna...”

Sigur că ne-am fi gândit, chiar dacă nu am fi citit aparatul critic menționat anterior, și la colaje, la Dada... Sau poate gândul ne va purta la E. E. Cummings, care se juca dezarticulând sintaxe, tăind cuvinte, deschizând paranteze interioare, inovând punctuația și așezarea în pagină etc. Cităm din poemul „AND 1925” (E. E. Cummings): „LISN bud LISN/ dem/ gud/ am/ lidl yelluh bas/ tuds weer goin/ duh SIVILEYEzum” („ASCULT ia ASCULTĂ/ afur/ siții/ ăș/ dă galbini/ ceo săi/ țivilIZAmnoi” (traducere de Constantin Abăluță și St. Stoescu). Iar la mIEKAL aND, avem: „Mân/ cai/ aș și-ngrădi/ na ei de mumă/ frumoașă ca crinii sume/ țiti” sau la David Jhave Johnston: „hélas, papirus/ urmă/ neadulmecată,

scâncete/ de mermoaşbetrân/ salvări lunecând-favuride/ bufnind în RVA./ astyanax”.

Dacă nu vă lăsați seduși de „poeticile combinatorice” (ceea ce ar fi, cred eu, o pierdere), antologia merită parcursă de orice iubitor de poezie. Antologatorul acordă poezilor *de pagină*, adică poeziei contemporane scrise în tehnicile tradiționale, un spațiu mult mai larg. Avem șansa de a ne familiariza cu opera unor autori care au în palmares premii internaționale; spre exemplu Charles Wright, Philip Levine, Gary Snyder sunt deținători de

Pulitzer. Cine nu a auzit oare de marele beatnik Gary Snyder?

Din selecțiile Charles Wright, am constatat că autorul utilizează metafore și simboluri, raportează partea la întreg și viceversa. La Philip Levine, imagistica bogată creează o atmosferă specială, folosind metafora și alegoria, sunt exprimate emoții, nostalgii sfâșietoare.

Să zăbovim puțin asupra inopinatului US, din titlul în limba engleză... Nu i-aș putea explica mai bine poli-semantica, fără *echivalent* în limba română, decât o face I.-B. Lefter: „Titlul românesc nu are cum să echivaleze ambiguitatea ludic-orgolioasă din englezește căci US-ul din «US» Poets Foreign Poets, marcat prin ghilimele emfactice, poate fi citit și ca semnalare a ariei de cercetare geo-culturală, ca «United States», dar și ca pronume personal, ca «NOI», «noi» cei din carte, deci nu doar «ei», americanii selectați, ci și Chris Tanasescu/ MARGENTO, autorul/ grupul/ «graf»-ul în care «ei» sunt absorbiți,

Martin Woodside, un prolific traducător, a „alcătuit două volume de poezie românească în traducere engleză: *Of Gentle Wolves*, antologie de poezie românească contemporană, și împreună cu MARGENTO, *Athanos & Other Poems*, un volum de poeme alese din opera marelui suprarealist Gellu Naum”. În creațiile sale, Woodside se distinge printr-o poezie narativă, lui îi place să spună o poveste, cochetând cu anecdota, frapând prin curajoasele asocieri dintre carnal și spiritual. Dintre poeziile *de pagină* mi-au mai atras în mod deosebit atenția Lyn Hejinian, Alice Notley, David Baker, John Taylor, G. C. Waldrep, Ilya Kaminsky, Rachel Galvin, Fady Joudah.

metabolizați, integrați”.

Este remarcabil faptul că Jerome Rothenberg a fost influențat de „diverse mișcări culturale, precum mișcarea dada, cultura indiană nord-americană, șamanismul lui Mircea Eliade, literatura japoneză, de legăturile sale familiale cu diverse comunități evreiești din Europa de est, precum și o gamă largă de poetici tribale”. Indubitabil, lui Rothenberg nu-i este străină deloc mișcarea Dada, are un cult pentru Tristan Tzara, e fermecat de Moinești și de ținutul Bucovinei: „trist în lumea lui/ sau în a ta/ el umblă ani pe lângă/ crinii economici/ explorează misterele pâinii/ un arhanghel de ceară/ stă pe limba lui/ mâinile lui reci uscate/ lipsite de apă/ în camera de sub camera/ unde stătea Lenin/ arome din Bucovina se-adună/ Moinești cu mămăligă/ brânza brânză/ petrol/ roșcatul leah/ ca un lup flămând/ lumea din visul lui e/ dada/ dada gheață/ dada pian/ dada oare/ dada lacrimi/ dada petala/ dada vanilie/ dada don quijote/ dada ured/ dada arhipelag/ dada farmacie/ dada sexenal/ dada dihotomic/ dada dicroic/ dada dicrotic/ dada didactic/ dada didelfic/ dada diluvial/ dada dingdong”.

Martin Woodside, un prolific traducător, a „alcătuit două volume de poezie românească în traducere engleză: *Of Gentle Wolves*, antologie de poezie românească contemporană, și împreună cu MARGENTO, *Athanos & Other Poems*, un volum de poeme alese din opera marelui suprarealist Gellu Naum”. În creațiile sale, Woodside se distinge printr-o poezie narativă, lui îi place să spună o poveste, cochetând cu anecdota, frapând prin curajoasele asocieri dintre carnal și spiritual. Dintre poeziile *de pagină* mi-au mai atras în mod deosebit atenția Lyn Hejinian, Alice Notley, David Baker, John Taylor, G. C. Waldrep, Ilya Kaminsky, Rachel Galvin, Fady Joudah.

Antonio Patraș a descris cartea drept „un eveniment editorial fără precedent în spațiul culturii noastre”.

„Noi poeți «americani» poeți străini!”/ „«US» Poets Foreign Poets” ne demonstrează că poezia poate fi și un joc, făcut nu doar din/ prin cuvinte, ci și unul cu *semne*. În fond, computerile pot fi programate prin utilizarea de *limbaje*. Academicianul Solomon Marcus spunea că „este de neimaginat traducerea în limbajul comun a unui text poetic sau a unei formule matematice”.

• Bianca Rotaru

N. 26 octombrie 1953, în satul Hârtop, comuna Preotești, județul Suceava. **Poet, publicist, politician, inginer.** Este fiul Savetei (n. Gavril), cooperatoare, provenind dintr-o familie răzeșească, și al muncitorului la Combinatul de Prelucrare a Lemnului din Fălticeni Ion Brăneanu, pasionat de istorie și de aritmetică și un împătimit jucător de șah. A copilărit în satul natal, devenit comună de sine stătătoare în 2004, începându-și studiile la Școala Generală Hârtop (1960-1968), unde principal mentor i-a fost profesoara de limba română Maria Filip, de la care a avut multe de învățat, inclusiv ca experiență de viață. După absolvirea clasei a VIII-a, a devenit elev al Liceului Horticol din Fălticeni (1968-1973, azi colegiu agricol), pe parcursul celor cinci ani de studii integrându-se nu numai în cerintele instituției, legate de programa școlară, ci și în mediul cultural fălticenean. Un rol hotărâtor l-au avut profesoara de limba română Olga Goiceanu, sub îndrumarea căreia a înființat revista **Începuturi**, în care a debutat în 1971, și profesorul Vasile Popa, de la Liceul „Nicu Gane”, mentorul lui Nicolae Labiș și conducătorul Cenaclului „Eugen Lovinescu”, cel care, între anii 1970 și 1973, l-a ajutat să înțeleagă mai bine poezia și modul de a scrie. Deși subjugat de literatură, a optat la absolvire pentru Facultatea de Horticultură a Institutului de Agronomie „Ion Ionescu de la Brad” din Iași (1974-1978), ale cărei cursuri le-a urmat, după ce mai întâi a trecut prin încercările cătăniei, fiind prima promoție cu un stagiu militar de 9 luni. În perioada studenției a frecventat Cenaclul literar-artist al Institutului

Personalități băcăuane

Dumitru Brăneanu

Agronomic ieșean, condus de scriitorul Stelian Baboi, în perioada 1976-1978 efectuând cu membrii acestuia mai multe turnee în localitățile Huși, Vaslui, Hârlău, Cotnari și oferind microspectacole în fața a sute de spectatori. Tot în acei ani a redebutat în paginile revistei **Opinia studențească** și ale ziarului sucevean **Zori noi** (1976), dar adevăratul debut îl consideră pe cel din revista **Ateneu**, care, în decembrie 2002, i-a publicat, la rubrica „Poesis”, grupajul alcătuit din poemele **Trist mai ninge în cuvinte, Ești steaua mea de ger, Milenium și Sunt acul firului de lumină**. Până la debutul editorial avea să mai treacă însă un sfert de veac, după susținerea licenței – cu lucrarea **Folosirea biostimulantilor în creșterea producției la măr** – trebuind să treacă prin furiile caudine ale agriculturii socialiste, în calitate de inginerșef valorificând cele învățate, în facultate și la cursurile postuniversitare de la Ștefănești și Băneasa (1981-1984), la C.A.P. Plopana, A.I.C.V.L. Odobești, S.M.A. Traian și C.A.P. Lipova (1979-1989), toate din județul Bacău. Evenimentele decembriste au dat peste cap planurile horticulturii legate de producțiile record și, în consecință, a schimbat taralele cu scaunul parlamentar, devenind deputat în prima Adunare Constituantă (1990-1992), cetățeniei din Circumscripția Electorală Nr. 4 Bacău încredințându-i și cel de-al doilea mandat, de data aceasta în Camera Deputaților

(1992-1996). Ca reprezentant al Grupului parlamentar al Frontului Salvării Naționale, în prima legislatură a făcut parte din Comisia pentru agricultură, silvicultură, industrie alimentară și servicii pentru agricultură și din Comisia pentru administrație centrală și locală, amenajarea teritoriului și urbanism, precum și din Grupurile parlamentare de prietenie cu Japonia, Republica Italiană, Canada și Republica Coreea, în timp ce în cea de-a doua, ca membru al Grupului parlamentar al Partidului Democrației Sociale din România, a fost ales secretarul Comisiei pentru agricultură, silvicultură, industrie alimentară și servicii specifice, având 7 luări de cuvânt în plen, 2 declarații politice și 3 interpelări. Deși în următoarele legislaturi nu s-a mai numărat printre aleși, a rămas aproape de instituția care l-a consacrat politic, îndeplinind atribuțiile de consilier parlamentar în intervalurile 1996-2000 și 2004-2008. Ales consilier județean în două legislaturi, a îndeplinit atribuțiile de vicepreședinte al

Consiliului Județean Bacău (2000-2004), responsabilitate în care a fost reinvestit și, din anul 2009 până în 2013, s-a ocupat în special de problemele specifice culturii, inițiind o serie de manifestări ce au culminat cu Festivalul „Toamna bacoviană – 130”, dedicată împlinirii celor 26 de lustri de la nașterea lui George Bacovia. Chiar dacă în aceste ultime două decenii a fost în permanență pe baricadele confruntărilor politice, inginerul nu și-a uitat profesia, iar poetul nu a lăsat de izbeliște condeiul. Primul și-a trecut, în 2002, cu brio examenele doctorale, obținând, cu lucrarea **Directii și modalități de dezvoltare a producției în societățile comerciale agricole**, titlul de doctor în agronomie la Universității de Științe Agronomice și Medicină Veterinară din București, iar cel de-al doilea debutând cu volumul **Suntem fii acestui timp etern** (Editura „Conexiuni”, Bacău, 2000), o primă ediție eșuată în parte, dar iute revizuită și îmbunătățită, cu un titlu ușor modificat (**Suntem fii acestui timp**) și sub egida aceleiași editurii (2002). Acestea au fost urmate de volumele de poeme **Însemnări de pe acoperișul vieții** (Iași, Editura „Junimea”, 2003), **Vară târzie** (Bacău, Editura „Casa scriitorilor”, 2006), **A obosit lumina** (Bacău, Editura „Ateneul Scriitorilor”, 2007), **Pe muchie de poem/On a poem edge** (idem, 2008), distins cu Premiul Revistei **Plumb**, **Pelerin la templul cuvântului** (idem,

2011) și de antologia cu același nume, propusă de Editura **TipoMoldova** din Iași, în prestigioasa colecție „Opera Omnia” (2011), **Metamorfoze** (Bacău, Editura „Ateneul scriitorilor”, 2012), **Condamnat la dragoste** (idem, 2013), **Gânduri din inima apei** (idem, 2015), **Destrămarea lumii** (idem, 2016), **Poeme pentru mai târziu** (Iași, Editura **TipoMoldova**, 2018). Lor li se adaugă **Monografia comunei Hârtop, județul Suceava** (Bacău, Editura „Ateneul scriitorilor”, 2007), la care este coautor, și prezența cu versuri în antologiile **Creatori din Moldova de Mijloc** (Bacău, Editura „Casa scriitorilor”, 2005), **Retrospective 2** (Bacău, Editura Fundației Culturale „Cancicov”, 2008), **Bacăul cultural – 600. Antologia Plumb**, 2008 (Bacău, Editura „Ateneul scriitorilor”, 2008), **Antologie de poezie română contemporană. Antologie de poezie roumaine contemporaine. Contemporary Romanian Poetry Anthology. Anthologie der Heutigen Rumanischen Dichtung** (Iași, Editura **TipoMoldova**, 2013) și **Sub semnul lui Bacovia: antologie pentru „măine și mai mâine”** (Bacău, Editura **Art Book**, 2015). Și-a exersat, de asemenea, condeiul, publicând poezie și articole pe teme culturale și social-politice în mass-media locală (**Imparțial, Deșteptarea**, în revistele **Ateneu**, **Cartea**, **Citadela**, **Conexiuni culturale**, **Dunărea de Jos**, **Meridianul cultural românesc** (unde este redactor-șef adjunct), **Parlament**, **Plumb**, **13 Plus**, **Spații culturale**, **Tecuciul literar-artist**, **Vitalru** și în ziarele **Azi**, **Cronica română**, **Curierul național**, **Evenimentul** ș.a. Membru fondator și secretar al organizației județene a PSD, este totodată fondator al Fundației „România – generația următoare”, al asociațiilor culturale „Stele românești” și „Octavian Voicu” (la aceasta fiind și vicepreședinte), precum și al Editurii „Ateneul scriitorilor”, pe care o coordonează ca director. În calitate de secretar al Cenaclului „Octavian Voicu” și de redactor al Revistei **Plumb**, se numără printre animatorii vieții culturale băcăuane, iar în aceea de membru al filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor din România (2009) și, din 2018, de președinte al ei, a sprijinit-o în obținerea unui sediu și a unor finanțări utile bunei desfășurări a activității. Pentru contribuția sa în plan literar și social a fost răsplătit cu **Diploma de excelență** a revistei **Cartea** pentru management cultural (2002), **Diploma de excelență** a Festivalului de Poezie „Avangarda XXII” (2004), Premiul filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor din România și al Revistei **Plumb** pentru poezie (2007) ș.a.

Cornel GALBEN

Mihai Buznea, premiat

Gala Premiilor U.Z.P.R. (Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România) pentru cele mai bune producții jurnalistice ale anului 2017 a avut drept egidă un adevăr care se cere respectat: „Limba română, întregitoare de neam”. Dintre cele 17 trofee adjudecate, unul a revenit gazetarului băcăuan Mihai Buznea, la categoria „Presă scrisă”. Felicitări! Revista UZP 11/2018 reproduce o povată dată de concitadinul nostru: „Nu vă grăbiți spre piscurile înalte ale bresle! Urcați cu temeinicie treaptă cu treaptă dacă doriți și dacă veți fi îndreptățiți să ajungeți la înălțimile dorite. Răbdarea, munca și eforturile sunt principalele condiții ale longevității în presă”. (I. D.)

Erată

Dintr-o greșeală de corectură, textul „Leon D. Levițchi – un Nume-Semn” (*Ateneu*, sept. 2018, p. 20) a apărut cu reluarea ultimului paragraf. Ne cerem scuze autoarei articolului și cititorilor.

o Bianca Rotaru

Un geniu loci al județului Bacău și al țării

Mulțumesc Domnului Primar și colegilor Domniei Sale pentru faptul de noblețe pe care mi-l arată, numindu-mă *Cetățean de onoare al comunei*. Ceea ce-mi acordați DV. astăzi este foarte mult, căci peste onoare nu știu ce s-ar putea adăuga. În înțelesurile ei multiple, onoarea presupune aspirația cea mai înaltă din om de a descoperi răsfrângeri ale divinității în făptura trecătoare. În cazul meu, medic și profesor universitar, e vorba de corectitudinea de o viață în lupta împotriva Răului pe care-l constituie alterarea fizică, sufletească ori mintală a omului, corectitudine ridicată, după puteri, la ceea ce vrem cu toții să se numească virtute. E definiția dată corectitudinii de marele nostru jurist Istrate Micescu. Pe de altă parte, ca scriitor-artist, sper ca onoarea să-mi fi fost extrasă din consacrarea întregii mele vieți slujirii frumuseții înălțătoare din trupul, sufletul și mintea ființei umane, a lumii care ne-a fost dată și a reflectării universului în desăvârșirea lui. Onoarea s-a îndreptat totdeauna spre sfințenia din sufletul omenesc, așezând-o deasupra vieții materiale, perisabilă prin firea lucrurilor. Punctul ei suprem, aproape supraomnesc, dar posibil, stă în jertfă. S-o caute fiecare unde crede! S-o caute în tăcere și fără ostentație!...

Burdusacii și Răchitoasa au constituit o permanență în sufletul meu, cu bucuriile și durerile pe care le-au presupus. Le-am slujit cu armele mele, numite mai sus, dar și cu cercetarea vechimii acestor așezări, grație instrumentelor specifice acestui demers, pe care le-am privit cu toată seriozitatea. Ele au ca subiect – e și firesc – istoria Burdusacilor, atestați pentru întâia oară, indirect, ca „Opriseștii de Jos”, în anul 1452, și nominal în anul 1555. Vechime emoționantă!

Punctez două realități extrem de importante:

1. Capul Dealului de la Burdusaci este o așezare eneolitică, aparținând Culturii Cucuteni, faza A, mileniiilor 4 și 3 î.H., necercetată arheologic.

2. Biserica „Sfinții Voievozi”, atestată documentar în 1487 (cea mai veche biserică de lemn din Moldova), se dărâmă sub ochii noștri... Fiecare bucată de zid când cade „pe deal, la Cimitir”, îmi lovește, prin ecou, sufletul la București... Înălțată în vremea lui Ștefan cel Mare, domn al Moldovei între 1457 și 1504 – te cutremuri! Deasupra ușii de intrare se păstrează și astăzi, din nefericire expusă la acțiunea distrugătoare a soarelui, încadrată într-o torsadă monoxilă, o inscripție de foarte mare însemnătate atât prin faptul că atestă vizitarea Bisericii de către Vasile Lupu, domnitor la Moldovei între 1634 și 1653, cât și prin numele enoriașilor de pe acele timpuri. Cel ce scrie aceste rânduri, născut la Burdusaci dar trăitor în București de peste 60 de ani, a cumpărat în urmă cu mai bine de 40 de ani, de la gaterul din Răchitoasa, șase scânduri masive de stejar, pentru ca, lucrând adecvat, să protejeze ca obloane inscripția. Scândurile se află și astăzi (?) depuse în Biserica. Niciun tâmplar al locului nu s-a învrednicit să ducă la bun sfârșit inițiativa. Obloanele urmau să apere aceste prețioase elemente de artă veche românească, să fie închise cu un lacăt, cheile putând fi cerute de cei interesați de la paraccliserul ce-și are casa alături. Dumnezeu să-i odihnească, dat fiind faptul că între timp s-au dus acei consăteni... Iată textul inscripției, foarte importantă prin atestarea vizitei voievodului și pentru onomastica acelor vremi: „I. H. †. Cu numele Tatălui, cu ajutorul Fiului și Duhului Sânt, amin. Aciastă

Nimic nu pare lipsit de sens în gestul Primăriei comunei Răchitoasa, județul Bacău de a-i acorda academicianului Constantin Dimoftache/ scriitorul C. D. Zeletin titlul de *Cetățean de onoare al comunei*. Este primul localnic care primește această distincție (C. D. Zeletin s-a născut la 13 aprilie 1935 în satul Burdusaci, din această comună), într-un an când izbutim să arătăm mai altfel că ne prețuim valorile și că identitatea națională se întemeiază pe identitatea locală. (Sorin Brașoveanu, președintele Consiliului Județean, l-a numit pe scriitorul și omul de știință C. D. Zeletin o prețioasă comoară a locurilor.)

Starea sănătății nu i-a permis să părăsească Bucureștiul, dar mi-a dictat prin telefon textul de mai jos (inițial îi cerusem un mesaj convențional), pe care l-am restituit duminică, 14 octombrie, dragilor săi concetățeni. (I. D.)

sântă beseseacă s-a făcut cu hramu Sântii Arhangheli Mihail i Gavreil. Vă dnăi* lo Vasilie Voevod pomeni Gospod; N. Ionașco, Toader Zeletin, Anasonia, Parasca, fiica, Ion Musta, Danat, Ivașco, Savin, Toderică, Anița, Tofana, fiica, Nasonica, Vasilia, Ion Stratul”. (*Ambiguitate în decriptarea textului: *vă dnăi* ar putea însemna „am văzut-o“.)

E momentul, socotesc, să menționez contribuțiile mele originale în stabilirea etimologiei (care au avut ecou în mediile specialiștilor) a două toponime: Burdusaci și Colonoasa. Răchitoasa rămâne legată de familia mea prin câteva nume, pe care cred că e necesar să le amintesc. Întâiul ar fi *Gheorghe I. Palade*, stareț al Mănăstirii Răchitoasa sub numele de *ieromonahul Gherman*,

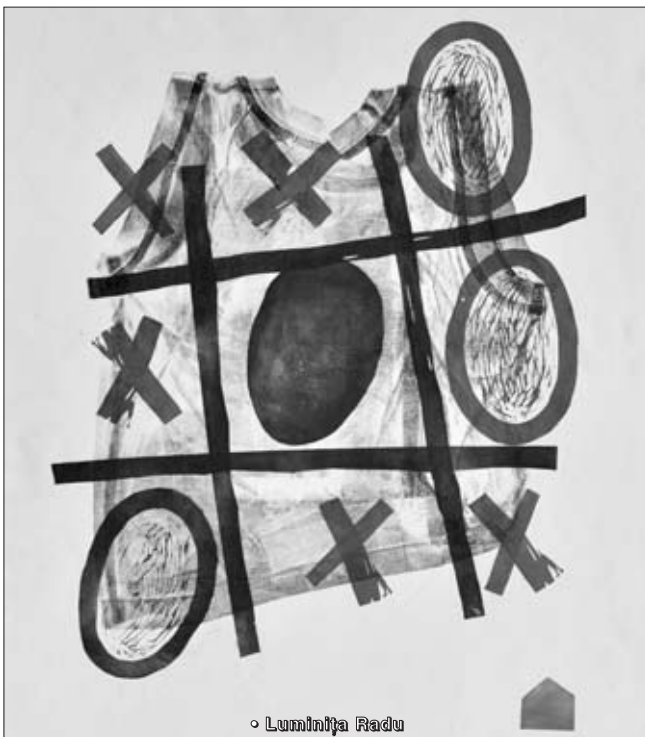
trăitor în prima jumătate a secolului XIX. (Copil, vizitând Mănăstirea după cutremurul din 1940, încă se păstrau în pictura murală crâmpeie din portretul lui, deteriorate.) Ieromonahul Gherman a luat pe lângă el nepotul de frate Gheorghe I. Palade (1854-1928) când a rămas orfan de mamă, nepot care, după ce și-a făcut primele trei clase la Răchitoasa și a urmat Seminarul, a devenit preot, păstrînd o viață Săndreștii, județul Tutova (azi, comuna băcăuană Motoșeni). El este bunicul marelui savant GEORGE-EMIL PALADE (1912-2008), primul român laureat al Premiului Nobel (1974) pentru Medicină... Azilul de alienați de pe lângă mănăstire era vizitat, în scop științific, de un alt unchi al meu, ALEXANDRU N. BRĂDESCU (1860-1917), care, după studii în Elveția, Franța, Belgia și Scoția, a fost primul profesor universitar de psihiatrie al Facultății de Medicină din Iași și cititor al Așezămintelor Socola. I-am consacrat o carte. Apoi, un frate al bunicii mele după tată, DR. CEZAR BRĂDESCU (1890-1957), a fost medic la Răchitoasa, după care, făcând specializare în stomatologie, a fost primul medic stomatolog al Bacăului, care până atunci nu avea decât „dentiști”, adică tehnicieni dentari.

Domnule Primar, iubii consăteni, nu pot încheia fără să-mi exprim înainte de toate părerea de rău de a nu fi putut lua parte la acest eveniment pentru comuna Răchitoasa și pentru satul Burdusaci; părere de rău cu atât mai apăsătoare cu cât mă privește... În al doilea rând, nu pot să nu-mi exprim adăna mulțumire pentru bunăvoința fără de nume a colegului meu, dl conf. univ. dr. Ioan Dănilă, figură reprezentativă și vibrantă a învățământului nostru universitar, de a mă înlocui și a-mi face un scurt bilanț al vieții mele cărturărești și creatoare, acum la vârsta de aproape 84 de ani... O viață împărțită între știință și artă, o viață lipsită de vacanțe, în sensul strict al noțiunii. În venirile mele la Burdusaci, aduceam cu mine cele ale scrisului: poezie, eseistică, filologie etc., în răstimpuri examinând și chiar tratând, ca medic, consătenii suferinzi. Iar la București, în Catedra de biofizică a Facultății de Medicină „Carol Davila”, rămânând seara singur, în întinericul necesar al laboratorului de citospectrofotometrie, concentrat în conul de lumină al prietenei mele de-o viață, veioza, lucram la recrearea în românește a operii beletristice integrale a lui Michelangelo Buonarroti ori a „Florilor răului”, de Charles Baudelaire, ca să nu citez decât două nume: unul italian și unul francez, dintre sutele pe care le-aș putea cita...

În pauza concertelor – să zicem, de vioară –, virtuozul George Enescu se retrăgea în cabină și folosea până și cele 15 minute ale pauzei, aplecat asupra partiturii compozițiilor proprii: mereu mai găsea ceva de modificat. „Mă odihnesc de muncă prin altă muncă!”, răspundea senin celor ce-l surprindeau... Îndrăznesc și eu – păstrând distanța cuvenită! – să răspund ipoteticului răchitoșean sau burdusăcean care m-ar întreba – chiar astăzi! – ce fac: „Mă odihnesc din muncă prin altă muncă! Pe celelalte – le știu numai bunul Dumnezeu!”

Vă urez tuturor sănătate și lumină sufletească!

C. Dimoftache-Zeletin
București, 13 octombrie 2018

◦ Luminița Radu

În 1996, Alan Sokal, profesor de matematică la University College London și de fizică la Universitatea din New York, a trimis revistei academice *Social Text* un articol cu titlul „Transgresarea granițelor. Spre o hermeneutică transformativă a gravitației cuantice”, în care susținea că gravitația cuantică are efecte politice progresiste. Persuasiv, acesta afirma că este nevoie de o matematică a emancipării, de o știință eliberatoare și postmodernă pusă în slujba progresului politic. Universitari englezi renumiți au primit cu aplauze revoluția anunțată de Sokal în... matematică și politică. Numai că, după ce corul savanților aplaudă și-a făcut... datoria, Alan Sokal a publicat un articol în care spunea că totul a fost o farsă zămisliță din citate contradictorii, grave de nonsens, puse cap la cap și aruncate în dezbatere pentru a demonstra ignoranța redactorilor revistei, dar și pe cea a unor universitari care trăiau, amorțiți de gloria științifică și de lenea intelectuală, în coconul lor de savanți.

Istoria se repetă. Uneori, această repetare are accente de comedie. În 2010, cunoscutul filosof Bernard-Henry Lévy a publicat „De la guerre en philosophie”, în care, între altele, spunea despre Kant că este o „făcătură abstractă”, un ins „complet nebun”. Nimic nou în materie de intoleranță față de Kant. Nietzsche, ne amintim, spunea despre filosoful din Königsberg, în „Dincolo de bine și de rău” (Cluj-Napoca, Editura ETA, 1993, p. 19, 41, 49), că este „un creștin

Ion FERCU

șoaptele nuanțelor

Sub plapuma
lui Kant (I)

perfid”, „cel mai strâmb schilod al noțiunilor care a existat vreodată”, un filosof care i-a înșelat pe germani cu filosofia sa „a ușilor din dos”... Numai că, în vreme ce Nietzsche demolează sprijinindu-se exclusiv pe autoritatea sa filosofică, Bernard-Henry Lévy utilizează în agresivul demers anti-kantian (și) ideile lui Jean-Baptiste Botul, un filosof-ficțiune inventat de jurnalistul Frédéric Pagès, de la săptămânalul satiric „Le Canard Enchaîné”. Un filosof-ficțiune a cărui semnătură se află pe (mini)volumul „Viața sexuală a lui Immanuel Kant” (ediție critică de Frédéric Pagès, *Thousand One Nights*, 1999), apărut și la noi (București, Editura *Humanitas*, 2002, 112 pagini). Sub „acoperirea” fictivului Jean-Baptiste Botul, căruia i-a creat un curriculum vitae credibil pentru cei grăbiți în demersul documentării, Frédéric Pagès, pornind de la unele trăsături caracteriale, temperamentale și atitudinale devenite legendare pentru biografia kantiană, zămislește, răstălmăcind cu talent, o butaforie care poate crea iluzia unui decor autentic, atins de patină filosofică seducătoare

(pentru unii...). În creuzetul cu elemente reale ale ființării kantiene sunt topite născociri, cu vădită intenție de a duce în eroare. Pus în fața evidentei, Bernard-Henry Lévy a recunoscut că a fost victima unei farse „atăt de bine manipulată”, dar, apelând la mecanismele de apărare ale Eu-lui, a amintit un șir de victime celebre de acest gen, în istoria filosofiei, literaturii, artei și științei.

Frédéric Pagès, jurnalist și scriitor, nu este străin de spiritul autentic al cugetării filosofice. Poate tocmai de aceea s-a spus insistent, și după acest episod-farsă, faptul că filosofia este ceva mult prea serios pentru a fi lăsată pe mâna... profesioniștilor.

Interesant este că, în 2002, publicând acest (mini)volum, editura *Humanitas* nu și-a avertizat cititorii cu privire la faptul că Jean-Baptiste Botul este o ficțiune. Probabil a mizat pe faptul că toți cititorii sunt deja în cunoștință de cauză... Mai mult, respectând o ediție franceză a lucrării, lui Jean-Baptiste Botul îi este prezentată biografia, fiindu-i realizat, în preambulul volumului, un portret de Socrate con-

temporan: „De tradiție orală, Botul nu a lăsat nicio scriere filosofică. N-au rămas de pe urma lui decât transcrieri ale conferințelor sale, cuvinte de spirit, conversații ocazionale”. Cu accente persuasive, Frédéric Pagès realizează o PREZENTARE (op. cit, p. 5) a problematicii volumului. Pe scurt, Botul ar fi susținut, în 1946, în Paraguay, cinci conferințe „neobișnuite”, publicul fiind format din emigranți germani care au fondat aici o colonie: Nueva Königsberg. Locuitorii coloniei, „kantieni integriști”, trăiau aoida filosofului german. Se îmbrăcau asemenea lui, mâncau aoida lui, făceau aceleași plimbări legendare kantiene (cu ore și trasee fixe). Provocarea pentru ficționalul Jean-Baptiste Botul era grozavă. El trebuia să clarifice pentru coloniști o problemă esențială. Zice Frédéric Pagès: „Ca să spunem lucrurilor pe nume, dacă și Kant a trăit în cea mai desăvârșită castitate, atunci întreaga comunitate neokantiană care decide să-și impună această regulă de abținere este sortită dispariției prin extincție naturală. Dar pe de altă parte, relevând existența

unei vieți sexuale la Kant, conferențiarul risca să știrbească legenda poleită a Magistrului și să se vadă acuzat de revizionism”. (*ibidem*, p. 7) Frédéric Pagès sugerează că Jean-Baptiste Botul ar fi urmat cursuri la Sorbona. În acest context, el notează faptul că Victor Delbos, profesor la Sorbona, intrând în posesia textelor lui Botul, a decis să rupă orice relație cu fostul său elev, acuzându-l că „întinează reputația unuia dintre cele mai mari genii ale umanității”. (*ibidem*) Numai că Victor Delbos, filosof și istoric al filosofiei, trecuse în eternitate în 1916... Cu atât mai caraghioasă este capcana în care a căzut Bernard-Henry Lévy... Pentru ca perdelele de fum să fie și mai eficiente, jurnalistul francez precizează, într-o „Notă asupra ediției și traducerii”, că aceste conferințe, scrise/ rostite în germană, traduse apoi în spaniolă și engleză, „nu au fost găsite până acum”. (*ibidem*, p. 11)

În esență, spune Frédéric Pagès, Jean-Baptiste Botul i-ar fi mărturisit unei prietene, Fernande B., într-o scrisoare, faptul că „sexualitatea lui Kant este calea regală care duce la cunoașterea kantianismului”. (*ibidem*, p. 8) Aceasta ar fi și tema majoră a volumului amintit care, pentru a fi cât mai credibil, este așezat și sub auspiciile unui motto interesant: „Oricine promite să izbăvească umanitatea de încercările sexualității va fi întâmpinat ca un erou”. (Sigmund Freud, *Scrisoare către Ernst Jones*).

Eugen SFICHI

Epigrame

Unui arivist

Treci, prin funcții tot mari
Și cu-alura ta de leu,
La televizor ne pari...
Teleleu.

Unui epigramist
plagiator

Ca umorist ești enigmatic:
Deși ai copiat din toți
Doar poante bune, tot nu poți
Să fii simpatic.

Din culisele unei
guvernări

Ești atât de fericit
În fotoliu tolănit,
Că nu-ți faci nici astăzi treaba,
Secretar de stat... degeba

La vremuri noi...

Dintre medicii aduși
În oraș, la datorie,

Doar chirurgul azi mai știe...
Să se poarte cu mânuși.

Greierile și furnica,
fabulă

Cântă încă zi lumină
Și e ziua tot mai mică,
Nu s-ar duce la vecină
Însă foamea îl...furnică

Reclama
unui insecticid

Noi producem o capsulă
Ce stârnește interes
Și combate cu succes...
Chiar și musca pe căciulă.

Realizatorului
unui program
de revelion

Tacticos ai pus la cale
Replicile unui show,
Dar în poantele matala
Numai anul este nou.

Luminița Radu

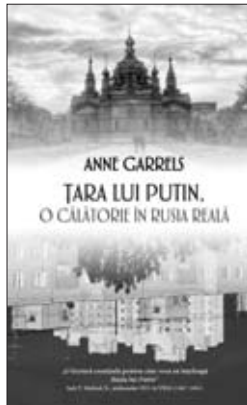

cartea străină

Ionel SAVITESCU

Țara lui Putin

Situația se îmbunătățește abia în 1953, odată cu moartea lui Stalin. Așadar, primul contact cu Celeabinskul s-a petrecut în 1993, dar până la această dată Anne Garrels călătorise deseori în Uniunea Sovietică, apoi în Rusia, în calitate de jurnalist și corespondent la **Radioul Public Național** american, la Moscova. Fiind o regiune închisă pentru străini, alegerea Celeabinskului este absolut întâmplătoare, dar este atrasă de continua devalorizare a unui puternic centru industrial cândva renumit în toată Uniunea Sovietică. Ce s-a întâmplat după 1990 este aidoma cu situația din multe alte țări ale fostului lagăr socialist, inclusiv din România: „**În timp ce Occidentul și echipa lui Elițan au susținut necesitatea campaniei de privatizare, pentru a pune bucuriile țării în mâinile poporului care putea lucra cu ele, majoritatea rușilor n-au văzut altceva decât licitații închise și misterioase, afaceri ascunse, înșelătorii, infracțiuni stradale și ridicarea unui grup de oligarhi privilegiați și extrem de bogați, mulți dintre ei datorându-și puterea economică fondurilor ascunse ale Partidului Comunist**” (p. 16). Se trăiește, astfel, într-o continuă tensiune și demoralizare: corupția generalizată, inflația galopantă, pierderea slujbelor, a economiilor, toate au contribuit la adâncirea nesigurății vieții. În aceste condiții familia rusească are de suferit, deși Vladimir Putin dorește o familie rusească

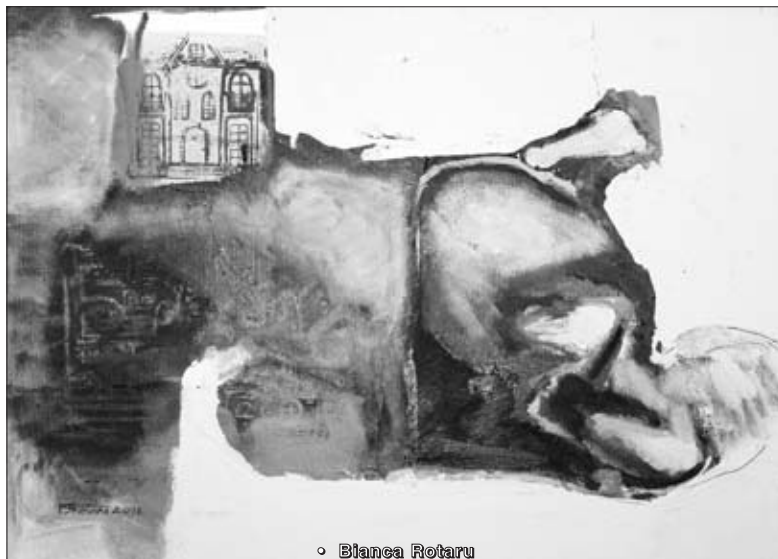

extinsă, stabilă, eventual cu mulți copii. Ce caracterizează Rusia actuală este o scădere demografică îngrijorătoare: un teritoriu uriaș (de la Urali la Vladivostok populația este rară, deși se acordă facilități tuturor celor care se stabilesc în Siberia), slab populat, iar speranța de viață scade, încât Rusia se va confrunta cu grave probleme de viitor: forța de muncă, garantarea pensiilor, completarea contingentului militar. În plus, plaga alcoolismului se extinde făcând ravagii în rândurile bărbatilor, care mor înainte de 55 de ani. Situația sistemului sanitar la Celeabinsk este deplorabilă: un spital vechi din anii '30 ai veacului trecut, lipsa dotărilor moderne, a medicamentelor de bază, slaba pregătire a medicilor: „**Se găseau câțiva specialiști de talie mondială la Clinica din Kremlin sau la alte spitale care se ocupau de obicei de elita Partidului**

Comunist, dar medicul obișnuit nu era mai bine pregătit decât un asistent medical” (p. 95). La sate asistența medicală este și mai tristă. Celor în vârstă li se spune: „**Ești bătrân, ce mai vrei?**” (p. 101). Medicul Alexandr Vlasov, expert în medicină legală, a descoperit în împrejurimile Celeabinskului osemintele a câteva sute de oameni uciși de KGB în 1938. Cercetările sale au fost sistate la intervenția poliției politice. O altă plagă a Celeabinskului o constituie dependența de droguri, încât anual peste 70000 de ruși mor din cauza abuzului de stupefiante. Tineretul școlar din Celeabinsk este interesat de materiile performante, de lecturi, de muzică, de căutări pe internet, de limbi străine. Mulți elevi visează să studieze la Moscova sau la Sankt-Petersburg, apoi în Marea Britanie și SUA. Se observă și la Celeabinsk o protecție a studenților cu plată, care aduc astfel bani la Universitatea locală, acceptați chiar dacă nu promovează examenele. Tot mai mulți tineri ruși refuză să facă armata, deși Vladimir Putin depune eforturi susținute pentru modernizarea și dotarea armatei ruse. Evitarea armatei se aranjează cu medicii, cu comisia de recrutare; apoi antrenamentele dificile, corupția, bătăile din partea superiorilor determină pe mulți tineri ruși să evite stagiul militar. Războaiele din Afganistan și Cecenia au știrbit prestigiul armatei ruse. Ajunul Anului Nou 1994 o surprinde

pe Anne Garrels la Groznai (Cecenia), unde asistă la pătrunderea armatei ruse în capitala cecenă: „**Invazia a fost atât de prost organizată și soldații ruși atât de prost echipați și instruiți, că, spre surpriza lor, cecenii au distrus primele coloane de tancuri care au intrat în oraș. În zori, când am ieșit afară, a fost un măcel. Soldații ruși carbonizați zăceau pe marginile drumurilor. Tancurile lor, blocate pe străzile înguste, au fost arse complete, de multe ori chiar de focul camarazilor**” (p. 150). După '90 Rusia, la câteva decenii de ateism și persecuție a Bisericii, a slujitorilor ei și a credincioșilor, revine la credința ortodoxă: „**Unii au susținut că natura mistică a credinței ortodoxe, combinată cu ierarchia ei rigidă și alianța de lungă durată cu un stat despot, a contribuit la formarea unei populații înepoiate și supuse**” (p. 137). Astăzi, în Rusia sunt recunoscute patru religii tradiționale: islamul, iudaismul, budismul și ortodoxismul. În ceea ce privește libertatea de exprimare, aceasta s-a dovedit a fi o himeră. Dintre toți protestarii și oponenții lui Vladimir Putin, numai Alexei Navalni este în viață, restul sfârșind asasinat: „**Experimental Rusiei cu libertatea presei a fost scurt... Putin s-a exprimat clar că nu va permite criticile la adresa lui și a celor din cercul lui**” (pp. 204-205). În sfârșit, Celeabinskul și orașele limitrofe Snejnisk și Ozersk au devenit locul de naștere a programului nuclear sovietic. În 1945, Stalin a ales Celeabinskul (devenit în curând „**cel mai contaminat loc de pe planetă**” (p. 213) drept centru al cercetării nucleare și al fabricării primei bombe atomice sovietice, măsură care a dus la infestarea zonei cu radiații nocive, la poluarea râului Techa, a solului, a oamenilor care lucrau la programul nuclear și a localnicilor. Ultimele două capitole sunt consacrate posibilităților de schimbare a vieții în Rusia actuală și a limitelor dezvoltării ei. Ce s-ar putea adăuga? Doar că această carte încununează o activitate de patru decenii, timp în care Anne Garrels a vizitat Uniunea Sovietică și Rusia de nenumărate ori, scriind reportaje ce au surprins viața reală a unei țări în profundă schimbare.

* Anne Garrels, „Țara lui Putin: o călătorie în Rusia reală”, traducere din limba engleză de Liliana Pelici, București, Editura Rao, 2017, 252 p.

o Bianca Rotaru

POLONIA

Stanislaw Leon Popek

Stanislaw Leon Popek s-a născut la 20 februarie 1936 la Korytn, ținutul Zamojszczyzna. Este profesor titular de psihologia diferențelor individuale, psihologia capacităților, a creației și artei. A studiat Educația artistică, Istoria artelor, Pedagogia și Psihologia. Din anul 1958 a fost profesor de Educație plastică și muzicală la liceele pedagogice din Lesna Podlaska și Zamosc – 1958-1963. De asemenea, a lucrat la Centrul Metodic Regional de pe lângă KOS din Lublin, ca șef al Secției Plastice – 1963-1969, iar în anii 1969-1972 a lucrat ca șef al Grupului Liceelor de Cultură Generală. De la momentul obținerii titlului de doctor în psihologie (1973), a trecut – și continuă să lucreze și acum – la Facultatea de Pedagogie și Psihologie a Universității „Maria Skłodowska Curie” din Lublin (UMCS); în anii 1979-1982 a fost și prodecan aici, iar în anii 1982-1984 a

îndeplinit funcția de director al Institutului de Psihologie. În perioadele 1982-1984 și 1990-1996 a fost decanul Facultății de Pedagogie și Psihologie a UMCS, iar între anii 2003 și 2006 a fost rectorul Școlii Superioare de Științe Umaniste și Științe Economice „Jan Zamojski” din Zamosc. Este poet și scriitor, membru al Uniunii Literaților Polonezi. A publicat printre multe altele culegeri de poezie: „Dimensiunile Timpului”, „Spre țărmurile Styxului”, „Venus culcată”, „Triptic cu Arhanghelul Mihail”, „Păsărilor albastre”, „Tablouri romane”, „Măști de călătorie”, „Grădinile de argint”, „Polipticul Timpului”, precum și volumul de povestiri „Vise din turul tăcerii”.

Creațiile sale au fost publicate în câteva zeci de almanahuri și reviste, în limbile polonă, flamandă, rusă și română.

Între anii 1998 și 2002 a fost președintele Secției Lublineze a Uniunii Literaților Polonezi. De asemenea, este membru de onoare al Asociației Poloneze a Creativității și al Societății „Prietenii artelor frumoase”.

De peste 50 de ani se ocupă cu artele plastice, perioadă în care a organizat 45 de expoziții individuale în Polonia și în străinătate. Este laureat a 7 premii pentru știință ale Ministerului Științei și a 6 premii pentru artă (plastică, literatură). A fost distins cu *Crucea de Argint* și *Crucea de Aur* pentru *Merite*, precum și cu *Crucea de Cavaler* al Ordinului „Renașterea Poloniei”.

1. Meditații în umbra maștrilor

Aceste zile atât de scurte și vântul în săgetare răsucea umbrele, iar prin vis sosea Norwid, oprit în meditația asupra Lumii. Iar Lumea conduce iarăși fiii dinainte undeva sub zidul neizbânzilor. Dar trebuia să fie atât de frumos când Timpul intrase în veacul douăzeci și unu, la ceasul împelzimirii sensurilor. Se tulbură ochii de fumul conștiinței iar gloantele războaielor dinainte înmulțesc mormintele în dumbrăvi. Și trebuia să fie atâta liniște iar Domnul avea să vegheze asupra copiilor. Iar tu, Krzysztof Kamil, ce spui de astea, Tu, cel căzut printre ruinele Varșoviei? Atât de tânăr...

xxx

În anumite clipe Omul aruncă căpăstrul pe gât și strânge hățurile de trupurile tremurătoare a tot ce viază. Flămând de atâta ură atarnă ștreangul spânzurătorilor până la tavanul stelelor și cu o singură împușcătură vrea să fătuiască Lumea În afară de sine. De aceea avem Veacul de Aur, iar în el sunt înnebunite dorințele, neostoita sete de sânge și rugăciunile în genuchi dinaintea Domnului, ca să treacă de partea noastră. Sticlesc colții lupilor într-un fals surăs. Lumea a închis cercul până la vremea sălbăticiei.

Lublin, 31.08.2014

2. Scriu

Scriu pentru vânt, pentru foșnetul ploii, pentru furnici, pentru apa râului, pentru spațiul păsăresc,

pentru nisipurile auri, pentru streșini și păienjenii, scriu pentru frumos și pentru negrul pământ mănos, pentru dulapul vechi, pentru sertare scriu, pentru scriere scriu, pentru toamna colorată, pentru caraghioșii ciudați ascunși în halucinații, pentru câmpuri nesemănate și pentru spațiile îngălbenite. Uneori scriu de asemenea contra suferințelor, pentru florile îmbobocite, pentru liniștea serii, când Soarele cade rugându-se la Domnul. Poate Domnul va asculta aceste rugăciuni timide îngrijorate de soarta Lumii. Și pentru gânditori scriu, pentru lumina sufletului meu și pentru mine însumi scriu, pentru liniștea singuratică, pentru ascunderea în viziuna uitării, unde cade umbra mea, unde nimeni nu mă aude.

Scriu pentru că este odihna mea, este pulsul vieții mele, existența mea pământescă.

Lublin, 15.04.2014

3. Patria mea

Copacul a dat drum la rădăcini ca adorație a Pământului meu Independent de e mai bogat ori mai sărac, mai verde ori mai înzăpădat, mai întunecat ori mai luminat, mai plin de viață ori mai secăt, așa cum este el, așa cum îl avem, fără nevoia de alegere, fără gânduri de schimbare pe diamantele Lumii.

xxx

Căci Patria Mea sunt cele mai frumoase lanuri nesemănate, sunt luncile cele mai verzi și păpurișurile de la iazuri, sunt foșnetele muzicale ale vântului, existența puternicelor dumbrăvi, zâmbetul fericit al pruncului, cântul ciocăriei

primăvara și vorbirea ca o șoaptă a rugăciunii. și închinarea de prietenie chiar și pentru un străin...

xxx

Așa a fost Patria mea cu toată înrobirea și marea de sânge...

Astăzi este liberă, dar Omul este Lup pentru Om, căci fiecare, separat, construiește propriul Turn al lui Babel.

Lublin, 09.06.2014

4. Darul

Lumina cade pe sub pleoapele vieții. Soarele marchează nenumărate cercuri, dar poate elipsa este efectul zilei de decembrie. Acolo pe țărmurile Tasmaniei o fată mângâie valurile calde, aici viața e tăiată de chiciură și ursul doarme în grotă, iar bursucul în viziuna caldă... Cu toate acestea trăim până ce Soarele va dăruia această Lume cu sentimentul existenței. Și așa cum iubirea încălzește cămașa arctică iar ura răcește erupțiile vulcanului, așa și darul Cerurilor – Soarele – dăruiește viață celui dorit de durată... Iar noaptea înnoțată la marginea întunericului cade pe pragul luminozității luând rămas-bun de la umbrele lungi care pleacă în trecut. Iese semănătorul luminii iar pictorul umple suprafețe flămânde cu paleta de o sută de culori nesătulă.

Iar întregul Univers sclipește în flăcări iar Lumina cade sub pleoapele vieții.

Lublin, 18.02.2013

5. Fundamentul indefinibilului

Au dispărut frica de vrăbii din teatrul copilăriei mele, berzele dansatoare și dropiile din stepă, luncile înflorite și trestiișuri îngălbenite la baraje. Poate nimeni nu va mai înțelege ce soi sunt aceste penumbre și mirosul de ierburii în toamnă pe marginile livezii și ce înseamnă multicolorul sălbatic și liniștea serii în spațiul necunoscut

xxx

Acum trag pe nas aerul otrăvit de plumburi, ascult strigătele străzii și certurile agresive ale piticilor, care înțeleg egalitatea ca un drept pentru fiecare, cu tot pustiul lor intelectual, la fiecare nasul înfipt fără sens în ecranul de sticlă al Lumii.

xxx

Peste tot se târâște cenușul, născocirile, retragerea în trecut. O oarecare plimbare de seară, cu câinele deja bătrân, ciorile zburătăcite, care salută ziua trecută. Timpul a străbătut jumătate de cerc și a dispărut. Iar Lumea este împărțită în sens și lipsit de sens. Ca și în pretimpuriu fiecare are Zeul său, iubirea și ura. Numai rațiunile se îndepărtează de sine.

xxx

Cu toate acestea totul curge, scâldat în haos. Și tocmai aceasta este veșnica durată. Principiul indefinibilului...aosHa

Lublin, 27.05.2014

Prezentare și traducere: **Alexandru G. ȘERBAN**